

Munich Personal RePEc Archive

**SWOT analysis at the territorial level -
tool to support strategic planning and
management of complex territorial
systems in the mountain area. Case
study: Bioaria Bazinul Dornelor**

Antonescu, Daniela

Center of Mountain Economy

2023

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/119528/>
MPRA Paper No. 119528, posted 21 Dec 2023 12:47 UTC

**Analiza SWOT la nivel teritorial – instrument de sprijin al
planificării strategice și al managementului sistemelor teritoriale
complexe din zona montană.**

Studiu de caz: Bioaria *Bazinul Dornelor*

- Sinteză-

Autor: dr. Daniela Antonescu - cercetător științific II

CENTRUL DE ECONOMIE MONTANĂ – CE-MONT

2023

Analiza SWOT la nivel teritorial – instrument de sprijin al planificării strategice și al managementului sistemelor teritoriale complexe din zona montană. Cazul Bioariei Bazinul Dornelor

Dr. Daniela Antonescu – CS II

Centrul de Economie Montană

Academia Română

Abstract

Analiza SWOT contribuie la elaborarea unei strategii de dezvoltare locală prin formularea și selectarea obiectivelor și direcțiilor viitoare de acțiune, fiind considerată un instrument viabil cu ajutorul căreia factorii decizionali urmăresc susținerea punctelor tari, corectarea punctelor slabe, identificarea slăbiciunilor interne și a amenințărilor externe. De asemenea, prin analiza SWOT, se urmărește contextul general în care se propun acțiunile, precum și recunoașterea și exploatarea noilor oportunități.

Prezenta cercetare pune la dispoziția factorilor interesați (cercetători, mediu academic și universitar, autorități publice, locale sau centrale, factori interesați etc.) o abordare solidă, teoretică și practică, fundamentată științific, utilă în procesul de planificare strategică teritorială. Astfel, studiul propune și testează dezvoltarea unei analize spațiale bazată pe indicatori statistici oficiali (Institutul Național de Statistică - INS), evidențiind punctele forte, punctele slabe, oportunitățile și amenințările unui sistem teritorial complex, caracterizat prin valori multiple și de excepție. Valoarea inovatoare a cercetării este dată de abordarea metodologică integrată bazată pe combinarea analizei spațiale cu sistemele de indicatori și analiza tradițională SWOT. Mai mult, cadrul integrat propus în studiu are o semnificație practică importantă, datorită posibilității de replicare a abordării metodologice și în alte contexte **spațiale (zone montane)**.

Obiectul suspus analizei îl reprezintă bioaria Bazinul Dornelor, situată în partea de vest și sud-vest a județului Suceava, suprapusă depresiunii intramontane a Dornelor (localizată în zona de nord a Carpaților Orientali) și valea superioară a Bistriței din amonte de orașul Broșteni. Teritoriul administrativ cuprinde și culmile montane ale Obcinei Mestecănișului, munților Suhard, Giumalău, Rarău, Călimani, Munților Bistriței și Bârgăului. Bazinul Dornelor este format din UAT-urile: Cărlibaba, Ciocănești, Iacobeni, Dorna Arini, Crucea, Broșteni, Dorna Candrenilor, Coșna, Poiana Stampei, Panaci, Șaru Dornei, Vatra Dornei.

Cuvinte –cheie: zona montană, strategie de dezvoltare locală, analiza SWOT

Introducere

Prin planificarea dezvoltării unui teritoriu se urmărește reglementarea modalităților de utilizare și organizare a activităților umane (economice, sociale, culturale etc.). Este un domeniu considerat multidisciplinar deoarece implică, concomitent, mai multe domenii de referință: geografie, arhitectură, economie, inginerie, statistică și modelare matematică etc. Planificarea teritorială are ca scop asigurarea unei interacțiuni coerente și coordonate între diferite activități umane, în vederea unei dezvoltări echilibrate și durabile.

Planificarea teritorială, prin activitățile sale specifice, reglează procesele de gestionare a unui teritoriu, urmărind dinamica evolutivă a lor, inclusiv efectele și impactul asupra unor comunități. Este considerată un instrument funcțional de analiză și evaluare a impactului pe care acțiunile diferiților factori implicați le pot avea asupra unei zone/teritoriu (de exemplu, reglementarea exploatarea resurselor naturale, promovarea creșterii economice etc.).

O planificare teritorială optimă cuprinde un set de acțiuni care vizează, cu precădere, rezolvarea problemelor reale ale comunității locale prin cele mai potrivite alegeri. Echilibrul delicat al coexistenței dintre dinamica antropică și sistemul de mediu a determinat ca planificarea teritorială să devină un obiect de interes științific cu o largă aplicabilitate practică. Astfel, putem enumera un set de instrumente de planificare teritorială, care urmăresc dezvoltarea echilibrată la diferite niveluri de abordare:

1. la nivel național avem *Strategia Națională de Dezvoltare Teritorială a României 2035*¹ și Legea 351 din 2001 care reglementează Planul de Amenajare a Teritoriului Național (Secțiunea a IV-a Rețeaua de localități);
2. la nivel regional regăsim *strategiile de dezvoltare regională* pentru fiecare din cele opt regiuni de dezvoltare;
3. la nivel sub-regional - strategiile de dezvoltare județene și Planurile de Amenajare a Teritoriului Județean (PATJ) (ca parte a PATN); planurile de amenajare a teritoriului zonal, intercomunal, interorășenești și interjudețene².

Toate aceste forme concrete de planificare teritorială nu pot fi implementate fără sprijinul și implicarea autorităților publice locale/centrale, cărora li se alătură și alte persoane interesate (stakeholders). Cooperarea dintre toți cei interesați contribuie în mod esențial la o mai bună planificare și gestionare a proceselor de dezvoltare a teritoriului.

Documentațiile de planificare teritorială trebuie să fie elaborate în baza unei structuri logice comune³, în cadrul căreia un loc important îl deține analiza SWOT⁴. Analiza SWOT are o aplicabilitate extinsă.

La nivel teritorial, **analiza SWOT** este o tehnică de planificare strategică care, pe de o parte, evaluează factorii interni/externi și potențialul actual/viitor și, pe de altă parte, identifică oportunitățile și amenințările ale mediului exterior.

Analiza SWOT este importantă în formularea și selectarea obiectivelor și direcțiilor existente în strategiile de dezvoltare teritorială, fiind considerată un instrument viabil, un ghid, cu ajutorul căreia factorii decizionali și actorii implicați în dezvoltarea locală (autorități, populație, universități, firme de cercetare dezvoltare, cluster inovative, ONG-uri etc.) urmăresc întărirea punctelor tari, corectarea punctelor slabe, protejează împotriva slăbiciunilor interne și a amenințărilor externe. De asemenea, prin analiza SWOT, se urmărește contextul general în care se propun acțiunile, precum și recunoașterea și exploatarea noilor oportunități.

Prezenta cercetare pune la dispoziția factorilor interesați (cercetători, mediu academic și universitar, autorități publice, locale sau centrale, factori interesați etc.) o abordare solidă, teoretică și practică, fundamentată științific, utilă în procesul de planificare strategică teritorială. Astfel, studii

¹ <https://www.mdipa.ro/pages/sdtr>

² <https://lege5.ro/Gratuit/gevdc0jvg4zq/planul-de-amenajare-a-teritoriului-județean-si-planurile-de-amenajare-a-teritoriului-zonale-intercomunale-interorasenesti-si-interjudețene-norma-metodologica?dp=hezdqmbrge2de>

³ De exemplu, analiza situației existente; • identificarea elementelor care condiționează dezvoltarea, cu evidențierea problemelor, disfuncționalităților și tendințelor; • identificarea peisajelor naturale și culturale etc.

⁴ SWOT = Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats.

propune și testează dezvoltarea unei analize spațiale bazată pe indicatori statistici oficiali (Institutul Național de Statistică - INS), evidențiind punctele forte, punctele slabe, oportunitățile și amenințările unui sistem teritorial complex, caracterizat prin valori multiple și de excepție, așa cum este bioaria Bazinul Dornelor.

Ca urmare, prioritățile cheie și punctele de avertizare sunt identificate pentru a sprijini faza ulterioară de luare a deciziilor și de stabilire a direcțiilor de dezvoltare. Valoarea inovatoare a cercetării provine nu numai din abordarea metodologică integrată bazată pe combinarea analizei spațiale cu sistemele de indicatori și analiza tradițională SWOT, ci și din caracteristicile contextuale ale zonei investigate. Mai mult, cadrul integrat propus în studiu are o semnificație practică importantă, datorită posibilității de replicare a abordării metodologice și în alte contexte **spațiale (zone montane)**.

Obiectul suspus analizei îl reprezintă **bioaria Bazinul Dornelor**, situată în partea de vest și sud-vest a județului Suceava, suprapusă depresiunii intramontane a Dornelor (localizată în zona de nord a Carpaților Orientali) și valea superioară a Bistriței din amonte de orașul Broșteni. Teritoriul administrativ cuprinde și culmile montane ale Obcinei Mestecănișului, munților Suhard, Giumalău, Rarău, Călimani, Munților Bistriței și Bârgăului.

Teritoriul Bioariei este unul montan, dominat de versanți și creste cu pante abrupte, împădurite, dispuse în trepte, alături de care se dezvoltă relieful tipic depresionar și de vale intramontană (cu lunci înguste, terase, piemonturi, versanți cu pantă ridicată și creste). Amplasamentul și relieful au influențat locuirea dispersată, natura resurselor locale, specificul economic, modul de organizare al activităților de valorificare.

Zona este bine reprezentată din punctul de vedere al diferitelor categorii de arii naturale protejate, ce corespund, conform clasificării realizate în cadrul OUG 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice (Art.5), următoarelor categorii: *arii naturale protejate de interes național și arii naturale protejate de interes comunitar sau situri Natura 2000*⁵.

Harta 1 – Teritoriul administrativ al bioariei Bazinul Dornelor

Sursa: <https://galbazinuldornelor.ro/>

Elemente metodologice

Metodologia de abordare vizează:

- ➔ Un plan analitic, menit să identifice evoluția și tendințele principalilor indicatori grupați pe diferite domenii (demografie, economie, infrastructură, sănătate, educație etc.),
- ➔ Un plan conceptual și prospectiv – aplicarea unor metode de lucru care au constat în: analize documentare, prelucrări de date statistice, reprezentări și analize grafice, analiza cadrului legislativ etc.
- ➔ datele utilizate în analiza SWOT provin din baza Tempo on-line ([http://statistici.insse.ro/shop/?page=tempo1\(=ro\)](http://statistici.insse.ro/shop/?page=tempo1(=ro))); analiza s-a aplicat celor 12 UAT-uri din bioaria Bazinul Dornelor (prin centralizarea valorii indicatorilor specifici diferitelor domenii); aceste UAT-uri funcționează pe baza Legii 351 / 2001 privind aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului Național - Secțiunea a IV-a Rețeaua de Localități⁶.

⁵<https://taradornelor.ro/arii-protejate/>

⁶Potrivit Legii 351/2001, în România sunt 3.181 UAT de bază, dintre care 103 sunt municipii, 217 sunt orașe și 2.861 de comune care cuprind 13.750 de localități astfel: 320 de orașe / municipii reședință, 2861 de sate reședință, 473 de localități componente ale orașelor / municipiilor, 470 de sate aparținătoare de orașe / municipii și 9626 de sate componente ale comunelor.

1. Elemente de fundamentare a unei strategii de dezvoltare locală

1.1. Aspecte generale

Potrivit abordărilor teoretice, *planificare teritorială* este un concept care vizează organizarea optimă a unui teritoriu, din punctul de vedere al dimensiunilor economice, sociale și spațiale. În același timp, este considerată un domeniu complex, care implică o abordare integrată a teritoriului, având în vedere multitudinea de componente, de variația lor temporală, de intervenția unor factori previzibili sau neprevăzuți în dinamica proceselor de dezvoltare.

Planificarea teritorială este procesul prin care se gestionează o anumită zonă (județ, oraș, comună etc.), asigurând utilizarea echitabilă și rațională, eficientă și responsabilă a resurselor (naturale, umane, dotări cu infrastructură etc.). De asemenea, este formată dintr-un ansamblu de metode utilizate de sectorul public pentru a organiza în mod rațional și eficient teritoriul pe care îl gestionează.

În cadrul procesului de planificarea teritorială regăsim strategiile, politicile și programele de dezvoltare al căror obiect de activitate îl reprezintă teritoriul, și care urmăresc dezvoltarea echilibrată și durabilă a comunităților locale, apelând la o serie de resurse financiare necesare (sursa: Legea nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul⁷).

Planificarea teritorială este și un proces integrator și participativ de luare a deciziilor, care se adresează unor interese concurente, fiind corelată cu o viziune comună și cu un ansamblu de strategii de dezvoltare (națională, regională și locală); reprezintă o componentă de bază a noii paradigme a unei guvernări, care promovează democrația locală, participarea, incluziunea, transparența și responsabilitate, în vederea asigurării unei dezvoltări durabile și de calitate.

Planificarea teritorială contribuie la dezvoltarea durabilă prin cele trei dimensiuni ce o caracterizează: incluziunea socială, dezvoltare economică și protecția mediului. Integrarea celor trei dimensiuni necesită un angajament politic și implicarea tuturor părților interesate, care participă la proces.

Are la bază o serie de principii, astfel:

1. aplică standarde adecvate asociate unor condiții bune de viață și de muncă pentru comunitățile locale, prezente și viitoare;
2. asigură o distribuție echitabilă a costurilor, a oportunităților și beneficiilor teritoriale;
3. promovează incluziunea socială și coeziunea.

Planificarea teritorială formează un puternic mecanism decizional, care poate asigura o creștere economică susținută, dezvoltarea socială, sustenabilitatea, urmărind promovarea unei mai bune conectivități la toate nivelurile spațiale.

În cadrul planificării teritoriale, diferite forme de guvernare trebuie să coopereze între ele în vederea:

(a) sprijinirii dezvoltării zonei, prin gruparea adecvată a elementelor de susținere (sectoare de activitate economică, sectoare publice, ONG-uri etc.) pentru a promova specializarea, complementaritatea, sinergiile și economiile de scară, patrimoniul cultural și diversitatea comunităților locale;

(b) creării de parteneriate dinamice, inclusiv cu sectorul privat, pentru a se asigura că planificarea teritorială coordonează localizarea spațială și distribuția de activități economice, construind pe economiile de scară, de aglomerație, de proximitate și conectivitate, contribuind astfel la creșterea productivității, competitivitate și prosperității;

(c) sprijinirii cooperării pentru a asigura o mobilizare optimă și durabilă a resurselor și prevenirea unei concurențe nesănătoase între actorii locali;

(d) susținerii unei dezvoltări economice locale și a unui cadru adecvat de politici care să integreze concepte cheie ale economiei locale (încurajarea inițiativei private, extinderea sau regenerarea economiei locale, ocuparea forței de muncă etc.).

Autoritățile locale, alături de diferiți parteneri relevanți în planificarea teritorială, trebuie:

⁷ <https://www.oar-bucuresti.ro/glosar/termen/planificare-teritoriala>

- (a) să recunoască rolul major al cetățenilor în luarea deciziilor cu privire la direcțiile de dezvoltare;
- (b) să se asigure că planificarea contribuie la accesul echitabil al tuturor cetățenilor la servicii de calitate;
- (c) să includă în planificarea teritorială o componentă clară și detaliată a investițiilor locale;
- (d) să se bazeze pe o zonare progresivă asociată unor reglementări sau zonarea bazată pe performanță;
- (e) să sprijine dezvoltarea economică locală, în special prin generarea de locuri de muncă, prin sprijinirea organizațiilor locale, a cooperativelor, a întreprinderi mici și microîntreprinderi etc.
- (f) să asigure securitatea adecvată a cetățenilor, creând un mediu sigur, confortabil și eficient, permițând un grad ridicat de conectivitate.

Principalele caracteristici ale procesului de amenajare a teritoriului sunt:

- (a) are caracter global, urmărind coordonarea diferitelor politici sectoriale într-un ansamblu integrat;
- (b) are caracter funcțional, trebuind să țină seama de cadrul natural și construit bazat pe valori de cultura și interese comune;
- (c) un caracter prospectiv, trebuind să analizeze tendințele de dezvoltare pe termen lung a fenomenelor și intervențiilor economice, ecologice, sociale și culturale și să țină seama de acestea în aplicare;
- (d) trebuie să fie democratic, asigurând participarea populației și a reprezentanților ei politici la adoptarea deciziilor.

Amenajarea teritoriului respectă autonomia locală, pe baza principiilor parteneriatului, transparenței, descentralizării serviciilor publice, participării populației în procesul de luare a deciziilor, precum și al dezvoltării durabile, conform cărora deciziile generației prezente trebuie să asigure dezvoltarea, fără a compromite dreptul generațiilor viitoare la existența și dezvoltare proprie.

În România, Legea nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul (actualizată prin Legea 151/2019) stipulează că gestionarea teritoriului reprezintă o activitate obligatorie, continuă și de perspectivă, care ține seama de interesul comunităților locale.

Potrivit Legii nr. 350/2001, autoritățile administrației publice centrale și locale sunt responsabile de activitatea de amenajare a teritoriului. Printre altele, ele trebuie să asigure participarea populației la acest proces, urmărind ca opțiunile și opiniile cetățenilor să fie luate în considerare.

1.2. Caracteristici ale unei strategii de dezvoltare locală

Strategia de dezvoltare locală reflectă starea localității în diferite domenii de activitate (social, economic, al infrastructurii, administrativ etc.) și, pe baza unor acțiuni de consultare a actorilor relevanți, propune o serie de direcții de dezvoltare, identificând principalele surse de finanțare. Strategia contribuie în mod hotărâtor la consolidarea capacității administrative și la dezvoltarea celei de planificare strategică, asigurând creșterea calității actului administrativ pe termen lung.

În România, toate localitățile (urbane sau rurale) trebuie să se raporteze la cerințele și perspectivele *Strategiei Naționale de Dezvoltare Durabilă 2030 (SNDD)* (adoptată în anul 2018), care propune o viziune națională asupra evoluției țării pe termen mediu și lung.

Fiecare strategie de dezvoltare locală trebuie să conțină următoarele componente prezentate în tabelul 1:

Tabelul 1 Componentele de bază ale unei strategii de dezvoltare locală

<i>Componenta</i>	<i>Întrebări strategice</i>	<i>Elemente de analiză</i>
Situația prezentă și evoluția acesteia în timp	Unde suntem? Cum am evoluat? Care sunt capacitățile de dezvoltare locală și funcționalitatea acestora	Se va analiza mediul intern și extern de funcționare, problemele, provocările și oportunitățile care există (analiza SWOT).

	(condiționalități, interacțiuni, influențe)?	
Opțiuni strategice	Unde vrem să ajungem?	Viziune, obiective și măsuri de dezvoltare.
Implementarea și monitorizarea	Cum ajungem acolo, care sunt resursele necesare și în ce perioadă se vor atinge obiectivele propuse? Au fost atinse obiectivele propuse în timpul perioadei stabilite?	Modele de intervenție și acțiuni, planificare operațională. Monitorizare și evaluare. Reevaluare și dacă sunt necesare modificări.

Sursa: prelucrări proprii.

Orice strategie de dezvoltare locală are la baza un set de principii, care vor fundamenta viitoarele decizii:

P1 – *Principiul dezvoltării durabile* – orice dezvoltare locală trebuie să țină seama de cerințele de conservare și protejare a mediului.

P2 – *Principiul egalității în drepturi și șanse* – trebuie să existe o egalitate în ceea ce privește accesarea de oportunități și informații publice, dezvoltarea personală, studiile, angajarea, exprimarea propriilor opinii, accesul la servicii (învățământ, sănătate, etc.).

P3 – *Principiul participării* – presupune implicarea cetățenilor, a mediului de afaceri, autorităților publice și societății civile în procesul decizional de soluționare a problemelor din comunitate.

P4 – *Principiul autonomiei locale* - structurile publice sunt autonome în procesele decizionale și practicile dezvoltate.

P5 – *Principiul cooperării și parteneriatului între diferite instituții* – implicarea tuturor actorilor relevanți pe segmentul dezvoltării comunitare.

P6 – *Principiul imparțialității* - toți actorii implicați în implementarea, monitorizarea și evaluarea Strategiei sunt tratați în mod egal și imparțial.

P7 – *Principiul transparenței* – instituțiile care implementează Strategia trebuie să fie deschise față de beneficiari și de publicul larg, furnizând informațiile solicitate⁸.

Strategia este formată dintr-un set de acțiuni și măsuri care vizează atingerea unor anumite obiective într-un context stabilit. *Strategia de dezvoltare a unei zone montane* trebuie să țină seama de caracteristicile acestor teritorii, după cum urmează:

- prezintă, de regulă, un cadru natural de o valoare și o frumusețe inestimabile;
- existența unui semnificativ potențial agricol din perspectiva resurselor funciare și a tradițiilor de cultivare și creștere a animalelor;
- însemnate suprafețe cu pășuni și fânețe;
- multe zone montane dispun de un potențial turistic și cultural-spiritual;
- din cauza accesibilității reduse și a condițiilor geografice dificile, au un nivel ridicat de depopulare;
- natalitate scăzută, populație îmbătrânită, grad ridicat de sărăcie;
- industrializarea redusă și agricultura extensivă, fără exces de îngrășăminte chimice, o biodiversitate ridicată și produse cu calitate biologică importantă;
- posibilității de practicare a agroturismului ca activitate complementară agriculturii;
- prezența unui sector privat în agricultură, lipsa colectivizării;
- infrastructura rutieră rudimentară;
- rețele de alimentare cu apă și canalizare mai puțin dezvoltate;
- numărul mare de ferme de subzistență cu suprafețe mici (2 ha);
- există o degradare continuă a suprafețelor de pășuni și fânețe;
- din toate aceste motive, multe zone de munte au statut de zonă defavorizată (ZD).

⁸După Antonescu, D, 2003.

1.3. Etapele de realizare a unei Strategii de dezvoltare locală

Abordarea de ansamblu a unei strategii de dezvoltare locală va ține seama de logica intervențiilor specifice (Anexa 1). Înainte de a începe elaborarea unei Strategii sunt necesare anumite pre-condiții:

- asigurarea angajamentului și a consensului părților implicate,
- desemnarea coordonatorului procesului de planificare,
- stabilirea cadrului partenerial local: analiza actorilor locali/părților interesate. formarea Grupului local de planificare; stabilirea de reguli și a planului de acțiune,
- informarea comunității și stabilirea unor întâlniri.

Toate acestea au loc odată cu semnarea dispoziției primarului/decizia consiliului local de inițiere a procesului de planificare strategică.

Vor avea loc următoarele etape:

Etapa 1 - *Analiza situației actuale*. Rezultatul așteptat: Studiu de fundamentare cu caracter analitic (Profilul socio-economic și demografic al localității)

În această etapă au loc mai multe activități, astfel:

a. Colectarea datelor/indicatorilor statistici. Această etapă este una extrem de importantă pentru întreg procesul elaborării strategiei de dezvoltare locală. Colectarea datelor se realizează după cum urmează:

1. cea mai mare parte a datelor sunt culese direct de la reprezentanții autorității publice. În această etapă este important ca beneficiarul să pună la dispoziție cele mai recente date și pentru cât mai multe domenii de analiză.
2. ulterior, pentru completare, se face o documentare din alte surse statistice oficiale, cum ar fi de exemplu Anuarul statistic al României, diferite documente de planificare elaborate de alte instituții publice etc., date furnizate de Eurostat, Institutul Național de Statistică, Camera de Comerț a României, Oficiul Național al Registrului Comerțului etc. Aceste date suplimentare permit o încadrare mai bună a zonei/localității într-un context mai larg de analiză și evaluare.

În final, datele colectate constituie baza de date complete despre localitatea sau micro-regiunea vizată. Etapa de culegere a datelor trebuie să includă în mod obligatoriu și aspecte ce vizează comunitatea în ansamblu ei: capacitatea instituțiilor locale de a administra sau de a iniția proiecte de dezvoltare locală, sprijinul din partea comunității etc., analiza și prelucrarea datelor, c. examinarea oportunităților și a constrângerilor dezvoltării economice, f. examinarea /evaluarea capacității instituționale locale.

Pentru Etapa 1, principala activitate constă în culegerea și prelucrarea datelor statistice și elaborarea unei analize-diagnostic a zonei vizate, pentru care se elaborează planul de dezvoltare locală (tabelul 2).

Tabelul 2 Lista cu principalele domenii, criterii și indicatori folosiți pentru diagnoza zonei

<i>Domeniul</i>	<i>Criteriul</i>	<i>Indicatorii fizico-geografici</i>
Forma de relief	Amplasarea geografică Factorii de risc natural Zonele naturale protejate Alte caracteristici geografice	1. Inventarul principalelor forme de relief; 2. Menționarea principalelor căi de acces (rutier, căi ferate, aerian); 3. Distanța de la și până la centrele urbane mari sau zone mai dezvoltate; 4. Menționarea zonelor supuse unor factori de risc natural; 5. Prezentarea zonelor naturale protejate.
Populația	Dimensiunea și evoluția populației Densitate Caracteristici socio-	1. Numărul populației; 2. Locuitori/km ² ; 3. Evoluția populației în ultimii 50 de ani; 4. Rata medie a mortalității în ultimii zece ani; 5. Rata medie a natalității în ultimii zece ani; 6. Numărul celor plecați definitiv din localitate în

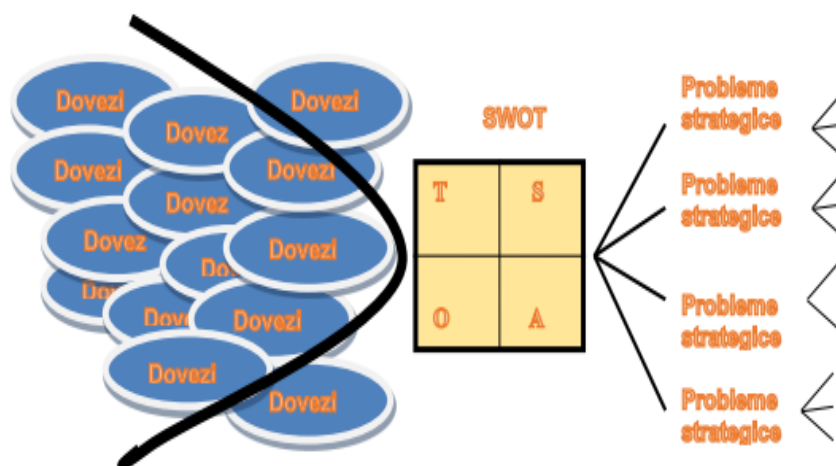
	demografice Principalii factori de influență demografică	ultimii 10 ani; 7. Numărul celor stabiliți în localitate în ultimii 10 ani; 8. Indicele de îmbătrânire a populației (persoane de peste 60 de ani/0-14 ani); 9. Indicele de înnoire a forței de muncă (pop. între 15-29 ani/30-44 ani).
Locuirea	Dotarea locuințelor cu instalații de apă și gaze naturale Vechimea locuințelor Materiale de construcție	1. Ponderea locuințelor cu instalații de apă; 2. Ponderea locuințelor care dispun de gaze naturale; 3. Ponderea locuințelor vechi, 4. Ponderea locuințelor construite după 1995; 5. Ponderea locuințelor construite din materiale durabile.
Economic	Potențial agricol Potențial forestier Potențial turistic Potențial industrial Structura proprietății agricole Gradul de ocupare a populației	1. Suprafața teren agricol /locuitor; 2. Structura folosinței terenului agricol; 3. Număr de animale la 100 ha; 4. Suprafața medie a exploatației individuale ; 5. Suprafață forestieră /locuitor; 6. Număr de gospodării în circuitul agro-turistic; 7. Număr de locuri de cazare în hoteluri; 8. Număr de locuri de cazare în campinguri; 9. Gradul de complexitate a activităților industriale; 10. Prelucrarea produselor agricole; 11. Ponderea suprafețelor agricole private din totalul suprafețelor agricole; 12. Suprafața medie a exploatațiilor de tip asociativ cu personalitate juridică; 13. Suprafața medie a exploatațiilor de tip asociativ familial; 14. Populație activă ocupată la 1000 de locuitori; 15. Ponderea populației active neagricole în totalul populației active
Echiparea tehnică a localităților	Alimentare cu apă în sistem centralizat Alimentare cu energie electrică Alimentare cu gaze naturale Racordarea la rețele telefonice și acces la căile de transport	1. Apă potabilă distribuită: m ³ /locuitor/an; 2. Gradul de electrificare a gospodăriilor; 3. Distribuția de gaze naturale; 4. Gradul de racordare a gospodăriilor la rețeaua de telefonie; 5. Accesul la rețeaua rutieră sau feroviară.
Social	Sănătate Învățământ Comunicații Mortalitate infantilă	1. Nr. de medici în localitate (număr de locuitori la un medic); 2. Nr. de elevi/cadru didactic; 3. Nr. de abonamente TV/1000 loc.; 4. Decese sub 1 an/1000 de născuți vii.
Mediu/ecologie	Aer Apă Sol Păduri	1. Calitatea aerului; 2. Calitatea apei; 3. Soluri afectate de factori de limitare a calității; 4. Procentul suprafețelor de păduri afectate de fenomene de uscare și deforestare din totalul suprafeței forestiere.

Sursa: prelucrări ale autorului (FIȘA LOCALITĂȚII).

Pentru fiecare din domeniile menționate în analiză se vor solicita beneficiarului (primăria), pe lângă indicatori statistici pe ultimii ani și inițiativele sau încercările acestuia de a obține finanțări nerambursabile. Este, de asemenea, de aflat dacă există studii de fezabilitate, sau alt gen de studii sau baze de date care pot fi utile în procesul de documentare și mai apoi de elaborare a strategiei de dezvoltare.

Tot în această etapă și pe baza prelucrării indicatorilor statistici, urmează un alt pas important pentru elaborarea planului de dezvoltare locală și anume realizarea analizei SWOT. Această analiză vizează concomitent caracteristicile interne și influențele mediului extern, ținând cont atât de factorii pozitivi identificați, cât și de cei negativi. Analiza SWOT (puncte tari, puncte slabe, oportunități, amenințări) reprezintă un pas fundamental în elaborarea strategiei. Această analiză reprezintă elementul principal al elaborării strategiei de dezvoltare locală pe termen mediu sau lung. Analiza SWOT se bazează în mod special pe analiza socio-economică și documentele colectate în acest sens (figura 1).

Figura 1 Analiza SWOT bazată pe dovezi

Sursa: Elaborarea unei Strategii de Dezvoltare Regională. Îndrumar Metodologic, 2012, pag.20.

În cadrul elaborării unei analize SWOT se evaluează specificul intern al entității teritoriale (localitate, județ, regiune, bioarie) pentru care se elaborează strategia, punctele forte și cele slabe. După care sunt analizate influențele exterioare, efectele pozitive fiind considerate oportunități/posibilități de dezvoltare, iar cele negative pericole și amenințări. În mod ideal, analiza SWOT trebuie să se efectueze într-un colectiv de către mai mulți experți din domenii trans-disciplinare.

În procesul de elaborare a unei analize SWOT, punctele forte și punctele slabe vor fi întotdeauna determinate înainte de a identifica oportunitățile și amenințările. Este necesar să se grupeze diferitele elemente ale analizei SWOT în ordinea importanței și semnificației lor. Acest lucru va facilita procesul de elaborare a unei liste explicite și structurate în mod clar a nevoilor de dezvoltare și potențialului. Analizele SWOT sunt adesea întocmite sub forma unei liste de probleme ce trebuie rezolvate.

Completarea machetei analizei SWOT se face prin trecerea informațiilor corespunzătoare în fiecare secțiune, astfel:

- la secțiunea *Puncte tari* se vor trece toți factorii interni favorabili; sunt incluse aspectele pozitive existente la nivelul UAT-ului (aspectele calitative și cantitative) care o diferențiază de alte UAT-uri. Pot fi incluse aspectele demografice, economice, infrastructura etc.

- La secțiunea *Puncte slabe* se vor trece factorii interni nefavorabili; se pot nota lipsurile/minusurile care caracterizează zona respectivă (șomaj, migrație, demografie, densitatea populației, etc.).

- *Oportunitățile* vor fi formate din factori externi favorabili; de exemplu, apropierea de alte zone mai dezvoltate, existența unor finanțări externe, îmbunătățirea accesului spre zonele care în prezent au o infrastructură rutieră deficitară etc..

- *Amenințările* sunt formate din elemente externe nefavorabile (recesiunea economică, schimbările climatice, grad redus de absorbție a fondurilor europene etc.).

Analiza SWOT contribuie la cunoașterea trecutului și a prezentului, dar și la anticiparea viitorului, astfel încât planurile propuse să se realizeze. De asemenea, contribuie la planificarea teritorială strategică prin:

- identificarea și susținerea punctelor tari ale zonei,
- corectarea slăbiciunilor zonei,
- maximizarea răspunsului la oportunități,
- depășirea amenințărilor,
- stabilirea obiectivelor pentru planificarea strategică.

În această etapă sunt cuprinse și alte cercetări și analize necesare elaborării strategiei de dezvoltare locală, cum ar fi de exemplu analiza și monitorizarea agenților de dezvoltare locală. Prin agenți de dezvoltare înțelegem: instituțiile administrației publice locale, organizațiile neguvernamentale, întreprinzătorii privați, grupurile de inițiativă cetățenească, alte instituții: biserica, școala, ONG-uri etc. Rolul acestor actori în impulsivarea proceselor de dezvoltare locală este foarte important, deoarece au cea mai mare influență asupra procesului de dezvoltare locală. Tehnica folosită pentru a stabili implicarea lor în dezvoltarea locală este cea a anchetei sociologice și a chestionarelor. Aici ne interesează imaginea pe care o au în cadrul comunităților din care provin (Anexele 4 și 5 – Chestionare pentru firme și populație).

Etapa a 2-a - Elaborarea propriu-zisă a Strategiei de dezvoltare locală

În această etapă se elaborează varianta de lucru a Strategiei de dezvoltare locală. Activitățile ce pot fi desfășurate sunt:

- stabilirea obiectivelor și criteriilor de dezvoltare,
- identificarea posibilităților de acțiune și a viziunii,
- dezvoltarea strategiei pe baza obiectivelor operaționale de dezvoltare,
- stabilirea măsurilor de acțiune.

În urma analizei *SWOT* realizată în etapa I-a au fost identificate punctele forte și cele slabe, oportunitățile de dezvoltare, dar și pericolele existente la nivelul unei comunități locale. După analiza și interpretarea machetei *SWOT* se pot identifica *direcțiile de dezvoltare locală, acțiunile și măsurile ce trebuie vizate în viitor.*

În această fază, în elaborarea strategiilor de dezvoltare sunt stabilite:

- a) Obiectivele strategice de dezvoltare
- b) Obiectivele operaționale.

În procesul de interacțiune cu grupurile-țintă se pot folosi diverse metode: brainstormingul, lucrul în echipe mici etc. Viziunea trebuie să fie acceptată, însușită și respectată de cât mai mulți participanți la procesul de planificare strategică. Este recomandabil ca viziunea să fie concisă, astfel încât să poată fi reținută și înțeleasă cât mai ușor.

Întrebări de ghidare a discuțiilor:

	Situația actuală	Scopul	Scenarii de dezvoltare	Resurse
Cum arată localitatea? Cum vă imaginați localitatea Dvs. (în cel mai bun mod posibil)?	Unde suntem acum?	Unde vrem să ajungem?	Cum putem ajunge acolo?	Ce este necesar pentru aceasta?

Sursa: prelucrări proprii.

Intervențiile stabile prin strategie trebuie să evolueze în mod logic, din viziunea și obiectivele strategice pe termen mediu sau lung. Prioritizarea lor trebuie să țină seama de domeniul de aplicare și de resursele (limitate) existente. De aceea, este necesar să se găsească un echilibru între prioritățile care vizează dezvoltarea infrastructurii economice (de exemplu, infrastructura rutieră, energie) și cele privind dezvoltarea resurselor umane.

Obiectivele strategice pot fi considerate intenții și realizări generale, care sunt împărtășite și acceptate de participanții la procesul de planificare strategică, fiind orientate spre producerea unor efecte pe termen mediu sau lung. În fapt, ele reflectă aspectele particulare ale viziunii stabilite.

Un obiectiv strategic adecvat formulat trebuie să îndeplinească o serie de condiții pentru ca demersul strategic să aibă finalitate, astfel:

- să descrie o stare finală,
- să conducă la realizarea vizunii de dezvoltare,
- să indice beneficiarul intervențiilor,
- să fie formulate clar, concis și în termeni accesibili.

Pe lângă obiective, sunt prezentate programele și proiectele de dezvoltare care vor fi incluse în strategia de dezvoltare. Ele sunt grupate pe mai multe scenarii, în funcție de gradul de implicare a agenților de dezvoltare, de perioada necesară pentru implementare și de locul acestora pe agenda persoanelor sau a organizațiilor însărcinate cu implementarea lor.

În această etapă se impune o colaborare apropiată între grupul care elaborează strategia și instituția administrației publice locale (APL). Acest tip de colaborare are o dublă motivație:

(A) - grupul de experți poate avea o anumită viziune în ceea ce privește sursele de finanțare pentru proiectele de dezvoltare locală sau comunitară,

(B) - instituțiile administrației publice locale cunosc cel mai bine care sunt resursele locale (financiare și nefinanciare) care pot fi alocate în cadrul unor proiecte de dezvoltare.

Se vor elabora Planurile de acțiune, vor fi pre-evaluarea rezultatelor proiectelor, se vor menționa nevoile pentru realizarea proiectelor și se vor prezenta alternativele financiare. Planul de acțiuni reprezintă un set de activități prin care se vor atinge obiectivele și măsurile formulate. Măsurile de dezvoltare pe termen mediu vor asigura realizarea obiectivelor într-un interval de timp.

Etapa a 3-a – Consultarea publicului și definitivarea strategiei

În această etapă, versiunea de lucru a Strategiei de dezvoltare locală va fi supusă dezbaterilor publice și va fi revizuit în funcție de solicitările identificate pe teren. Se va elabora un Raport de consultare publică ce va fi pus la dispoziția primăriei. Va fi realizată o consultare publică inițială de tip hibrid (fizic și virtual) pentru identificarea problemelor și necesităților și o consultare publică finală. Se vor organiza întâlniri de lucru cu diferiți actori locali.

Raportul asupra consultării publice va conține: analiza chestionarelor primite, minutele întâlnirilor, concluziile discuțiilor purtate pe teren etc.

Domeniile care urmează să fie abordate în cadrul unei Strategii de dezvoltare locală sunt:

1. Dezvoltare economică și socială teritorială
2. Agricultură și dezvoltare rurală, resurse
3. Piața muncii
4. Infrastructură, digitalizarea serviciilor publice
5. Sănătate
6. Mediu
7. Turism
8. Educație
9. Cultură, patrimoniu tradiții.

Rezultatele așteptate sunt următoarele:

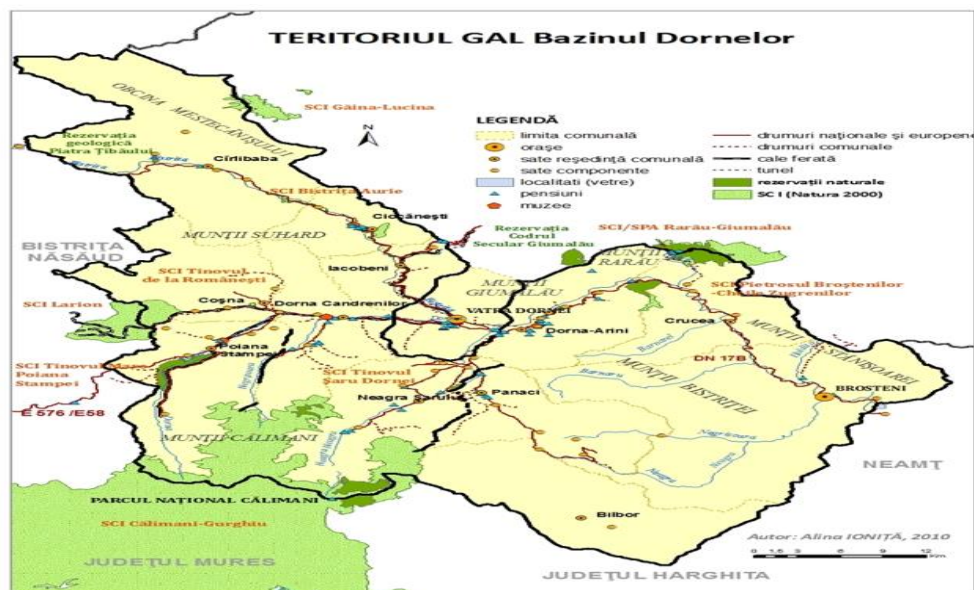
1. Un document intitulat *Profilul socio-economic și demografic al localității*
2. Un document intitulat *Strategia de dezvoltare a localității pentru perioada.....*
3. Portofoliu de proiecte însoțit de *Fișele de proiect*
4. Modelul de planificare strategică introdus la nivelul zonei/localității
5. Raportul de consultare publică privind Strategia
6. Rapoartele de progres.

2. Analiza SWOT la nivelul bioariei Bazinul Dornelor

2.1. Introducere

În acest capitol este realizată analiza SWOT pentru situația demografică a bioariei Bazinul Dornelor.

Obiectul analizei îl reprezintă Bazinul Dornelor format din UAT-urile: Cârlibaba, Ciocănești, Iacobeni, Dorna Arini, Crucea, Broșteni, Dorna Candrenilor, Coșna, Poiana Stampei, Panaci, Șaru Dornei, Vatra Dornei (Harta 2).

Harta 2 – Bioaria Bazinul Dornelor

Sursa: <https://galbazinuldornelor.ro/teritoriu-2/>

În urma analizei, se va obține o imagine de ansamblu a situației economice și sociale a bioariei BD.

Rezultatele obținute sunt utile la elaborarea *Strategiei de dezvoltare locală a Bazinului Dornelor*, strategie ce va cuprinde și proiectele cu impact local ce vor putea fi finanțate din fonduri naționale și comunitare, contribuind astfel la dezvoltarea acestei zone montane.

Metodologia de elaborare a prezentului capitol a constat în identificarea, realizarea și prelucrarea unei baze de date ce cuprinde indicatori statistici puși la dispoziție de INS (Tempo-online) pentru perioada 2014-2022. Au fost analizați indicatori demografici, economici și sociali, infrastructura. Analiza s-a realizat atât pe total bioaria Bazinul Dornelor, cât și pentru localitățile componente. Prelucrarea indicatorilor s-a realizat cu ajutorul programului Excel.

2.3. Caracteristici geografice ale bioariei Bazinul Dornelor

Zona Bazinul Dornelor are în componența sa municipiul Vatra Dornei, orașul Broșteni și localitățile: Cârlibaba, Ciocănești, Iacobeni, Dorna Arini, Crucea, Dorna Candrenilor, Coșna, Poiana Stampei, Panaci și Șaru Dornei. Bioaria este parte componentă a județului Suceava, județ care face parte din regiunea de dezvoltare Nord Est (regiune NUTS 2 – potrivit nomenclatorului teritorial al UE).

Bazinul Dornelor este amplasat la vest de meridianul 25° 5' și la est de meridianul 25° 30' longitudine estică, intersectate de paralela de 47° 17' latitudine nordică⁹.

⁹ GAL Bazinul Dornelor.

Depresiunea Dornelor este înconjurată de munți, astfel: la nord de Munții Suhard, în Nord Est de Munții Giumalău, în E-SE de munții Bistriței, în S de Munții Călimani, iar în V de Munții Bârgău.

Prezintă un aspect depresionar clar, cu toate că trasarea limitelor de sud și de vest este destul de dificilă, deoarece culmile, desprinse de munții Călimani și Bârgău și delimitate de afluenții celor două artere principale (Dorna și Neagra Șarului), care trec în pante spre fundul depresiunii, așa încât, rama depresiunii este tranșantă doar în părțile de nord și de est. Astfel, se evidențiază profilul asimetric al depresiunii, accentuat și de dezvoltarea considerabilă a teraselor pe dreapta Bistriței.

Limita de nord este dată de munții Suhard, iar în N-E de munții Giumalău. Linia ce delimitează depresiunea de munți, pornește de la valea râului Cucureasa și trece pe la nord de satul Teșna, urcă apoi pe valea Coșnei până la satul cu același nume, continuându-se pe la nord de comuna Ciocănești, formând un câmp lung ce separă munții Suhard de munții Giumalău. Limita se continuă apoi pe la sudul munților Giumalău până la Cheile Zugrenilor, care despart Giumalăul de Pietrosul Bistriței. Limita de est, pornește cu Broșteni, se continuă cu Cheile Zugrenilor, la poalele munților Bistriței, trecând pe la est de localitățile: Rusca, Ortoaia, Dorna Arini.

Bazinul Dornelor se învecinează la sud-est cu munții Bistriței, linia urmând pe la sudul comunei Panaci, pârâul Călimănel. Limita pătrunde adânc în masivul Călimani până în apropiere de confluența pârâului Gura Haitii cu Neagra Șarului, continuându-se pe la vest de localitatea Șaru Dornei, ocolește nord-estul și nordul munților Călimani pe la vest de Șaru Bucovinei și Todireni și sud de Dorna Candrenilor, Poiana Negri, Poiana Stampei, coborând până la localitatea Dornișoara.

Limita vestică urmează un traseu șerpuit, începând de la poalele vestice ale munților Suhard până în vestul munților Călimani. Cum spre vest, Depresiunea Dornelor se lărgeste în evantai ajungând până aproape de munții Bârgău, limita poate fi identificată în lungul cumpenei de apă dintre bazinele hidrografice ale Bistriței și Someșului Mare.

În limitele amintite mai sus, suprafața ariei depresionare este de peste 2.000 kmp (împreună cu rama muntoasă înconjurătoare), dezvoltându-se în principal în lungul râurilor ce vin dinspre Bârgău și Călimani, respectiv Dorna și Neagra Șarului.

Depresiunea Dornelor se leagă de regiunile joase învecinate prin pasuri. Astfel, legătura cu Transilvania se face prin pasul Tihuța (1201m), cu Maramureșul prin pasul Prislop (1416m), iar peste pasul Mestecăniș (1099m) cu Moldova.

Prin intermediul pasurilor existente și implicit al căilor de comunicație: calea ferată ce trece din Moldova în Transilvania, respectiv de la Suceava la Cluj-Napoca și rețeaua de șosele naționale ce realizează legături cu: Transilvania prin E576(DN17) Bistrița -Vatra Dornei, Câmpulung Moldovenesc, cu Maramureș prin DN18 până la Sighetu Marmației, cu Moldova prin DN17A (Vatra Dornei-Rădăuți) și prin DN17B (Vatra Dornei-Crucea-Broșteni).

Chiar dacă este încadrată de munți, Depresiunea Dornelor nu este o zonă izolată, beneficiind de un grad ridicat de accesibilitate dinspre zonele limitrofe.

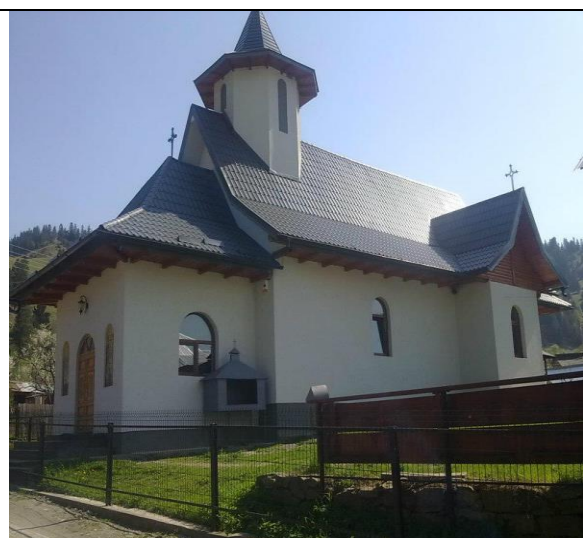
Vatra Dornei

Broșteni

Coșna

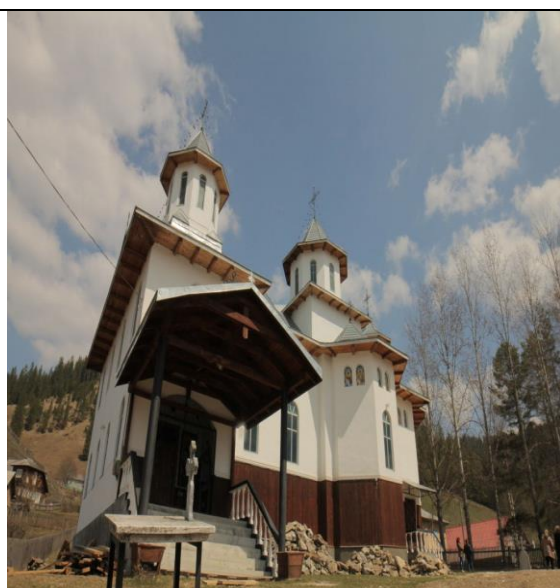
Crucea

Dorna Arini

Dorna Candrenilor

Panaci

Șaru Dornei

Poiana Stampei

Ciocănești

Cârlibaba

Iacobeni

Sursa: Internet, site-urile comunelor.

3. Demografie

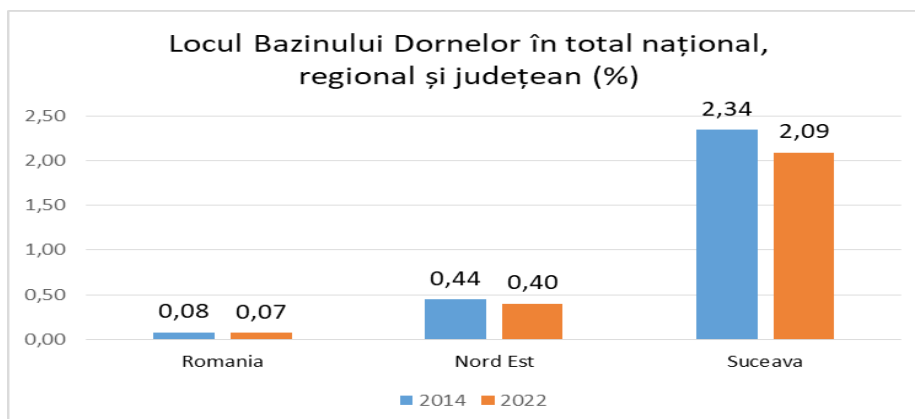
Analiza situației actuale a populației și a caracteristicilor acesteia în bioaria Bazinul Dornelor va urmări conturarea unei imagini generale asupra capitalului social existent, acordând o atenție deosebită evoluției populației, potențialului demografic și resurselor umane. De asemenea, se va acorda o atenție deosebită structurii populației, care depinde de dezvoltarea economică și de politicile de dezvoltare, de mediul de viață care își pune amprenta asupra modelului de morbiditate și mortalitate, precum și de structura serviciilor de sănătate.

Pentru elaborarea analizei profilului socio-demografic al bioariei vor fi utilizate datele statistice aparținând bazei de date INS, TEMPO, pentru a urmări tendințele de evoluție din perioada 2014-2022. Aceste informații vor fi utilizate pentru determinarea structurii și evoluției populației, a mișcării naturale și a celei migratorii.

3.1 Populația

Bazinul Dornelor prin UAT-urile sale este parte componentă a județului Suceava și a regiunii NUTS-2 Nord Est. Populația totală a bioariei în context județean reprezintă 2,09% din populație (anul 2022), în scădere față de anul 2014 (2,34%). Raportată la populația regiunii, Bazinul Dornelor reprezintă 0,4% (cu tendință de scădere de la 0,44%). Raportată la populația României, bioaria ajunge la un procent 0,07% (figura 2).

Figura 2: Locul Bazinului Dornelor în context național, regional și județean (% în total populație)

Sursa: Prelucrare date Tempo-online.

În anul 2022, în bioaria bazinul Dornelor erau înregistrați **45.445 locuitori**.

În figura 3 este prezentată evoluția populației la nivelul Bazinului Dornelor, în perioada 2014-2022. Se constată că se înregistrează o tendință de scădere semnificativă în perioada de analizată, de la 47.896 loc. la 45.445 loc. (cu o scădere de -5%; în perioada analizată s-au pierdut circa 2.451 locuitori). Scăderea continuă a numărului de locuitori ai bioariei se încadrează în tendința națională de regres demografic. Această situație este evidentă atât în zona urbană, cât și în cea rurală, atât în cazul populației de gen masculin, cât și pentru populația feminină.

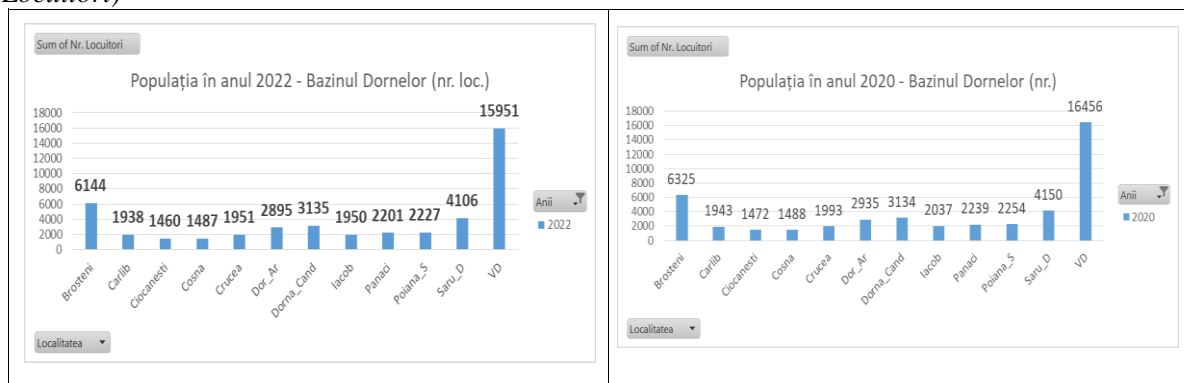
Figura 3: Evoluția populației Bazinului Dornelor în perioada 2014-2022 (nr. loc.)

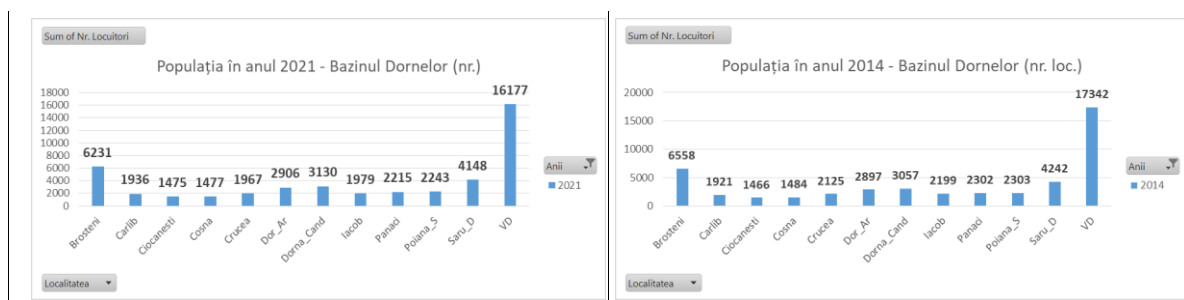

Sursa: INS – prelucrare date Tempo-online.

Luând ca an de bază anul 2014, se observă că an de an populația bioariei s-a diminuat constant, ajungând ca în anul 2022 aceasta să reprezinte 94,5% din cea înregistrată în anul de bază (cu o scădere de circa 1% pe an) (figura 4).

Figura 4: Evoluția populației pe localități componente Bazinului Dornelor, perioada 2022-2014 (nr. Locuitori)

Sursa: INS – prelucrare date Tempo-online

Sintetic, evoluția populației pe localitățile componente bioariei Bazinul Dornelor este prezentată în tabelul 4. Se poate constata că există cinci localități cu sub 2.000 loc. Modul de distribuție a populației în bioarie este fie în legătură directă cu nivelul de dezvoltare economică a acesteia, fie cu alți indicatori demografici (sporul natural, migrația).

Tabelul 3: Evoluția populației pe localități, 2014-2022 (nr. loc.)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Broșteni	6558	6514	6495	6457	6422	6391	6325	6231	6144
Cârlibaba	1921	1931	1939	1945	1945	1954	1943	1936	1938
Ciocănești	1466	1440	1457	1446	1450	1455	1472	1475	1460
Coșna	1484	1495	1506	1501	1488	1492	1488	1477	1487
Crucea	2125	2117	2098	2081	2051	2008	1993	1967	1951
Dorna Arini	2897	2900	2914	2915	2915	2931	2935	2906	2895
Dorna Candrenilor	3057	3056	3077	3092	3107	3126	3134	3130	3135
Iacobeni	2199	2177	2123	2100	2083	2067	2037	1979	1950
Panaci	2302	2298	2272	2277	2265	2261	2239	2215	2201
Poiana Stampei	2303	2303	2310	2324	2303	2284	2254	2243	2227
Șaru Dornei	4242	4241	4241	4218	4176	4186	4150	4148	4106
Vatra Dornei	17342	17312	17100	16923	16820	16611	16456	16177	15951
Total	47896	47784	47532	47279	47025	46766	46426	45884	45445

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Cea mai mare pondere a populației bioariei bazinul Dornelor o deține municipiul Vatra Dornei (35,1% din total), cu o evoluție descrescătoare față de anul 2014 (-1,11%), urmat de orașul Broșteni (13,52% din total) (scădere de -0,17%). Locul trei este deținut de localitatea Șaru Dornei (9,04% din total), urmată de Dorna Candreni (6,9%) și Dorna Arini (6,37%). Acest trei localități au reușit în perioada analizată să-și crească ponderea în total populație (figura 6). Se constată că din cele 10 comune, opt au înregistrat creșteri ale ponderii populației în total bioarie.

Bioaria Bazinul Dornelor, prin structura localităților sale, are un caracter predominant urban, dat fiind faptul ca Vatra Dornei a fost desemnat municipiu în anul 2000 (cel mai mic municipiu din județul Suceava), iar Broșteni este declarat oficial oraș în anul 2004 (are 85% din suprafață formată din munți, 12% deal, 3% teren arabil). Cele două zone urbane dețin împreună 48,62% din total populație a bioariei.

La nivelul bioariei Bazinul Dornelor, populația a înregistrat o scădere de 5,12% în perioada 2014-2022. Pe localități, cea mai mare scădere a fost înregistrată în comuna Iacobeni (-11%), în timp ce creșteri au fost raportate în localitățile: Dorna Candrenilor (+2,55%), Cârlibaba (+0,88%) și Coșna (+0,2%). De remarcat faptul că municipiul Vatra Dornei a înregistrat o scădere de -8%, în timp ce orașul Broșteni de -6,33%. Situația sintetică a dinamicii demografice este prezentat în tabelul 4.

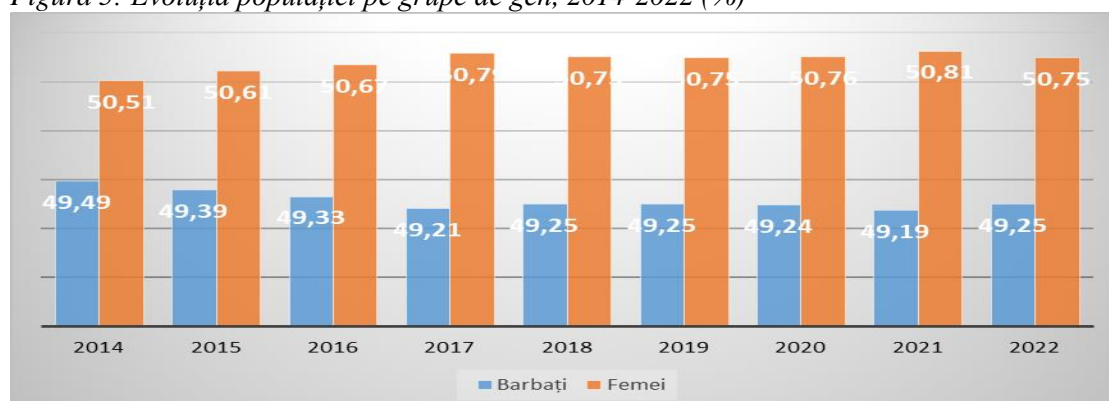
Tabelul 4: Dinamica demografiei bioariei Bazinul Dornelor (%)

Populația	2022 vs. 2014
Broșteni	-6,31
Cârlibaba	0,88
Ciocănești	-0,41
Coșna	0,20
Crucea	-8,19
Dorna Arini	-0,07
Dorna Candrenilor	2,55
Iacobeni	-11,32
Panaci	-4,39
Poiana Stampei	-3,30
Șaru Dornei	-3,21
Vatra Dornei	-8,02
Bazinul Dornelor	-5,12

Sursa: Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Pe grupe de gen, în bioaria Bazinul Dornelor se înregistrează 50,75% femei și 49,25% bărbați (figura 5). Analiza evoluției arată ca populația feminină cunoaște o ușoară tendință de creștere (de la 50,51% la 50,75%), în timp ce populația masculină a cunoscut o diminuare (de la 49,49% la 49,25%), în perioada 2014-2022.

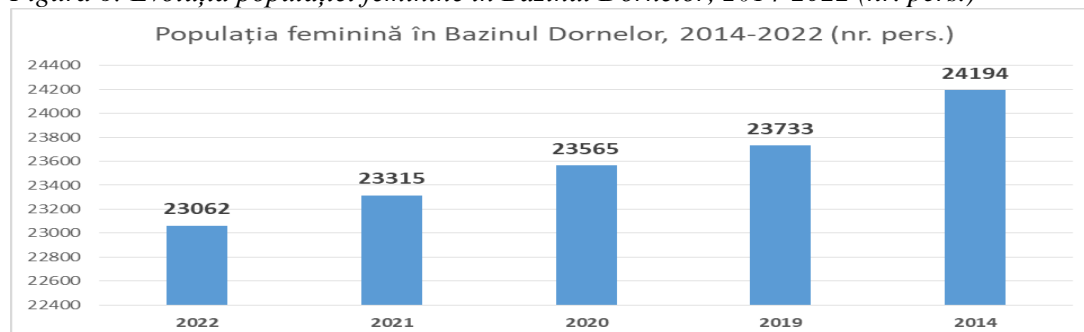
Figura 5: Evoluția populației pe grupe de gen, 2014-2022 (%)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

În anul 2022, în Bazinul Dornelor erau 23.062 femei, în scădere de la 24.194 persoane de gen feminin (2022 vs. 2024).

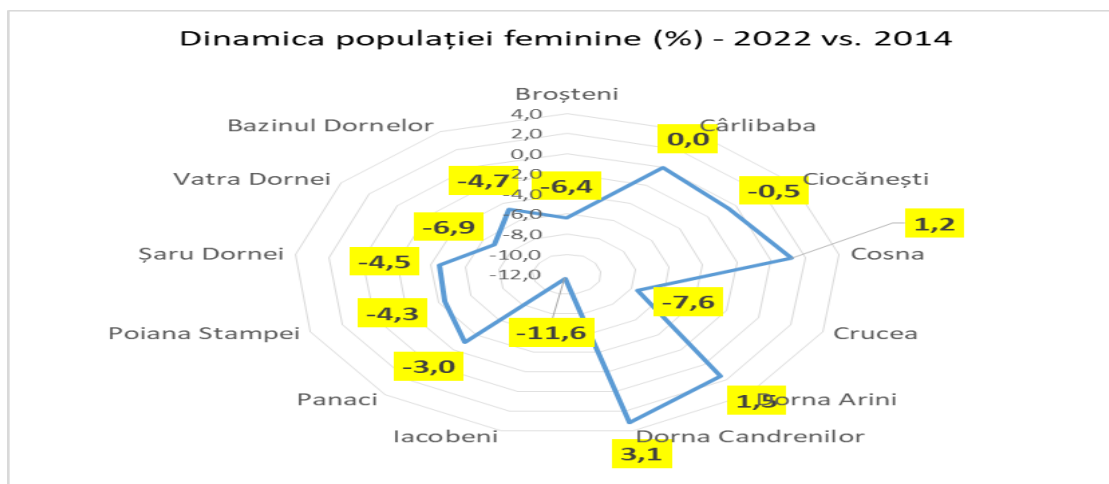
Figura 6: Evoluția populației feminine în Bazinul Dornelor, 2014-2022 (nr. pers.)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Pe localitățile componente, cea mai mare scădere a populației feminine se raportează în localitatea Crucea (-7,6%), urmată de Vatra Dornei (-6,9%) și Broșteni (-6,4%) (figura 9). Populația feminină cunoaște o scădere totală de -4,7%, cea mai mare scădere este de -11,6% în Iacobeni și cea mai mare creștere în: Dorna Candrenilor (+3,1%), Dorna Arini (+1,5%) și Coșna (+1,2%) (figura 7).

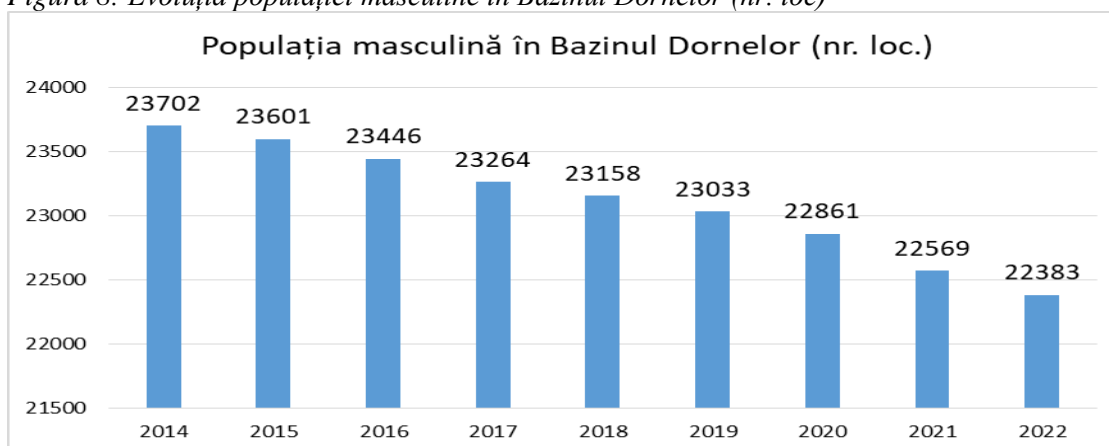
Figura 7: Dinamica populației feminine (%)

Sursa: Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Și populația masculină prezintă o tendință de scădere (-5,56%) în perioada analizată. Cea mai mare scădere a fost raportată în comuna Iacobeni (- 11,6%) și ce mai mică în Cârlibaba (practic a rămas aceeași). Au fost și creșteri ale populației masculine în Dorna Candreni (+3,1%), Dorna Arini (+1,5%) și Coșna (+1,2%).

Figura 8: Evoluția populației masculine în Bazinul Dornelor (nr. loc)

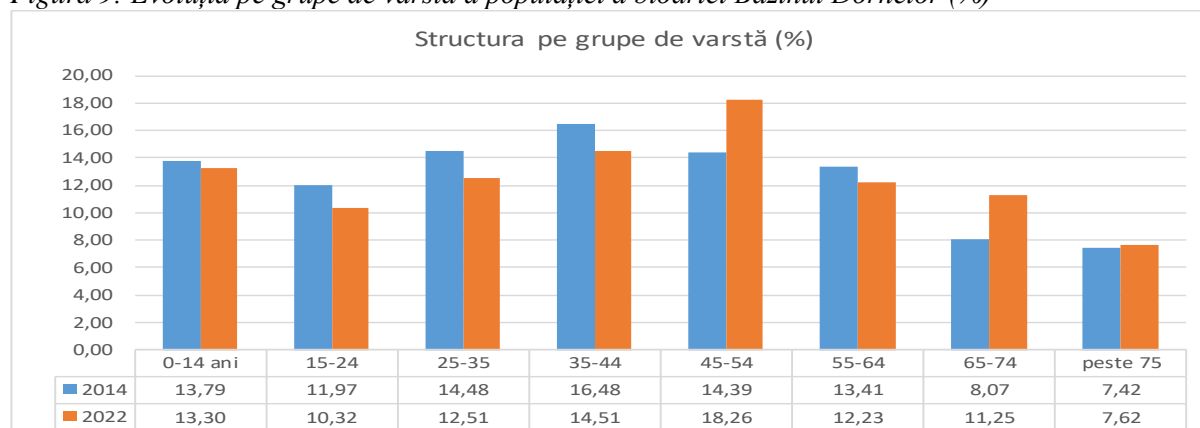
Sursa: Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Scăderea continuă a numărului de locuitori se încadrează în tendința națională de regres demografic.

Mecanismele fenomenelor demografice sunt dificil de controlat, iar efectele se manifestă pe termen lung, cu toate încercările de limitare a riscurilor privind depopularea sau îmbătrânirea preponderente în mediul rural.

Structura pe grupe de vârstă arată că există o tendință de scădere a populației în grupă de vârstă de 0-14 ani (copii), de la 13,79% la 13,3%, a populației de 15-24 de ani, de la 11,97% la 10,32%. De asemenea, scăderea populației în grpa de vârstă de 35-44 de ani de la 16,48% la 14,51. În același timp, se constată o creștere a populației de 45-55 de ani, de la 14,39% la 18,26%, a celei de 65-74 de ani de la 8 la 11,25% (figura 9).

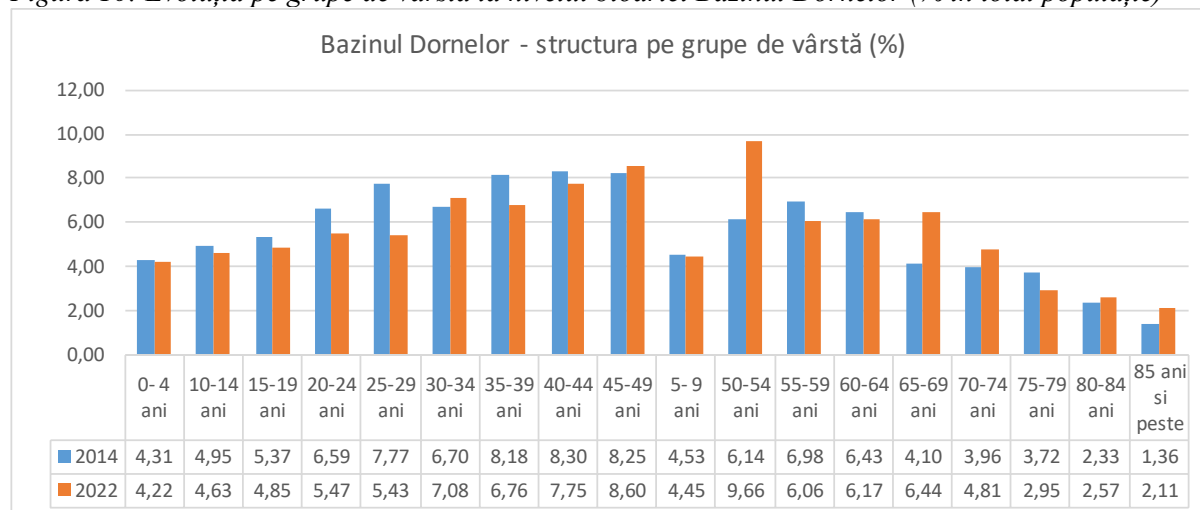
Figura 9: Evoluția pe grupe de vârstă a populației a bioariei Bazinul Dornelor (%)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

O analiză pe grupe de vârstă mai în detaliu, arată totuși că există o ușoară creștere a categoriei de 30-35 de ani (tinerii născuți înainte de anul 1990 – de la 6,7% la 7,08%) și o scădere a celei de 75-79 de ani (de la 3,72% la 2,95%) (figura 10).

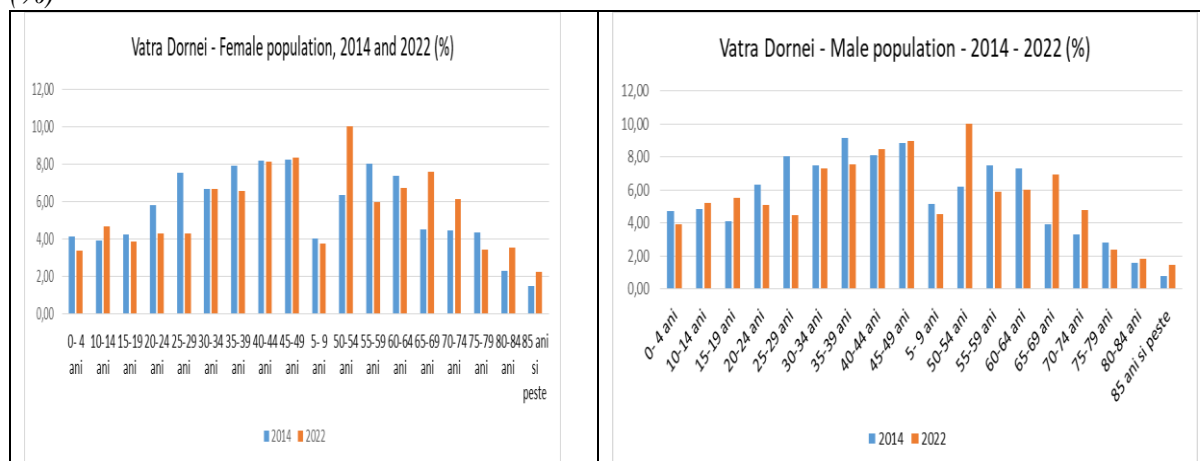
Figura 10: Evoluția pe grupe de vârstă la nivelul bioariei Bazinul Dornelor (% în total populație)

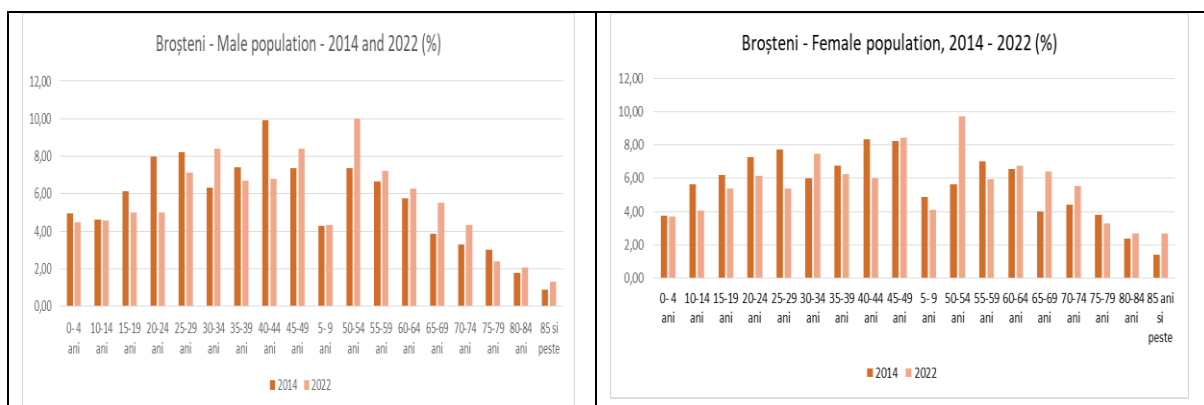

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online

Analiza pe grupe de vârstă se poate realiza și pe fiecare localitate în parte este prezentat figura 11.

Figura 11: Structura pe grupe de vârstă a populației în municipiul Vatra Dornei și în orașul Broșteni (%)

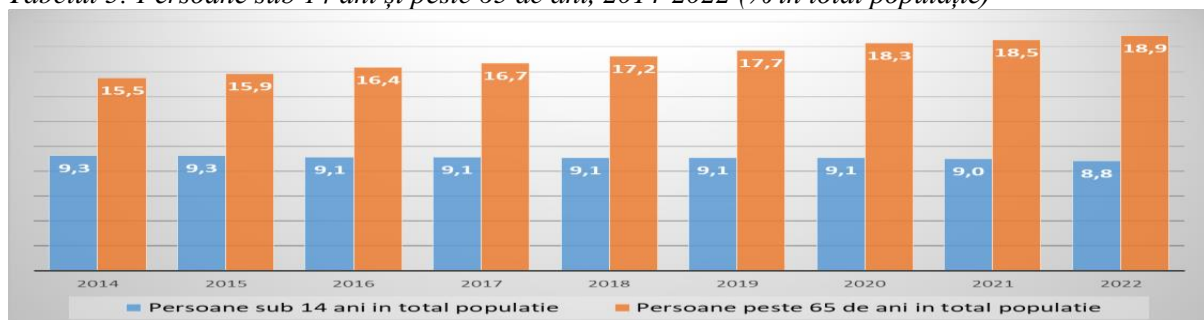

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Doi indicatori demografici relevanți sunt analizați în continuare, pentru a contura imaginea de ansamblu a bioariei Bazinul Dornelor. Astfel, se poate constata că, în perioada 2014-2022, există o tendință clară de reducere a populației sub 14 ani, de la 9,3% la 8,8%. În ceea ce privește populația de peste 65 de ani, aceasta înregistrează o tendință importantă de creștere, de la 15,5% la 18,9% (Tabelul 5).

Tabelul 5: Persoane sub 14 ani și peste 65 de ani, 2014-2022 (% în total populație)

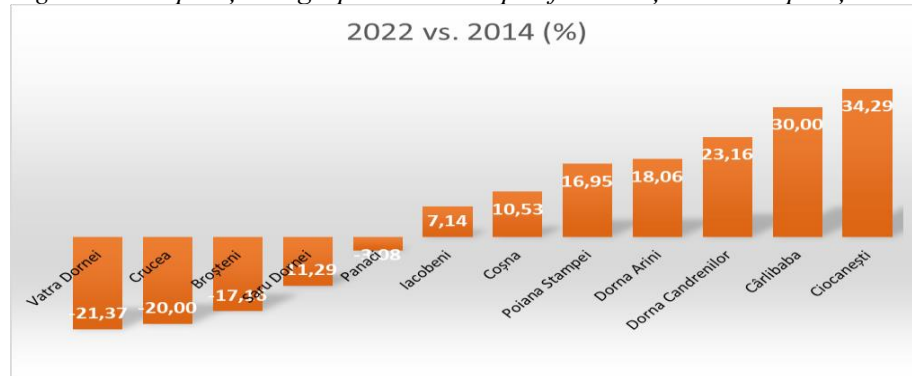

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online

Indicele de îmbătrânire calculat ca raport între populația de peste 65 de ani raportată la cea sub 14 ani a crescut de la 112 (2014) la 142 (2022).

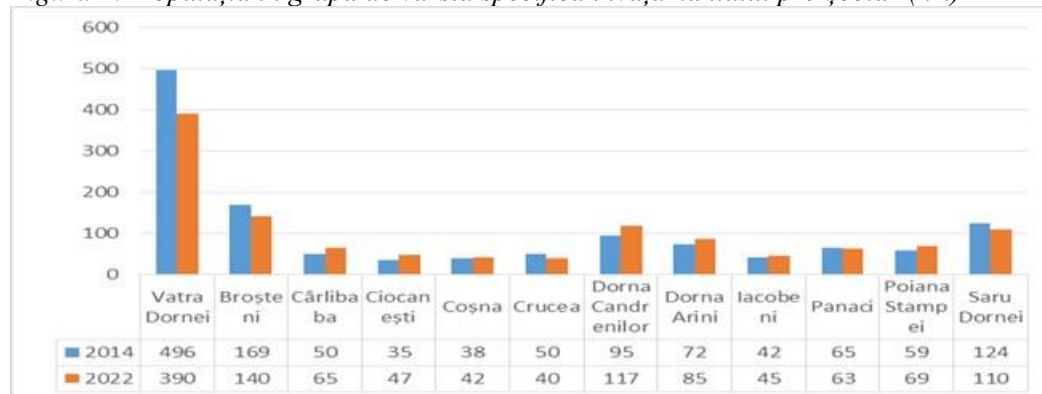
Referitor la populația preșcolară, se constată că există o importantă tendință de scădere a numărului de persoane în anul 2022 comparativ cu 2014. Astfel, cea mai mare scădere a înregistrat-o municipiul Vatra Dornei (-21,37%), urmat de Crucea (-20%), Broșteni (-17%), Șaru Dornei (11,29%). Cele mai mari creșteri sunt înregistrate în Ciocănești (+34,29%), Cărlibaba (30%), Dorna Candreni (23,16%) (figura 12, figura 13).

Figura 12: Populația în grupă de vârstă specifică învățământului pre-școlar (dinamica, %)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online

Figura 13 Populația în grupă de vârstă specifică învățământului pre-școlar (nr.)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online

3.2. Mișcarea naturală a populației. Mișcarea migratorie

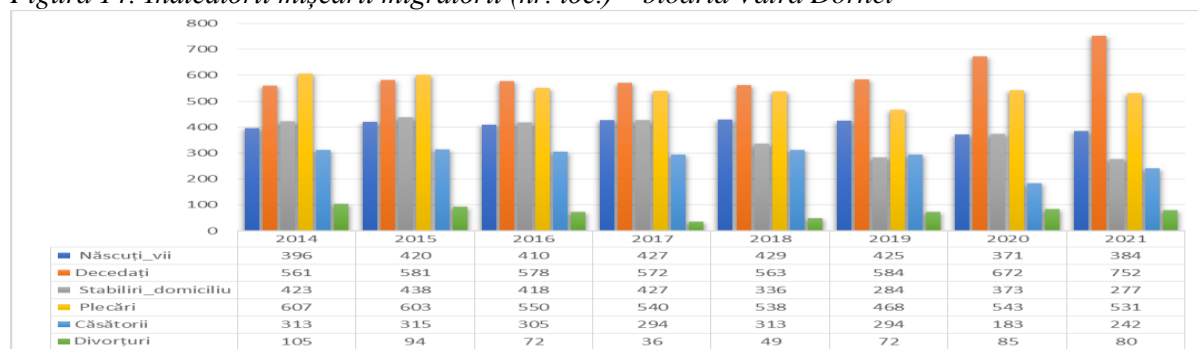
Mișcarea naturală a populației în bioaria Bazinul Dornelor este redată cu ajutorul unor indicatori specifici calculați pentru perioada 2014-2021, sursa datelor fiind Tempo-online.

Un prim indicator este numărul născuților vii, care, în anul 2021, la nivelul bioariei era de 384 născuți vii, cu 12 mai puțin decât în anul 2014 (-3%). În același timp, numărul persoanelor decedate a fost de 752 persoane, cu 34% mai mult decât cei înregistrați în anul 2014.

În bioaria Bazinul Dornelor și-au stabilit domiciliu 277 persoane (2021), cu 34,52% mai puțini decât în anul 2014 (423 persoane). De asemenea, și numărul celor plecați a cunoscut o scădere, de -12,52% (de la 607 la 531 persoane).

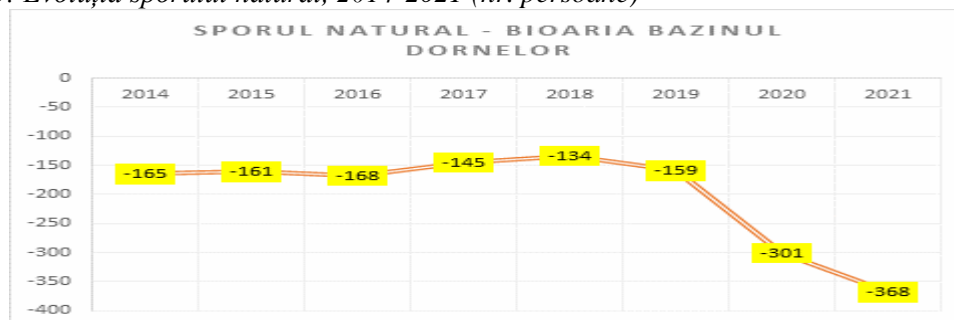
Numărul celor care se căsătoresc a scăzut cu 22,7% iar cel al divorțurilor a scăzut -28,3%.

Figura 14: Indicatorii mișcării migratorii (nr. loc.) – bioaria Vatra Dornei

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online

Sporul natural este negativ și în cădere abruptă (de la -165 persoane la -368 pers.) (figura 15).
 Figura 15: Evoluția sporului natural, 2014-2021 (nr. persoane)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online

La nivel de UAT, sporul natural negativ este majoritar în 10 localități din cele 12. Cele mai mari sporuri negative sunt în Vatra Dornei (-162 pers.), Șaru Dornei (-38 pers.), Panaci (-33 pers.), Dorna Arini (-31 pers.), Botoșani (-29 pers.). Două UAT-uri au avut spor natural pozitiv: Cârlibaba (+1 pers.) și Coșna (+5 pers.).

S-a realizat o ierarhizare a UAT-urilor din bioaria Bazinul Dornelor în funcție de valorile indicatorilor analizați pe parcursul acestui capitol. O analiză sintetică după cum urmează:

- Municipiul Vatra Dornei ocupă primul loc la opt din cei 12 indicatori demografici analizați; există, în situația acestui municipiu o situație paradoxală, deoarece la ceilalți patru indicatori demografici ocupă locurile 10 și ultimul loc. Locul 10 la creșterea populației și creșterea populației feminine și locul 12 la sporul natural și populație preșcolară.
- Similar cu municipiul Vatra Dornei, orașul Broșteni ocupă locul al doilea la opt din cei 12 indicatori, locul 9 la creșterea populației (inclusiv cea feminină), locul 8 la sporul natural și 10 la populația preșcolară.
- Locul 1 la creșterea populației (inclusiv cea feminină) îl deține Dorna Candreni, urmat de Cârlibaba și Coșna.
- Comuna Ciocănești ocupă primul loc la populația preșcolară, urmată de Coșna și Dorna Candreni.
- Locul 1 la Sporul natural este deținut de Coșna, urmat de Cârlibaba și Crucea.
- Ultimul loc la plecări îl deține Cârlibaba, locul 11 Ciocănești și locul 10 Coșna.
- Crucea și Iacobeni dețin ultimele locuri la creșterea populației feminine.

Tabelul 6: Locul UAT în bioaria Bazinul Dornelor, în funcție de indicatorii demografici analizați, 2022

UAT Bazinul Dornelor	Populația	Creșterea pop. (dinamică)	Feminin	Creștere feminin (dinamică)	Născuți vii	Decedați	Stabili	Plecări	Căsătorii	Divorțuri	Spor natural I	Pop. preșcolară (dinamică)
Vatra Dornei	1	10	1	10	1	1	1	1	1	1	12	12
Broșteni	2	9	2	9	2	2	2	2	2	2	8	10
Șaru Dornei	3	6	3	8	4	3	3	3	3	3	11	9
Dorna Candreni	4	1	4	1	3	5	8	5	4	8	5	3
Dorna Arini	5	4	5	2	5	4	4	7	7	4	9	4

Poiana Stampei	6	7	7	7	7	7	10	4	11	5	7	5
Panaci	7	8	6	6	10	6	7	10	8	9	10	8
Crucea	8	11	8	11	8	9	6	6	12	6	3	11
Iacobeni	9	12	10	12	11	8	9	9	6	11	6	7
Cârlibaba	10	2	9	4	6	10	5	12	5	7	2	2
Coșna	11	3	11	3	9	12	11	8	10	10	1	6
Ciocănești	12	5	12	5	12	11	12	11	9	12	4	1

Sursa: prelucrări proprii.

3.3. Analiza SWOT – Domeniul demografie

<p>Puncte tari:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Creșteri demografice: Cârlibaba (0,88%) și Dorna Candrenilor (+2,55%) (2022 vs. 2014). - Creșteri importante ale populației preșcolare în Ciocănești (34,3%), Cârlibaba (30%), Dorna Candrenilor (23,16%). - Reducerea numărului de divorțuri (-23,8%) 	<p>Puncte slabe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Declin important al populației în BD (-5,51%); în județul Suceava, populația a crescut cu 3,11%, la nivel regional a crescut cu 2,05%, în timp ce la nivel național a scăzut cu -1,6%. - Pe localități, cele mai mari reduceri de populației au fost în: Iacobeni (-11,32%), Vatra Dornei (-8,02%), Crucea (-8,19%), Broșteni (-6,31%). - Scăderea numărului de născuți vii (-3%) – dinamica 2014-2021 - Creșterea numărului de persoane decedate (+34%) - Scăderea numărului de stabiliri (-34,5%) - Creșterea numărului de plecări (+12,5%) - Scăderea numărului de casatorii (-22,17%) - Spor natural negativ (-368 născuți vii la 1000 loc.) - Scăderea populației masculine (-5,56%) - Scăderea populației feminine (-4,68%) - Scăderea numărului de copii 10-14 ani (-9,3%) - Creșterea populației de peste 65 de ani (+15,7%) - Scăderea populației de 30-50 de ani (-8,9%).
--	--

<p>OPORTUNITĂȚI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Existența unor programe naționale care sprijină familiile în vederea creșterii natalității - Creșterea atractivității regiunii pentru a menține și atrage populația - Fondurile europene - PNRR 	<p>AMENINȚĂRI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Depopularea unor localități ca urmare a migrației internaționale sau spre alte zone mai atractive - Tendința de îmbătrânire accentuată - Creșterea raportului de dependență demografică
---	--

<ul style="list-style-type: none"> - Programe naționale de construire a locuințelor sociale pentru tineri - Implicarea autorităților publice locale pentru rezolvarea problemelor sociale. 	<ul style="list-style-type: none"> - Primării care încă nu și-au stabilit strategiile de dezvoltare locală pentru perioada 2021-2027: Iacobeni, Cârlibaba, Broșteni...
--	---

Sursa: prelucrări ale autorului.

4. Sănătatea populației bioariei Bazinul Dornelor

Sănătatea reprezintă o componentă fundamentală a capitalului uman. Aceasta se referă la capacitățile fizice, cognitive și mentale ale indivizilor, care pot condiționa dezvoltarea și productivitatea forței de muncă. Sănătatea individuală sau cea colectivă este influențată de numeroși determinanți de natură economică, socială, culturală sau biologică, de aceea, menținerea acesteia prin măsuri de prevenție, îmbunătățirea accesului și calității serviciilor medicale constituie investiții în capitalul uman. În același timp, constituie un indicator esențial ce caracterizează nivelul de dezvoltare, atât la nivel național, cât și la nivel regional și local.

Relevanța stării de sănătate a populației vizează atât reglementarea și organizarea domeniului sănătății publice, cât și eficiența gestionării acestuia. Eficiența sistemului de sănătate privește atât calitatea serviciilor medicale, cât și accesul la aceste servicii și este reflectată în indicatorii calitativi și cantitativi specifici care descriu starea de sănătate a unei populații, la nivel micro sau macrosocial.

Pe de altă parte, starea de sănătate a populației unei localități depinde și de structura demografică a populației. La nivelul localităților cu populație îmbătrânită, există premisele unei stări de sănătate precare, ale unei mortalități crescute, dar și ale unui spor natural negativ. La rândul său, îmbătrânirea populației reprezintă un proces a cărui configurație este modelată de impactul a două categorii principale de factori.

O primă categorie de factori vizează declinul natalității populației rezidente, în condițiile creșterii duratei de viață.

A doua categorie de factori vizează fluxurile migratorii. Migrația externă, fenomen accentuat odată cu intrarea României în UE a vizat, preponderent, populația tânără, fapt ce a condus la modificarea structurii pe vârste a populației rezidente. Acest lucru contribuie și el la scăderea natalității și, în timp, la îmbătrânirea populației și sporul natural negativ, care amplifică efectul scăderii directe a populației tinere, prin migrație.

Din perspectiva oricărui demers de dezvoltare socioeconomică proiectată, o relevanță importantă are analiza evoluției indicatorilor ce vizează atât starea de sănătate a populației, cât și dinamica ofertei de servicii medicale și a gradului de accesibilitate a acestora.

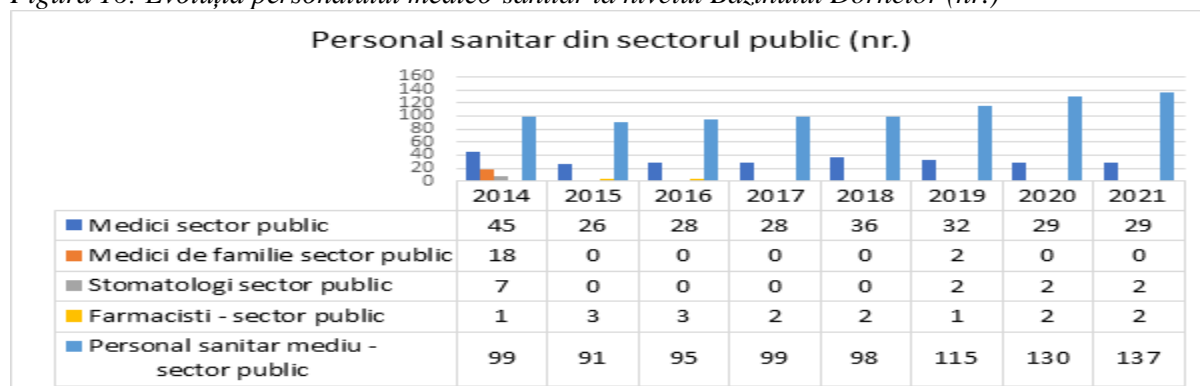
4.1 Personalul medical

Sectorul public

Potrivit datelor furnizate de INS, la nivelul Bazinului Dornelor activau 29 de medici în anul 2021 (sistem public), cu 35% mai puțini decât în anul 2014 (30 de medici), cei mai mulți regăsindu-se în municipiul Vatra Dornei (28 de medici - 96,6% din total) și unul singur în orașul Botoșani (figura 16).

În perioada 2014-2021, personalul sanitar mediu a cunoscut o creștere de la 99 de persoane la 137 de persoane (+38,4%). Alături de aceștia mai regăsim în sectorul public doi farmaciști și doi stomatologi (anul 2021).

Figura 16: Evoluția personalului medico-sanitar la nivelul Bazinului Dornelor (nr.)

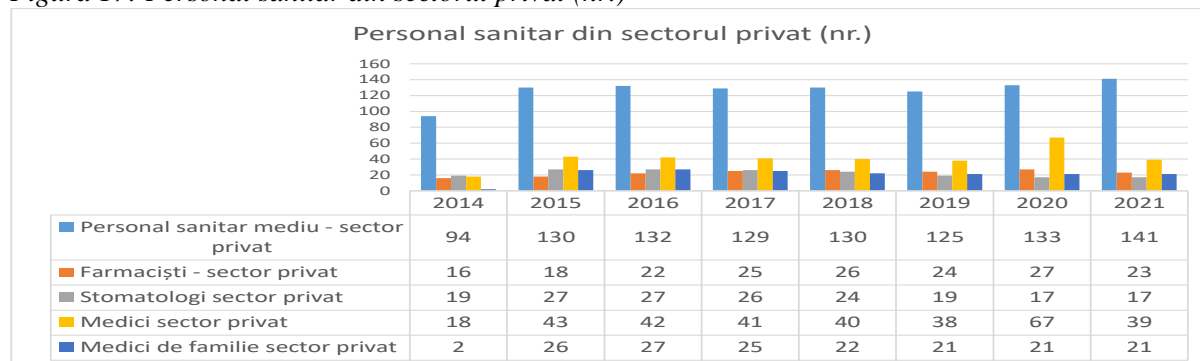

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Medici - sectorul privat

În bazinul Dornelor, activează și personal medical în sectorul privat. Astfel, în anul 2021, erau înregistrați 39 medici, în creștere față de anul 2014 când erau 18 (+117%). Farmaciști erau în număr de 23, cu 43,8% mai mulți decât în anul 2014. Medici de familie în sistem privat sunt 21 și stomatologi 17 (anul 2021).

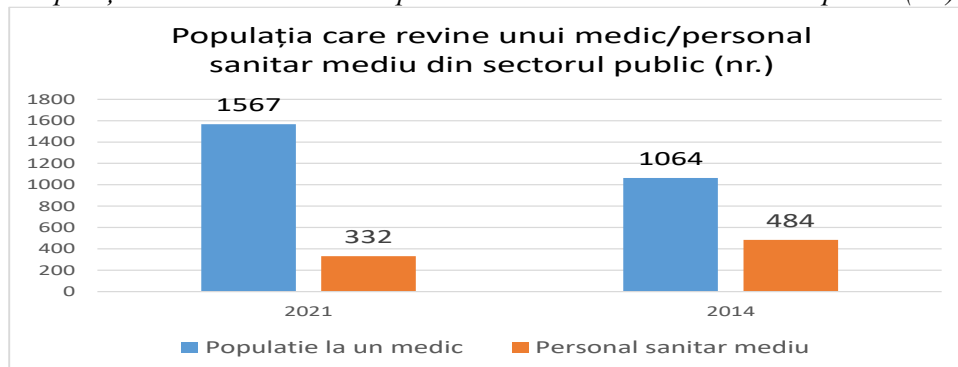
Figura 17: Personal sanitar din sectorul privat (nr.)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online

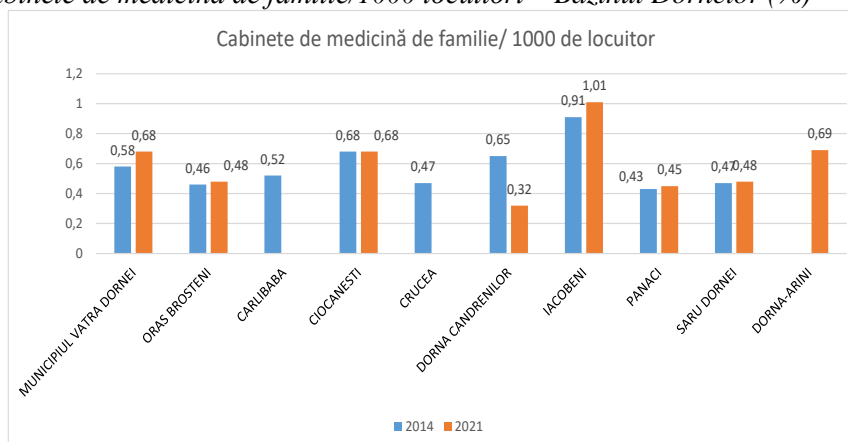
Pentru a releva accesul populației la medicii din sectorul public am raportat populația bioariciei Bazinul Dornelor la numărul de medicii, în anii 2014 și 2021. Datele INS arată că în România, în mediul rural, unui medic îi revine îngrijirea a peste 1.500 de persoane. În Bazinul Dornelor, unui medic din sectorul public îi revin 1.567 locuitori (cu 47,3% mai mulți decât în anul 2014) (valoare peste media națională). Unui cadru sanitar cu studii medii îi revin 332 locuitori, în scădere cu 31,44% mai puțini decât în anul 2014 (figura 18).

Figura 18: Populația ce revine unui medic/personal sanitar mediu din sectorul public (nr.)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online

Figura 19: Cabinete de medicină de familie/1000 locuitori – Bazinul Dornelor (%)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

4.2. Infrastructura medicală

Referitor la infrastructura medicală, în Vatra Dornei funcționează un spital municipal, unitate sanitară cu paturi, de utilitate publică, cu personalitate juridică, aflată în subordinea Consiliului Local Vatra Dornei. Acesta asigură asistență medicală completă, curativă și preventivă a populației din zonă. Este situat într-o zonă muntoasă, la o distanță de circa 110 km de Spitalul Județean Suceava și circa 80 km de Spitalul Județean Bistrița. Cea mai apropiată unitate spitalicească este Spitalul Municipal Câmpulung Moldovenesc aflat la cca. 35 de km. În cazuri de urgență, spitalul acordă asistența medico-chirurgicală tuturor persoanelor a căror stare necesită acest lucru. Unitatea asigură servicii medicale atât pentru Municipiul Vatra Dornei, cât și pentru localitățile arondate. Spitalul are un ambulatoriu de specialitate.

Spitalul din Vatra Dornei are 183 paturi. În centrul de sănătate cu paturi de spital - paturi pentru cazuri de zi sunt înregistrate 25 de paturi.

Tot în municipiul Vatra Dornei mai funcționează un dispensar medical și un cabinet medical școlar.

Și în orașul Broșteni funcționează o unitate medico-socială care deține 40 de paturi.

În proprietate publică, la nivelul bioariei Bazinul Dornelor în anul 2021 nu funcționa nici un cabinet medical de familie, cu toate că în anul 2014 erau în statistica oficială 14 cabinete. În schimb, în anul 2021 apar 22 cabinete în proprietate privată, identificate în 9 din cele 12 localități montane (tabelul 7).

Tabelul 7: Cabinete medicale de familie (nr.)

			2014	2021
Cabinete medicale de familie	Proprietate publică	Vatra Dornei	3	0
Cabinete medicale de familie	Proprietate publică	Broșteni	3	0
Cabinete medicale de familie	Proprietate publică	Ciocănești	1	0
Cabinete medicale de familie	Proprietate publică	Crucea	1	:
Cabinete medicale de familie	Proprietate publică	Dorna	2	0
Cabinete medicale de familie	Proprietate publică	Iacobeni	2	0
Cabinete medicale de familie	Proprietate publică	Panaci	1	0
Cabinete medicale de familie	Proprietate publică	Poiana Stampei	1	0
Cabinete medicale de familie	Proprietate privată	Vatra Dornei	7	11
Cabinete medicale de familie	Proprietate privată	Broșteni	:	3

Cabinete medicale de familie	Proprietate privată	Cârlibaba	1	:
Cabinete medicale de familie	Proprietate privată	Ciocănești	:	1
Cabinete medicale de familie	Proprietate privată	Dorna Candreni	:	1
Cabinete medicale de familie	Proprietate privată	Dorna Arini	:	2
Cabinete medicale de familie	Proprietate privată	Iacobeni	:	2
Cabinete medicale de familie	Proprietate privată	Panaci	:	1
Cabinete medicale de familie	Proprietate privată	Poiana Stampei	:	1

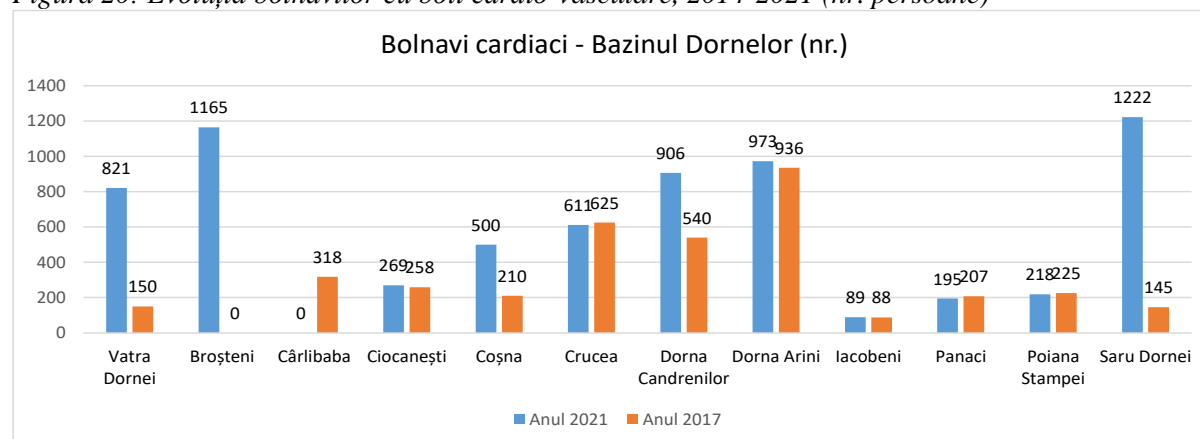
Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Există un Serviciu de Ambulanță Județean localizat în municipiul Suceava, care are 7 stații în: Rădăuți, Siret, Fălticeni, Gura Humorului, Câmpulung Moldovenesc, Vatra Dornei, Broșteni și un punct de ambulanță în cartierul Burdujeni din municipiul Suceava.

Serviciul SMURD, din cadrul Inspectoratului pentru Situații de Urgență Bucovina, are în dotare 3 ambulanțe tip B (asistență de urgență) în 3 centre: Suceava, Vatra Dornei și Siret.

Asociația noastră își dorește o implicare mai mare în viața civică a municipiului Vatra Dornei și de aceea își propune continuarea tuturor proiectelor inițiate, dar și implicarea în noi proiecte. Așa cum rezultă din datele publicate de INS, la nivelul Bazinului Dornelor, în anul 2021 erau declarați 6.969 bolnavi cardiaci, reprezentând 15,34% din populația totală a zonei montane analizate. Această valoare aproape ca s-a dublat în anul 2021 comparativ cu 2017, când erau 3.702 bolnavi cardiaci. De altfel, România ocupă locul 1 în Europa ca mortalitate a populației din cauza bolilor cardiovasculare, cu o medie de 109 decese la 100.000 de locuitori, față de media UE de 44 la 100.000 de locuitori. Bolile cardiovasculare reprezintă cauza numărul 1 de deces în țara noastră, cu 57% din totalul deceselor înregistrate la nivel național. În Bazinul Dornelor, cei mai mulți bolnavi sunt în Șaru Dornei (17,5%), Broșteni (16,72%) (figura 20).

Figura 20: Evoluția bolnavilor cu boli cardio-vasculare, 2014-2021 (nr. persoane)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

4.3. Analiza SWOT – sistemul de sănătate

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> - dinamică pozitivă a unor unități sanitare - ambulatorii integrate spitalului, laboratoare medicale, alături de farmacii și puncte farmaceutice. - înființarea unui număr de 25 paturi în centru medical de zi. - trend ascendent al numărului de personal medical sanitar cu pregătire medie 	<ul style="list-style-type: none"> - incidență și prevalență ridicată a afecțiunilor cardio-vasculare număr redus al cabinetelor medicale de specialitate, al celor stomatologice și al laboratoarelor de tehnică dentară. - localități fără nici un cabinet medical. - dinamică negativă a unor categorii de cabinete medicale precum cele de familie, stomatologice, de

<p>- dezvoltarea sectorului privat, ca alternativa viabilă la cel public.</p>	<p>specialitate și de medicină generală. - număr relativ mare de locuitori ce revin la un medic. - lipsa cabinetelor stomatologice în unele UAT-uri.</p>
<p>OPORTUNITĂȚI</p>	<p>RISCURI</p>
<p>- posibilități de finanțare din fonduri nerambursabile comunitare și naționale pentru reabilitarea unor clădiri deteriorate, sau pentru achiziționarea de echipamente și aparatură medicală (programele PNRR, POR Vest, POEO, POIDS, Horizon Europe). - posibilitatea ameliorării stării de sănătate a populației ca urmare a efectelor trecerii la economia verde (surse de energie regenerabilă, gestionarea resurselor de apă, conservare / protejare a ariilor naturale, managementul deșeurilor, folosirea combustibililor alternativi). - odată cu diminuarea epidemiei Covid-19, asigurarea accesului la tratamente va relua trendul descendent al unor afecțiuni – cauze de deces - și va tempera evoluția ascendentă a altora.</p>	<p>- populația îmbătrânită cu risc ridicat în ce privește incidența și prevalența diferitor afecțiuni va pune presiune pe sistemul medical public. - accesul la medici și posibilitățile de tratament al afecțiunilor cronice sunt mult diminuate. - în unele localități cu populație îmbătrânită, accesul la tratamente este împiedicat de faptul că unitățile medicale sunt slab reprezentate (unele nu beneficiază de cabinete de familie sau stomatologice). - dispariția unor categorii de unități publice precum cabinete de familie, de specialitate sau cele stomatologice, concomitent cu sporirea unităților private, au două efecte: (a) creșterea costurilor suportate de la buget, în cazul serviciilor decontate de stat, astfel încât, deși bugetele CAS cresc, serviciile acoperite sunt tot mai puține; (b) în cazul serviciilor suportate de pacient, se reduce accesul la acestea, în special în cazul persoanelor cu posibilități financiare reduse (grupuri vulnerabile).</p>

5. Învățământul

Capitalul uman reprezintă acele „resurse productive concentrate în resursele de muncă, în competențe și cunoaștere, constând în acele abilități ale indivizilor care sunt caracteristice acestora și rămân aceleași în orice mediu social, putând fi valorificate pe piața muncii în schimbul unor resurse economice de orice tip” (OCDE, 2009).

Practic, capitalul uman este format din: a) capital educațional (abilități dobândite de indivizi în procesul de instruire școlară, dar și în afara acestuia); b) capital biologic (abilități fizice ale indivizilor, sintetizate cel mai adesea prin starea fizică de sănătate).

Se poate constata că teritoriile cu aceleași resurse se diferențiază ca nivel de dezvoltare și productivitate datorită structurii sau aportului capitalului uman. Capitalul uman condiționează sau influențează domenii variate ale vieții economice. Creșterea economică depinde mult de sinergiile dintre cunoștințele noi și abilitățile capitalului uman, aceasta aflându-se în centrul politicilor publice din țările dezvoltate sau în curs de dezvoltare.

Sistemul educațional are un rol important în acumularea capitalului uman. Educația include atât formarea inițială, educația primară, superioară sau profesională, cât și alte forme de învățare, non-formale, învățarea din experiență, învățarea pe tot parcursul vieții. Recunoașterea acestui rol explică investițiile tot mai importante în educație și formare. Accesul la educație condiționează dobândirea cunoștințelor, iar calitatea educației dobândirea acelor competențe necesare pentru participarea activă la viața economică și socială¹⁰.

5.1. Infrastructura de învățământ

La nivelul bioariei Bazinul Dornelor au fost identificate 19 unități de învățământ, din care în preșcolar două unități, în primar și gimnazial (inclusiv de specialitate) – zece unități, liceal patru unități și post-liceal o unitate de învățământ.

De exemplu, a rămas constant numărul unităților de învățământ la majoritatea UAT-urilor, cu excepția municipiul Vatra Dornei, unde s-a mai realizat o unitate de învățământ, în timp ce la Crucea din cele două a rămas doar una (tabelul 8). În învățământul preșcolar, funcționează două unități în Vatra Dornei, iar cea din Crucea a fost desființată. În cel primar și gimnazial sunt trei în municipiul Vatra Dornei, și câte o unitate în Cârlibaba, Coșna, Crucea, Dorna Arini, Iacobeni, Panaci și Șaru Dornei.

Tabelul 8: Numărul total de unități de învățământ din bioaria Bazinul Dornelor (nr.)

		2014	2020	2021	2022
-1	Vatra Dornei	7	8	8	8
-2	Broșteni	1	1	1	1
-3	Cârlibaba	1	1	1	1
-4	Ciocănești	1	1	1	1
-5	Coșna	1	1	1	1
-6	Crucea	2	1	1	1
-7	Dorna Candrenilor	1	1	1	1
-8	Dorna Arini	1	1	1	1
-9	Iacobeni	1	1	1	1
-10	Panaci	1	1	1	1
-11	Poiana Stampei	1	1	1	1
12	Șaru Dornei	1	1	1	1
TOTAL		19	19	19	19

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

¹⁰ <http://intermaster.geo.unibuc.ro/wp-content/uploads/2014/10/18.dumitrache.pdf>

În Vatra Dornei, mai funcționează două licee, unul dintre ele având cursuri post-liceale de specialitate. Liceu teoretic din Vatra Dornei *Ion Luca* este o instituție cu o tradiție de peste 50 de ani în domeniul educației. Tradiția învățământului dornean la care se adaugă titlurile de Școală ECO, încă din anul 2007 și Școală Europeană, din anul 2015, precum și rezultatele bune și foarte bune ale absolvenților, îl situează între primele zece licee din județ. Tot în Vatra Dornei, liceul tehnologic "Vasile Deac" școlarizează elevi în cinci domenii de calificare: mecanic, turism și alimentație, silvicultura și prelucrarea lemnului și economic, sub forma de învățământ profesional și învățământ liceal forma seral, cu calificări la nivelul 3 și 4. De asemenea, sunt școlarizați elevi în învățământul postliceal nivel 5 cu calificarea: Asistent de gestiune. Sunt susținute cursuri de formare continuă a adulților în următoarele calificări: fasonatori mecanici, TAF-iști, tâmplari și bucătari.

În Broșteni funcționează Grupul Școlar "Nicolai Nanu" și în Iacobenii Grupul Școlar Iacobenii.

5.2. Populația școlară

În județul Suceava, potrivit INS, populația totală școlară era în anul 2022 de 124.089 persoane, în scădere față de anul 2014, când erau raportate 131.793 (-5,84%). În preșcolar, în anul 2022, erau 21.440 persoane (17,28% din total), primar și gimnazial 64.160 persoane (51,7%), liceal erau 22.303 persoane (17,97%), profesional 3.197 pers. (3,16%), postliceal 2430 pers. (1,96%) și în învățământul superior - 9.667 pers. (7,79%).

În Bazinul Dornelor, populația totală școlară era de 5.727 persoane (anul 2022), în scădere comparativ cu anul 2014, când era de 6.653 persoane, cu o scădere de 13,9%. Se poate observa că populația școlară a cunoscut o tendință de scădere continuă în perioada 2014-2022.

Predomină populația școlară din mediul preuniversitar (79,5%). Raportată la populația școlară a județului, aceasta reprezintă 4,62%.

Analizând numărul de elevi existenți în bioaria Bazinul Dornelor pe niveluri de educație, pentru perioada 2014-2022 se observă că, în valoare absolută, întâietatea revine categoriei elevilor din învățământul primar (1.693 pers. - elevi), urmată îndeaproape de elevii înrolați în învățământul gimnazial (1.420 pers.), urmați de copiii din grădinițe (1.132 pers.) (tabelul 9).

La nivelul Bazinului Dornelor, se menține tendința preferențială către învățământul post-liceal în detrimentul celui profesional. Cel din urmă este mult mai scăzut cantitativ, cu toate că piața muncii pe teritoriul bioariei nu are satisfăcută cererea de lucrători calificați la acest nivel („lipsa de meseriași”). Este asumată concluzia că, în fapt, este importantă contribuția muncii profesionalizate/calificate obținută în școlile de profesii și meserii.

Un decalaj puternic în ce privește populația școlară observăm între învățământul liceal (1.080 pers) și cel postliceal (185 pers.). Explicația se cantonează în potențialul scăzut de inserție pe piața muncii a absolvenților care au finalizat pregătirea postliceală.

De altfel, este recunoscută, la nivel general, aprecierea că învățământul postliceal așa cum este organizat și operaționalizat în România (2021) nu are valențe competitive reale, din cauza „formalismului” curricular cu privire la competențe și abilități dobândite de absolvenți.

Dinamica numărului de elevi și absolvenți între primul și ultimul an școlar este una preponderent negativă, cu excepția creșelor (copii din creșă) și a studiilor post-liceale. Se remarcă în mod negativ învățământul liceal, cu o scădere a numărului de elevi de 24,9%.

Tabelul 9: Populația școlară pe niveluri de educație în Bazinul Dornelor (nr. pers.)

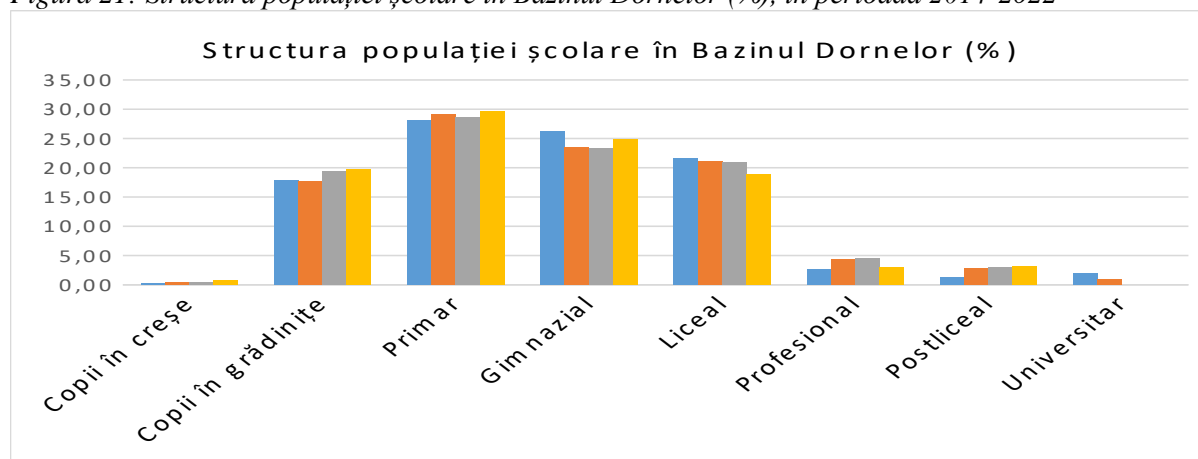
	2014	2017	2020	2022	Dinamica	Structura (%) 2022
Populația școlară totală, din care:	6653	6241	5799	5727	-13,9	100,0
Copii în creșe	20	24	20	42	110,0	0,73
Copii în grădinițe	1184	1101	1121	1132	-4,4	19,77
Preuniversitar	5314	5060	4658	4553	-14,3	79,50
Învățământ primar și gimnazial	3612	3289	3018	3113	-13,8	54,36

(inclusiv de specialitate)						
Învățământ primar (inclusiv de specialitate)	1866	1822	1664	1693	-9,3	29,56
Primar	1866	1822	1664	1693	-9,3	29,56
Gimnazial	1746	1467	1354	1420	-18,7	24,79
Liceal	1439	1316	1211	1080	-24,9	18,86
Profesional	181	276	261	175	-3,3	3,06
Postliceal	82	179	168	185	125,6	3,23
Universitar	135	56	0	0	-100,0	0,00

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

În structură, populația școlară cea mai numeroasă se regăsește în învățământul primar (29,56%), urmată de gimnaziu (24,79%). Populația din învățământul primar a cunoscut o creștere a importanței sale, de la 28% la 29,56%, în timp ce populația gimnazială a înregistrat o scădere de 26,24% la 25,79%. Se constată, de asemenea, o creștere a populației din învățământul profesional, de la 2,72% la 3% și a celui postliceal, de la 1,23% la 3,23%. Și pondere copiilor din grădinițe a crescut de la 17,8% la 19,77% și a celor din creșe (de la 0,3% la 0,7%). Concomitent, se constată o scădere a ponderii liceenilor în total populație școlară, de la 21,63% la 18,86% (figura 21).

Figura 21: Structura populației școlare în Bazinul Dornelor (%), în perioada 2014-2022

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Structura pe UAT-uri componente arată faptul că cea mai numeroasă populație școlară se regăsește în Vatra Dornei (49%) (anul 2022), în scădere față de anul 2014.

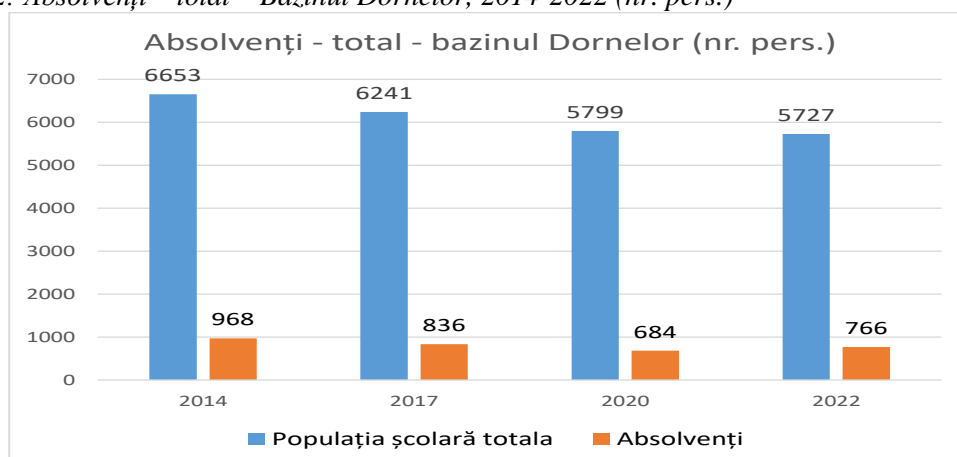
S-au înregistrat scăderi ale populației școlare în localitățile: Broșteni (de la 874 pers. la 626 pers.), Cârlibaba (de la 220 la 173 pers.), Ciocănești (de la 158 la 141 pers.), Coșna (de la 142 la 102 pers.), Crucea (de la 228 la 138 pers.), Iacobeni (de la 295 la 112 pers.), Panaci (de la 236 la 148 pers.) și Poiana Stampei (de la 260 la 230 pers.).

Creșteri ale populației școlare au fost raportate în Dorna Candrenilor (de la 547 la 567 pers.), Dorna Arini (de la 185 la 235 pers.) și Șaru Dornei (de la 428 la 446 pers.).

Analiza numărului total de absolvenți la nivelul Bazinului Dornelor a fost în anul 2022 de 766 persoane, în scădere față de anul 2014, cu -20,9%.

Situația este una care ar trebui să tragă un semnal de alarmă, deoarece numai un procent de 13,4% din cei înscriși în învățământ finalizează cursurile școlare (indiferent de nivel). Acest procent de absolvire este unul cu tendință de scădere (de la 14,5% în anul 2014) (figura 22).

Figura 22: Absolvenți – total – Bazinul Dornelor, 2014-2022 (nr. pers.)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Pe localități, cel mai mare număr de absolvenți se regăsește în municipiul Vatra Dornei (58,2% din total Bazinul Dornelor), urmat de Dorna Candrenilor (12,9%) și Broșteni (11,5%). Mai poate fi menționat aici Șaru Dornei, cu 3,9% din total bioarie. Cel mai mic număr de absolvenți este raportat în Coșna (1,3%) și Iacobeni (1,2%) (tabelul 10).

Se poate observa faptul că în total număr de absolvenți, ponderea municipiului Vatra Dornei a fost în ultimii ani în scădere (2020), în favoarea localității Dorna Candrenilor, care și-a crescut ponderea de la 10,2% la 12,9%.

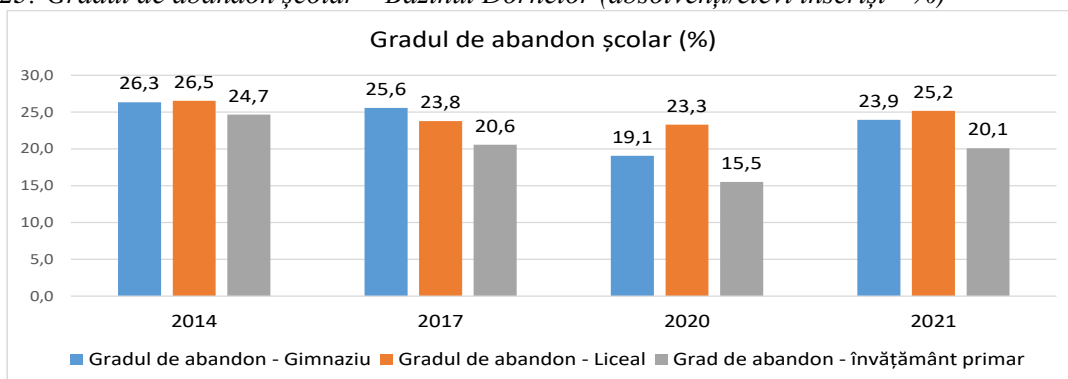
Tabelul 10: Structura pe localități a numărului total de absolvenți (%)

	2010	2014	2017	2020	2021
Vatra Dornei	50,6	52,7	56,8	64,3	58,2
Broșteni	11,6	12,1	11,5	7,2	11,5
Cârlibaba	2,7	3,2	1,7	2,0	2,2
Ciocănești	2,0	1,4	2,2	2,0	-
Coșna	1,8	-	1,7	1,2	1,3
Crucea	2,4	4,3	2,0	2,3	1,7
Dorna Candrenilor	10,6	9,9	10,2	12,7	12,9
Dorna Arini	3,3	2,2	1,3	1,9	2,5
Iacobeni	4,1	5,2	2,3	1,0	1,2
Panaci	3,1	3,0	2,6	0,9	2,2
Poiana Stampei	2,3	2,4	3,0	2,0	2,3
Șaru Dornei	5,3	3,6	4,8	2,3	3,9
Total	100	100	100	100	100

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Faptul că elevii de școală primară, gimnazială și liceal nu se regăsesc în totalitate în absolvenții din acel an și următorii ani arată că există elevi care abandonează învățarea pe parcursul acestor categorii. Totodată, se constată că nu toți elevii absolvenți de școală primară își continuă și finalizează studiile gimnaziale. Similar, nu toți absolvenții de gimnaziu se regăsesc peste patru ani printre absolvenții de liceu și școli profesionale. Aceasta denotă faptul că, în special în rândul categoriilor de locuitori defavorizați, fenomenul abandonului școlar este real, efectiv, marcat de cauze de subzistență socială și culturală precară (figura 23).

Figura 23: Gradul de abandon școlar – Bazinul Dornelor (absolvenți/elevi înscriși - %)

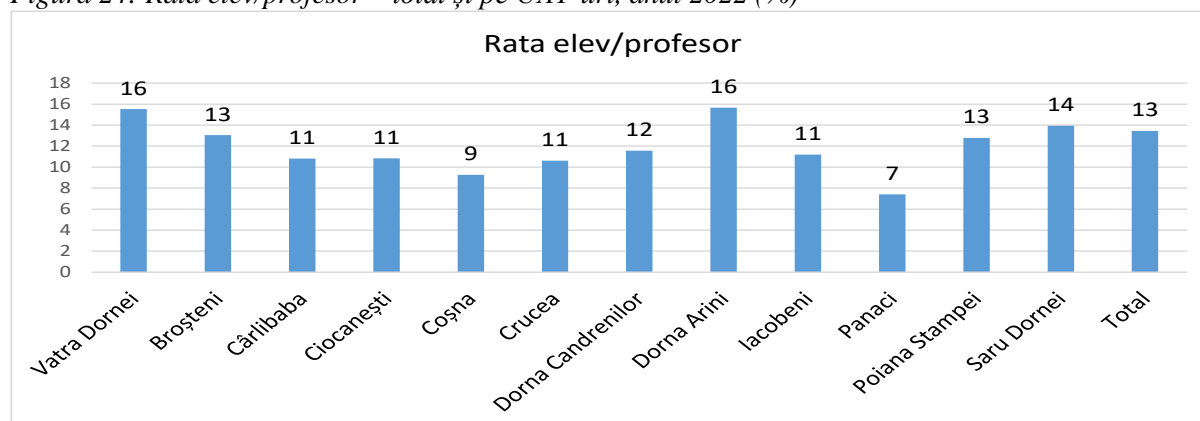
Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

5.4. Personalul didactic

În contextul cercetărilor efectuate, se observă că, în perioada 2014-2022, în bioaria Bazinul Dornelor se înregistrează o diminuare a numărului total de posturi didactice din învățământul public.

În unitățile publice de învățământ activează 426 cadre didactice, cu -2% mai puțin decât în anul 2014 (435 persoane). La nivelul UAT-urilor, s-au înregistrat dinamici pozitive ale cadrelor didactice în municipiul Vatra Dornei (+4%), Cârlibaba (6,67%), Ciocănești (18,18%), Dorna Candrenilor (13,95%), Panaci (17,65%) și Șaru Dornei (6,67%) (figura 24).

Figura 24: Rata elev/profesor – total și pe UAT-uri, anul 2022 (%)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

5.5. Analiza SWOT – Învățământ

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> - fiecare UAT dispune de o unitate de învățământ - Municipiul VD și-a mai adăugat o unitate de învățământ în perioada analizată - tendința de creștere a numărului de copii în grădinițe; - creșterea populației școlare în învățământul post-liceal; 	<ul style="list-style-type: none"> - dinamica negativă a populației școlare (-13,9%); - dinamica negativă a populației școlare din licee (-25%); - 9 din cele 12 UAT au înregistrat scăderi ale populației școlare (au fost creșteri ale populației școlare în Dorna Candrenilor (de la 547 la 567 pers.), Șaru Dornei (de la 428 la 446 pers.) și Dorna Arini (de la 185 la 235 pers.) - dinamica descendentă a învățământului profesional ce poate afecta piața muncii;

<ul style="list-style-type: none"> - tendință de creștere a importanței populației din învățământul primar în total populație școlară (de la 28% la 29,56%); - creșterea importanței populației din învățământul profesional în total populație școlară (de la 2,72% la 3%); - creșterea importanței învățământului postliceal în total populație școlară (1,23% la 3,23%); - creșterea importanței grădinițelor (de la 17,8% la 19,77%) și a creșelor (de la 0,3% la 0,7%); - creșterea personalului didactic din învățământul preșcolar (de la 66 la 83 persoane). - creșterea numărului de terenuri de sport și a echipamentelor IT. 	<ul style="list-style-type: none"> - tendință de scădere a importanței populației școlare din învățământul gimnazială (de la 26,24% la 25,79%); - scăderea ponderii elevilor din licee în total populație școlară (de la 21,63% la 18,86%); - scăderea numărului de absolvenți (-20,9%); - circa 13,4% din cei înscriși în învățământ finalizează cursurile școlare (toate nivelurile); - grad ridicat de abandon la toate nivelurile de învățământ; - scăderea personalului didactic la nivel de bioarie (-2%); Iacobeni a pierdut jumătate din cadrele didactice, în perioada analizată; - scăderea personalului didactic din învățământului primar și gimnazial (de la 230 la 209 persoane); - scăderea personalului didactic din învățământul liceal (de la 137 la 117 persoane); - scăderea personalului didactic din învățământul primar (de la 107 la 87 pers.), în condițiile în care populația școlară din grădinițe a crescut; - în Broșteni, cele două cadre didactice ce apăreau în anul 2014 în învățământul profesional, nu se mai regăsesc în anul 2022; și în Dorna Candreni, sunt 4 cadre didactice, în scădere cu o persoană (2022 comparativ cu 2019); învățământul profesional este practic susținut de trei cadre didactice pe întreaga bioarie a Bazinului Dornelor, în condițiile în care există o cerere mare pe piața muncii pentru diferite categorii de profesii; - infrastructura școlară prezintă o tendință de reducere (scăderea numărului de săli, de laboratoare, ateliere); - doar în UAT-urile: Vatra Dornei, Dorna Candrenilor, Iacobeni, Poiana Stampei și Panaci regăsim ateliere școlare.
OPORTUNITĂȚI	RISURI
<ul style="list-style-type: none"> - dinamica ascendentă a învățământului post-liceal va satisface treptat o parte din cererea de lucrători calificați de pe piața muncii; - posibilitatea obținerii de finanțări nerambursabile pentru educație/capital uman prin programele POR Nord Est, POEO, POIDS, PNRR. 	<ul style="list-style-type: none"> - persistența problemelor sociale va afecta negativ înrolarea școlară; - învățământul online impus de epidemia Covid-19 a afectat calitatea educației și ar putea favoriza abandonul școlar; - lipsa perspectivelor pe piața muncii – amplificată de actualul context epidemiologic – influențează negativ interesul tinerilor pentru licee teoretice și școli postliceale.

6. Agricultură

6.1. Analiza descriptivă a fondului funciar

În agricultura României erau în anul 2016 un număr de 3.422 mil. de exploatații agricole, care utilizau o suprafață agricolă de 12.503 mil. ha, suprafața medie a unei exploatații fiind de 3,74 ha.

În județul Suceava, suprafața totală este de 855.301 hectare¹¹ (2021), din care suprafața agricolă 354.818 hectare (41,48%). Din suprafața agricolă, cea arabila este de 180.183 hectare (50,78%), pășunile reprezintă 93.052 hectare (26,23%), fânețele 78.404 hectare (22,1%), livezi 3.179 hectare (0,9%).

Bazinul Dornelor are o suprafață totală de 221.517 ha (25,9% din fondul funciar al județului Suceava), din care suprafața agricolă este de 51.590 ha (23,3%). Situația pe a fondului funciar al bioariei, pe UAT-uri, este următoarea:

- Cea mai mare localitate din punctul de vedere al suprafeței fondului funciar este Broșteni cu 19,16% din total bioarie;
- Locul al 2-lea este deținut de Cârlibaba cu 12,26% din bioarie.
- Municipiul Vatra Dornei și orașul Broșteni (zona urbană) dețin împreună 25,7% din bioarie.
- Cea mai mică suprafață o are localitatea Iacobeni, ce deține 3,02% din bioarie, alături de Ciocănești (4,99%).
- Cele mai mari suprafețe agricole se regăsesc în Șaru Dornei (48,8% din fondul funciar al localității), Panaci (37,4%), Dorna Arini (27,3%) și Iacobeni (26,9%).
- Cea mai puțin agricolă localitate este Broșteni (14,2% din fondul funciar al localității) (tabelul 18, figura 33).
- Proprietatea privată reprezintă 60,8% din fondul funciar al bioariei, cu un maxim de 99,6% în Șaru Dornei, 99% în Coșna, 98% în Dorna Arini; la polul opus, cele mai mici ponderi ale proprietății private ale fondului funciar sunt în Broșteni (20,8%), Crucea (22,7%) și Ciocănești (22,9%).
- În ceea ce privește suprafața agricolă, aceasta este total privată în UAT-urile: Vatra Dornei, Coșna, Dorna Arini, Poiana Stampei, Șaru Dornei.

Tabelul 11: Fondul funciar și suprafața agricolă – Bazinul Dornelor și la nivel de UAT (ha, %)

	Suprafața totală fond funciar (ha, %)		Proprietate privată (% din suprafața UAT)	Agricolă –total (ha, %)		% suprafața agricolă în fondul funciar al VD	Proprietate privată (% din suprafața UAT)
Vatra Dornei	14434	6,52	98,9	3232	6,26	22,4	100,0
Broșteni	42440	19,16	20,8	6011	11,65	14,2	99,7
Cârlibaba	27148	12,26	35,8	4945	9,59	18,2	85,3
Ciocănești	11057	4,99	22,9	2723	5,28	24,6	75,7
Coșna	20828	9,40	99,0	3331	6,46	16,0	100,0
Crucea	15130	6,83	22,7	2497	4,84	16,5	94,5
Dorna Candrenilor	19236	8,68	53,0	4910	9,52	25,5	93,8
Dorna Arini	14706	6,64	98,0	4012	7,78	27,3	100,0
Iacobeni	6694	3,02	46,0	1800	3,49	26,9	10,0
Panaci	13754	6,21	95,1	5142	9,97	37,4	96,7

¹¹ Suceava.insse.ro/wp-content/Fondul_funciar-dupa-modul-de-folosinta.ro.

Poiana Stampei	18076	8,16	92,0	4202	8,14	23,2	100,0
Șaru Dornei	18014	8,13	99,6	8785	17,03	48,8	100,0
Bazinul Dornelor – total	221.517	100,00	60,8	51.590	100,00	23,3	88,8

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Datorită reliefului predominant de dealuri și zone muntoase a Bazinului Dornelor, structura suprafețelor agricole era alcătuită din pășuni (55,4%), urmate de fânețe (40,5%) și de terenuri arabile (4,1%). UAT-urile cu cea mai mare suprafață de pășuni sunt: Cârlibaba (83%), Dorna Candrenilor (77,9%) și Iacobeni (68,6%). La fânețe, primele locuri din punctul de vedere al suprafeței sunt: Dorna Arini (58,4%), Vatra Dornei (54,6%) și Crucea (52,2%). Dorna Candrenilor deține primul loc la suprafața arabilă (11,8%) (tabelul 12).

Tabelul 12 Structura suprafețelor agricole

	Ara bil	Pășuni	Fânețe	Total	Arabil	Pășuni	Fânețe		Livezi si pepiniere pomicole
	ha	ha	Ha	ha	%	%	%	%	%
Vatra Dornei	253	1215	1764	3232	7,8	37,6	54,6	100,0	
Broșteni	253	3115	2628	6011	4,2	51,8	43,7	99,8	0,2
Cârlibaba	97	4104	744	4945	2,0	83,0	15,0	100,0	
Ciocănești	44	1458	1221	2723	1,6	53,5	44,8	100,0	
Coșna	130	2029	1172	3331	3,9	60,9	35,2	100,0	
Crucea	37	1156	1304	2497	1,5	46,3	52,2	100,0	
Dorna Candrenilor	301	1989	262	2552	11,8	77,9	10,3	100,0	
Dorna Arini	276	1394	2342	4012	6,9	34,7	58,4	100,0	
Iacobeni	25	1234	541	1800	1,4	68,6	30,1	100,0	
Panaci	132	2674	2336	5142	2,6	52,0	45,4	100,0	
Poiana Stampei	125	2225	1852	4202	3,0	53,0	44,1	100,0	
Șaru Dornei	352	4671	3762	8785	4,0	53,2	42,8	100,0	
BD - total	2025	27264	19928	49217	4,1	55,4	40,5	100,0	

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

În anul 2014, structura terenurilor neagricole era predominantă de păduri și altă vegetație forestieră (96,9%), din care 43,6% se aflau în proprietate privată. Cele mai multe păduri le regăsim în Poiana Stampei (98,4%), Șaru Dornei (98,4%), Broșteni (98,4%) și Coșna (98,1%) (tabelul 13).

Tabelul 13: Structura terenurilor neagricole în Bazinul Dornelor (ha, %)

	Păduri	Ape bălți	Construcții	Cai de comunicații și cai ferate	Terenuri degradate și neproductive	Terenuri neagricole total	Păduri	Ape bălți	Construcții	Cai de comunicații și cai ferate	Terenuri degradate și neproductive	% în UAT
	ha	ha	Ha	ha	ha	ha	%	%	%	%	%	%
Vatra Dornei	10856	110	158	42	36	11202	96,9	1,0	1,4	0,4	0,3	100
Broșteni	35847	275	105	114	88	36429	98,4	0,8	0,3	0,3	0,2	100
Cârlibaba	21288	250	309	178	178	22203	95,9	1,1	1,4	0,8	0,8	100
Ciocănești	7891	80	9	55	299	8334	94,7	1,0	0,1	0,7	3,6	100
Coșna	17157	175	40	35	90	17497	98,1	1,0	0,2	0,2	0,5	100
Crucea	12284	75	54	27	193	12633	97,2	0,6	0,4	0,2	1,5	100
Dorna Candrenilor	13947	150	61	30	138	14326	97,4	1,0	0,4	0,2	1,0	100
Dorna Arini	10271	170	102	124	27	10694	96,0	1,6	1,0	1,2	0,3	100
Iacobeni	4383	100	26	41	344	4894	89,6	2,0	0,5	0,8	7,0	100
Panaci	8041	159	203	79	130	8612	93,4	1,8	2,4	0,9	1,5	100
Poiana Stampei	13698	60	61	30	25	13874	98,7	0,4	0,4	0,2	0,2	100
Șaru Dornei	9078	22	45	37	47	9229	98,4	0,2	0,5	0,4	0,5	100
BD - total	164741	1626	1173	792	1595	169927	96,9	1,0	0,7	0,5	0,9	100

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Potrivit datelor INS, gradul de acoperire cu păduri variază de la un maxim de 82,37% în Coșna, la un minim de 50,39% în Șaru Dornei (tabelul 14).

Tabelul 14: Gradul de acoperire cu păduri și alte tipuri de vegetație forestiera – UAT-uri din Bazinul Dornelor (%)

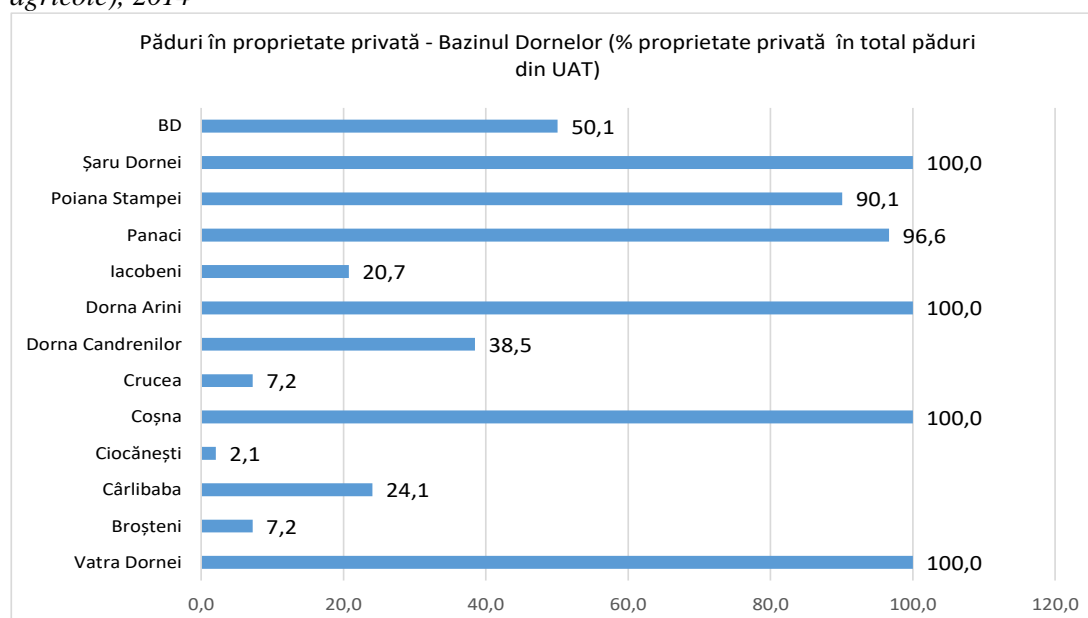
	Gradul de acoperire cu păduri/ale tipuri de vegetație forestieră (%)
MUNICIPIUL VATRA DORNEI	75.21
CARLIBABA	78.41
CIOCĂNEȘTI	71.37
COȘNA	82.37
DORNA CANDRENILOR	72.50
DORNA-ARINI	69.84

IACOBENI	65.48
PANACI	58.46
POIANA STAMPEI	75.78
ȘARU DORNEI	50.39

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

În ceea ce privește proprietate privată, la nivelul Bazinului Dornelor există o situație extrem diferită de la un UAT la altul. Pe ansamblu, proprietatea privată deține 50,1% din suprafață, dar pe UAT-uri aceasta diferă de la un maxim de 100% în Dorna Arini, Șaru Dornei, Vatra Dornei, Coșna și un minim de 2,1% în Ciocănești (figura 25).

Figura 25: Păduri în proprietate privată din bioaria Bazinul Dornelor (% în total terenurile agricole), 2014

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Ultimele date statistice publicate de INS (anul 2003) arată că în Bazinul Dornelor se cultivă în principal **cartofi (11.511 tone) și legume (1.476 tone)** (tabelul 15).

Tabelul 15: Producția agricolă la principalele culturi – Bazinul Dornelor (tone) (2003)

Vatra Dornei	Cartofi	1320
	Legume	197
Cârlibaba	Cartofi	900
	Legume	18
Ciocănești	Cartofi	585
	Legume	15
Dorna Candrenilor	Cartofi	2280
	Legume	167
Dorna Arini	Cartofi	1163
	Legume	160
Iacobeni	Cartofi	330

	Legume	6
Panaci	Cartofi	625
	Legume	143
Poiana Stampei	Cartofi	1150
	Legume	224
Șaru Dornei	Cartofi	1650
	Legume	345
Broșteni	Cartofi	1133
	Legume	130
Crucea	Cartofi	375
	Legume	71
Cartofi	Total BD	11.511
Legume	Total BD	1.476

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

La cultura de cartofi, cea mai mare suprafață cultivată o deține localitatea Șaru Dornei (15,89%), urmată de Vatra Dornei (11,65%) și Broșteni (10,91%). Referitor la producția de legume, cele mai mari suprafețe se regăsesc în Șaru Dornei (24,54%), urmate la mare distanță de UAT-urile Vatra Dornei și Poiana Stampei, ambele cu câte 12,27% din total suprafață agricolă (tabelul 16).

Tabelul 16: Suprafața cultivată cu principalele culturi – Bazinul Dornelor (ha., %) (2003)

		Hectare	Structură pe UAT (%)
Porumb boabe	Broșteni	4	0,42
Cartofi	Vatra Dornei	110	11,65
-	Broșteni	103	10,91
-	Carlibaba	60	6,36
-	Ciocănești	39	4,13
-	Crucea	25	2,65
-	Dorna Candrenilor	190	20,13
-	Dorna Arini	90	9,53
-	Iacobeni	23	2,44
-	Panaci	50	5,30
-	Poiana Stampei	100	10,59
-	Șaru Dornei	150	15,89
	Total	944	100,00
Legume	Vatra Dornei	20	12,27
-	Broșteni	12	7,36
-	Carlibaba	2	1,23
-	Ciocănești	3	1,84
-	Crucea	5	3,07
-	Dorna Candrenilor	22	13,50
-	Dorna Arini	18	11,04
-	Iacobeni	3	1,84
-	Panaci	18	11,04
-	Poiana Stampei	20	12,27
-	Șaru Dornei	40	24,54
	Total	163	100,00

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

În anul 2003, erau cultivate 500 hectare de fructe, cele mai mari suprafețe fiind în Broșteni (41,6%) și Coșna (28,2%) (tabelul 17).

Tabelul 17: Producția de fructe – Bazinul Dornelor (ha.) (2003)

	Producția de fructe (ha.)	% în total suprafață
Vatra Dornei	25	5
Broșteni	208	41,6
Cârlibaba	4	0,8
Ciocănești	13	2,6
Coșna	141	28,2
Crucea	32	6,4
Dorna Candrenilor	22	4,4
Dorna Arini	13	2,6
Iacobeni	6	1,2
Panaci	36	7,2
Total BD	500	100,00

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

La producția de animale sacrificate (tone greutate în viu), principalele UAT-uri sunt Dorna Candrenilor (20,1%), urmată de Șaru Dornei (18,94%) și Panaci (11%).

În ceea ce privește producția de lapte de vacă și bivoliță, cele mai mari cantități de lapte sunt produse în Dorna Candrenilor (20,54%), Șaru Dornei (18,81%) și Broșteni (11,94%). Cele mai puține cantități sunt în Iacobeni și Crucea (2,1%, respectiv 2,69%).

La producția de lână, datele statistice arată că se produceau circa 18,760 kilograme, cele mai multe fiind produse în Broșteni (37,31% din total BD), urmată de Dorna Candrenilor (11,19%) de Crucea și Dorna Arini, fiecare cu câte 10%.

În Bazinul Dornelor se obțineau 8.093 mii bucăți de ouă, cele mai mari producătoare UAT-uri fiind Broșteni (17,3%), Șaru Dornelor (15,2%) și Dorna Candrenilor (13,52%) (tabelul 18).

Tabelul 18: Producția produselor agricole animale – Bazinul Dornelor (2003)

Principalele produse agricole animale	Localități	Unitati de masura	Ani	
Greutatea in viu a animalelor destinate sacrificarii pentru consum			Anul 2003	
	Vatra Dornei	Tone greutate vie	400	6,81
-	Broșteni	Tone greutate vie	643	10,94
-	Cârlibaba	Tone greutate vie	255	4,34
-	Ciocănești	Tone greutate vie	245	4,17
-	Crucea	Tone greutate vie	256	4,36
-	Dorna Candrenilor	Tone greutate vie	1181	20,10
-	Dorna Arini	Tone greutate vie	481	8,18
-	Iacobeni	Tone greutate vie	131	2,23
-	Panaci	Tone greutate vie	648	11,03
-	Poiana Stampei	Tone greutate vie	524	8,92
-	Șaru Dornei	Tone greutate vie	1113	18,94
	Total	534 (greutatea medie)	5.877	100,00
Producția de lapte de	Vatra Dornei	Hectolitri (100 l)	24.761	6,55

vacă și bivolița (inclusiv consumul viteilor)				
-	Broșteni	Hectolitri (100 l)	45.122	11,94
-	Cârlibaba	Hectolitri (100 l)	14.451	3,82
-	Ciocănești	Hectolitri (100 l)	21.076	5,57
-	Crucea	Hectolitri (100 l)	10.154	2,69
-	Dorna Candrenilor	Hectolitri (100 l)	77.649	20,54
-	Dorma Arini	Hectolitri (100 l)	39.251	10,38
-	Iacobeni	Hectolitri (100 l)	7.935	2,10
-	Panaci	Hectolitri (100 l)	39.648	10,49
-	Poiana Stampei	Hectolitri (100 l)	26.909	7,12
-	Șaru Dornei	Hectolitri (100 l)	71.099	18,81
	Total	34.369 (cantitate medie)	378.055	100,00
Producția de lână	Vatra Dornei	Kilograme	1.280	6,82
-	Broșteni	Kilograme	7.000	37,31
-	Carlibaba	Kilograme	330	1,76
-	Ciocanesti	Kilograme	800	4,26
-	Crucea	Kilograme	1.930	10,29
-	Dorna Candrenilor	Kilograme	2.100	11,19
-	Dorma Arini	Kilograme	1.900	10,13
-	Iacobeni	Kilograme	440	2,35
-	Panaci	Kilograme	920	4,90
-	Poiana Stampei	Kilograme	730	3,89
-	Șaru Dornei	Kilograme	1.330	7,09
	Total	1705 (kg medie)	18.760	100,00
Producția de ouă	Vatra Dornei	Mii bucăți	754	9,32
-	Broșteni	Mii bucăți	1.400	17,30
-	Cârlibaba	Mii bucăți	420	5,19
-	Ciocănești	Mii bucăți	363	4,49
-	Crucea	Mii bucăți	403	4,98
-	Dorna Candrenilor	Mii bucăți	1.094	13,52
-	Dorna Arini	Mii bucăți	875	10,81
-	Iacobeni	Mii bucăți	389	4,81
-	Panaci	Mii bucăți	644	7,96
-	Poiana Stampei	Mii bucăți	521	6,44
-	Șaru Dornei	Mii bucăți	1.230	15,20
	Total	735 (media)	8.093	100,00

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Analiza sectorului zootehnic din Bazinul Dornelor demonstrează faptul că aici se înregistrează o puternică tradiție de creșterea a animalelor, nealterată după perioada colectivizării.

Astfel, potrivit datelor statistice publicate de INS pentru recensământul din anul 2010 (ultimul recensământ, cel din anul 2020 conține date statistice doar la nivel de județ și de regiune), în BD existau 17.549 bovine, 3.268 suine, 6.436 ovine și 44.621 păsări. Cele mai multe bovine se cresc în Șaru Dornei (21,56%) și Dorna Candrenilor (15,16%), suine în Dorna Candrenilor (15,09%) și Șaru Dornei (15,02%), ovine în Dorna Arini (42%) și păsări în Șaru Dornei (16,51%) (tabelul 19).

Tabelul 19: Structura efectivelor de animale în Bazinul Dornelor (nr., %)

	Bovine		Suine		Ovine		Păsări	
	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%
Vatra Dornei	1.201	6,84	223	6,82	651	10,11	4.706	10,55
Broșteni*	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Cârlibaba	900	5,13	64	1,96	335	5,21	2.602	5,83
Ciocănești	996	5,68	432	13,22	372	5,78	3.796	8,51
Coșna	1.324	7,54	409	12,52	382	5,94	3.143	7,04
Dorna Candrenilor	2.660	15,16	493	15,09	504	7,83	6.172	13,83
Dorna Arini	2.147	12,23	280	8,57	2.703	42,00	6.521	14,61
Iacobeni	431	2,46	70	2,14	183	2,84	2.134	4,78
Panaci	2.375	13,53	368	11,26	362	5,62	4.799	10,76
Poiana Stampei	1.731	9,86	438	13,40	249	3,87	3.380	7,57
Șaru Dornei	3.784	21,56	491	15,02	695	10,80	7.368	16,51
Crucea*	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Total (nr. și %)	17.549	100,00	3.268	100,00	6.436	100,00	44.621	100,00

Sursa: Recensământul general agricol, 2010.

*) – date neraportate

Sursa: <https://agro-tv.ro/bazinul-dornelor-atrage-fonduri-europene/>

6.2. Produse tradiționale din bioaria Bazinul Dornelor

În Bazinul Dornelor regăsim așa-numitele *bunătăți bucovinene*, cum sunt hribii sau gălbiorii cu smântână, balmoșul gătit la buturugă, tocineii cu smântână, dulcețurile aromate de fragi, zmeură sau afine, culese din pădure, sau păstrăvul afumat în cobză de brad.

Producători locali din Bazinul Dornelor

Brânzeturi

Producător, Crucianu Adrian, comuna Șaru Dornei, județul Suceava. Info: Produsele se găsesc în magazinul DANY LILY din incinta pieței agroalimentare a municipiului Vatra Dornei, precum și în magazinul Bucovina Market din Vatra Dornei. Online, nordnatural.ro.

- Ținutul Călimanilor, brânzeturi maturate produse artisanal: șvaițer; brânză semi-tare Măierși; brânză tare Lucaciu. Producător, Țăranu Diana, comuna Șaru Dornei, județul Suceava, Info produse: tinutulcalimanilor.ro
- La Izvorul Dornei, produse lactate și brânzeturi proaspete: cășut afumat/neafumat; brânză frământată; urdă; smântână; ruladă de cașcaval cu șuncă; lapte acru; chișleac.
- Producător, Mezdrea Roman, comuna Poiana Stampei, județul Suceava, Program fabricuță: Luni-Sâmbătă, 9.00-16.00. Info: Produsele se găsesc și în Vatra Dornei, cartierul Unirii, în apropiere de magazinul Penny (Brutăria Viorel Cioată). facebook @laizvoruldornei

Preparate din pește

- Păstrăvăria lui Andrei, păstrăv afumat în cobză de brad și alte preparate din pește. Producător, Chirilă Andrei, sat Coverca, comuna Panaci, județul Suceava. Info: facebook @PăstrăvărialuiAndrei
- Păstrăvăria la Poalele Călimanilor, terasă acoperită unde se servesc mâncăruri calde din păstrăv provenit din crescătoria proprie. Producător, familia Lemnaru, sat Gura Haitii, comuna Șaru Dornei, județul Suceava. Info: facebook @PastravariaPoaleleCălimanilor

Preparate din carne

- Măcelăria La Grigoraș din Bucovina vă oferă preparate din carne de tăuraș, porc, miel, curcan, pui, rață și iepure – 100% românească. Producător: Adrian Grigoraș. Particularități: 70 de produse preparate după rețete tradiționale, sare, piper, usturoi și, uneori, chili sunt ingredientele vedetă ale preparatelor de aici onorează comenzi oriunde în țară. Info: Produsele se găsesc în magazinul La Grigoraș din Bucovina din incinta pieței agroalimentare a municipiului Vatra Dornei.

Dulcețuri

Dulcețuri, siropuri, produse cosmetice de casă, creme cu plante medicinale tip iruri. Producător, Mustea Cristina, comuna Coșna, județul Suceava. Info: Cămara lu' buni.

Stâne turistice

Stâna Turistică Telescaun

DORNA CANDRENILOR

Stâna Turistică Măgura

Pensiunea Poiana

PANACI - Casa Răzeșului

ȘARU DORNEI

Pensiunea Bâta Tisei

CIOCĂNEȘTI

Stână tradițională în Țara Dornelor, Stâna Sesie, Stâna Subvăcărie, Stâna Borcutu și Stâna Șfețărie.

Cele patru stâne sunt administrate de Asociația Crescătorilor de Animale "Suhardul" – Ciocănești

Restaurante care asigură meniuri tradiționale și produse locale din pește

VATRA DORNEI

Restaurant Casa Bucovineană, www.casa-bucovineana.ro/v2

Restaurant Dorna, www.hoteldorna.ro

Restaurant Kaban, www.kaban.ro

Restaurant Călimănel, www.calimanel.ro

Restaurant Carol, www.hotelcarol.ro

Restaurant Vânătorul, www.pensiunea-vanatorul.ro

ȘARU DORNEI

Păstrăvăria la Poalele Călimanilor, sat Gura Haitii, comuna Șaru Dornei, Izvorul Bucovinei, Șaru Bucovinei 131, Șaru Dornei

DORNA ARINII - Le Baron, Ortoaia – www.complexturisticlebaron.ro,

DORNA CANDRENILOR - Poiana, www.pensiuneapoiana.ro

Sursa: [Produse tradiționale - Descoperă Țara Dornelor \(taradornelor.ro\)](http://Produse tradiționale - Descoperă Țara Dornelor (taradornelor.ro))

Federația Agricultorilor de Munte – Sector Economic Vatra Dornei (FAMD)

Federația Agricultorilor de Munte "Dorna" - Vatra Dornei este o asociație a producătorilor agricoli privați din Bazinul Dornelor; este non-guvernamentală, non-profit, apolitică, cu personalitate juridică, înființată în anul 1993 în baza Legii 21/1924.

6.3. Produsul montan

Produsul montan reprezintă un produs destinat consumului uman, în cazul căruia:

➤ materiile prime, dar și furajele pentru animalele de fermă provin în principal din zone montane;

➤ în cazul produselor prelucrate, prelucrarea are loc, de asemenea, în zone montane.

Pentru a beneficia de dreptul de utilizare a mențiunii de calitate facultative „produs montan”, produsul agroalimentar trebuie să îndeplinească condițiile prevăzute la art.31 din Regulamentul (UE) nr. 1151/2012, cele prevăzute de Regulamentul delegat (UE) nr.665/2014 și cele prevăzute în Ordinul nr.52/2017, cu modificările ulterioare¹².

Produsul Montan poate fi după cum urmează:

a) **Produse de origine animală** – procesate - neprocesate Documente justificative: borderouri, avize, carnet de comercializare, facturi fiscale, contracte, registrul de fermă, după caz.

b) **Produse de origine vegetală** - procesate – neprocesate.

c) **Produse apicole** (documente justificative: ordin de deplasare în pastoral, înregistrarea unității administrativ teritoriale cu amplasarea stupinei, după caz).

În Bazinul Dornelor se regăsesc primele produse montane atestate și certificate din Bucovina, datorită faptului că în zonă se practică un mod tradițional de creștere a animalelor și, inclusiv, de procesare a materiei prime. Astfel, producătorii locali practică conservarea în stil tradițional a hranei, atât pentru propria familie, cât și pentru localnicii sau turiștii care doresc să beneficieze de acea produse gustoase.

Aici se află primul producător local din Țara Dornelor (și din județul Suceava) care a obținut dreptul de utilizare a mențiunii de calitate facultativă „Produs montan” pentru cinci produse comercializate sub denumirea de „Călimani” (șvaițerul, cașcavalul, cașcavalul afumat, brânza frământată și telemeaua). Produsele montane atestate cuceresc cele mai exigente gusturi pentru că

¹² <https://www.madr.ro/docs/ind-alimentara/2019/produs-montan/Ghid-produs-montan-update-07.06.2019.pdf>

procesarea laptelui se face cu simț de răspundere pentru a obține cele mai bune produse a căror calitate face diferența. Produsele lactate „Călimani” fac parte din categoria slow food, unde accentul se pune pe calitate, nu pe cantitate și pe procesul tradițional de prelucrare a laptelui, rezultând un produs local de excepție care folosește materie primă din ferma proprie.

Laptele procesat provine numai de la vacile hrănite pe pășunile alpine, din zona munților Călimani. Gustul și savoarea brânzeturilor este dat de multitudinea de specii de plante, în marea lor majoritate plante medicinale, cu care sunt hrănite animalele.

Produsele montane din bazinul Dornelor sunt 100% naturale, în fluxul tehnologic nu folosim culturi lactice. Se folosește numai lapte de cea mai bună calitate și cheag (sursa: Adrian Crucianu – producător local din destinația de ecoturism Țara Dornelor).

Produse montane atestate¹³ (este o mențiune de calitate, aprobată la nivel european, acordată de către Agenția Națională a Zonei Montane) regăsit în Registrul Național al Producătorilor (de ex., Chișcă Baci, Andelvero Prod Com S.R.L., 500, 2020, Mușchi haiducesc Baci, Andelvero Prod Com S.R.L., 501, 2020, Cârnați boierești Baci, Andelvero Prod Com S.R.L., 502, 2020 etc.) (Sursa: <https://www.madr.ro/industrie-alimentara/sisteme-de-calitate-europene-si-indicatii-geografice/produse-agricole-si-alimentare/produs-montan.html>).

6.5. Dezvoltare rurală

COOPERATIVELE AGRICOLE

Agricultura este principala sursă de venit din zonele montane (rurale).

În acest context, cooperativele agricole de producție ar trebui să joace un rol important în sprijinirea producătorilor locali și a grupurilor mai puțin favorizate (de exemplu, tinerii și femeile). Cooperativele pot promova o dezvoltare a zonelor rurale într-un mod durabil, prin susținerea și crearea de locuri de muncă, prin implementarea unor modele de afaceri rezistente la fluctuațiile economice. Prin cooperare, producătorii au acces la o gamă largă de servicii: noi piețe, resurse naturale, informații, tehnologie, forme de creditare, activități de instruire și formare etc. De asemenea, cooperativele pot facilita participarea producătorilor agricoli în procesul decizional la toate nivelurile și pot să-i sprijine din punct de vedere juridic și în negocierea contractelor încheiate cu furnizorii de materii prime și utilaje agricole.

¹³ [Lista produse :: Catalogul Produselor și Activităților Certificate \(afir.info\)](#)

În România, formele asociative sunt binecunoscute din perioada comunistă, însă în zonele montane rurale din acea vreme, ele nu erau într-un număr prea mare.

În România, sunt perspective favorabile pentru dezvoltarea de asociații agricole productive, dar acest mod de cooperare nu este valorificat suficient pentru a deveni un adevărat pilon în susținerea economiei locale.

În UE-27, dintr-un total de 13,7 milioane de ferme, 3,9 milioane sunt situate în România (28,7%). Dimensiunea medie în UE-27 a unei ferme este de 12,6 hectare, în timp ce în România este de numai 3,9 hectare (a treia cea mai mică dintre țările montane). Diferențele sunt și mai vizibile atunci când se analizează dimensiunea exploatației agricole: în UE-27, media este de 11,3 UDE, în timp ce în România este de 1 UDE¹⁴.

Dimensiunea economică a fermei raportată la un ha este de 253 Euro, iar raportată la unitatea de muncă anuală este de 1.631 Euro (cea mai mică din țările cu munți din UE), rezultând de aici slaba productivitate a fermelor montane românești, și, respectiv, veniturile mici ale fermierilor¹⁵.

În zona montană din România, agricultura este practică în mare parte (peste 65%) în ferme mici și foarte mici (sub 2 ha), principala activitate fiind creșterea animalelor (bovine, ovine, caprine) pentru lapte și într-o mai mică măsură pentru carne. Se cultivă pomi fructiferi și vii pe 47.000 ha, iar suprafețele arabile (peste 500.000 ha) sunt cultivate în principal cu cartof și porumb.

Zona montană defavorizată dispune de suprafețe extinse de pajiști naturale (2,1 milioane ha), iar circa 60% au o înaltă valoare naturală, menținută prin practicarea, de-a lungul timpului, a unei agriculturi tradiționale extensive bazată pe folosirea îngrășămintelor naturale. Cu toate acestea, în ultimii ani, calitatea pășunilor și fânețelor s-a degradat ca urmare a reducerii numărului de animale și implicit a îngrășămintelor organice, abandonului sau lipsei lucrărilor de întreținere a pajiștilor. Potrivit unor analize elaborate de APIA, densitatea animală este la cca. 50% față de încărcătura maximă, iar suprafața pe care se aplică practici agricole extensive, cu impact redus asupra mediului, este de 1.236.480,91 ha (60% din suprafața acoperită cu pășuni și fânețe din zona montană).

Fermele existente sunt slab utilizate și mecanizate (1 tractor/88 ha teren arabil, 1 motocosoare/69 ha pășune și fâneță), ceea ce duce la un consum mult mai mare de energie, forță de muncă, și ca atare, costuri suplimentare. Lipsa bazinelor colectoare de purin și a platformelor pentru bălegar duc la folosirea ineficientă a îngrășămintelor naturale, dar și la un impact de mediu manifestat prin scăderea calității apelor și degradarea calitativă a structurii florei polimorfe, furajere.

Concentrarea producției în exploatații de dimensiuni optime, precum și diversificarea și specializarea producției agricole sunt strâns legate de dezvoltarea relațiilor de asociere și cooperare de-a lungul fluxurilor tehnologice de producere a materiilor prime agricole, dar și de prelucrare și valorificare a produselor.

Conform legislației în vigoare, în agricultură există următoarele forme de asociere:

¹⁴ Coeficient pentru calcul Unitatii de Dimensiune Economică (UDE).

¹⁵ <https://www.madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/memorandum/Anexa-Memorandum-zona-montana-defavorizata-2014-2020.pdf>

- societăți agricole și alte forme de asociere în agricultură (Legea nr. 36/1991 privind societățile agricole și alte forme de asociere în agricultură, cu modificările și completările ulterioare);
- asociații (OG nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații, aprobată prin Legea nr. 246/2005, cu modificările și completările ulterioare);
- cooperative agricole (Legea nr. 566/2004 privind cooperarea agricolă, cu modificările și completările ulterioare).

Cooperativa agricolă se constituie și funcționează cu minimum cinci persoane și exercită o activitate economică, tehnică și socială destinată furnizării de bunuri, servicii și locuri de muncă, exclusiv sau preponderent pentru membrii ei.

Există două tipuri de cooperative agricole:

- cooperative de gradul I, constituite din asociații de persoane fizice;
- cooperative de gradul II, formate din persoane juridice constituite din cooperativele de gradul I, în majoritate, sau persoane fizice și juridice, după caz.

În România, lipsa formelor de asociere se explică, în mare parte, prin reticența și interesul scăzut al producătorilor agricoli față de formele asociative, din cauza nivelului redus de conștientizare și al absenței informațiilor cu privire la avantajele rezultate prin asociere, a gradului diferit de pregătire a persoanelor așteptate să participe la formele asociative (înțelegerea diferită a scopurilor și principiilor de funcționare ale acestora) și a mentalității legate de asocierea obligatorie (de exemplu, fostele CAP-uri).

Dificultățile cu care se confruntă micii producători agricoli și care justifică necesitatea asocierii sunt determinate de cooperarea dificilă cu unitățile prestatoare de servicii, mai ales în cazul în care suprafața pe exploatare este redusă, precum și de lipsa sau slaba dezvoltare a structurilor de marketing.

Insuficienta dezvoltare a formelor asociative în agricultură se datorează mai degrabă capitalului social scăzut, promovării insuficiente a inițiativelor funcționale de acest gen și lipsei unei viziuni legate de sprijinul de care asociațiile ar avea nevoie (consultanță, dezvoltare organizațională, planificarea afacerii).

Asocierea în agricultură este un fenomen în creștere, însă există multe bariere care trebuie depășite. Cu toate că asocierea se bazează pe relațiile interpersonale, capitalul social pus la dispoziție de membrii cooperatiei este scăzut. Comunicarea slabă între agricultorii din aceeași comunitate, lipsa de informații privind beneficiile asocierii și absența sprijinului din partea autorităților locale sunt doar trei dintre problemele care încetinesc procesul de asociere și, după cum sugerează Centrul Român pentru Politici Europene, ar trebui ca acestea să aibă prioritate la rezolvare prin intermediul unor politici publice în agricultură. Aceste inițiative ar trebui să sprijine dezvoltarea capacităților formelor asociative și cooperatiste prin acțiuni de instruire și consultanță, să includă asociațiile rurale în programele de susținere a economiei sociale, să înființeze departamente specializate în cadrul camerelor agricole, să finanțeze depozitele și piețele de proximitate, să susțină lanțurile scurte de producție și să asigure facilități fiscale directe.

Formele asociative deschid noi oportunități de dezvoltare economică, prin atragerea unor avantaje locale, zonale sau regionale, și folosește puterea colectivă în scopul creșterii prosperității membrilor, a familiilor lor și a comunităților din care fac parte. Indiferent de forma de organizare de care aparțin (asociații, cooperative sau grupuri de producători), membrii formelor asociative au drepturi stabilite democratic, iar acesta reprezintă unul dintre cele mai mari beneficii. Avantajele grupurilor de producători sunt:

- reducerea costurilor de producție (de exemplu, prin achiziționarea de utilaje care sunt folosite în comun de toți membrii);
- exploatarea unor suprafețe de teren care permit aplicarea tehnologiilor moderne, competitive de producție și de gestiune a deșeurilor, în vederea conformării cu normele de protecție a mediului și de conservare a biodiversității de care suntem obligați să ținem cont ca membri ai UE;
- posibilitatea planificării și modificării producției conform cererii cantitative și calitative de pe piață;
- accesul mai ușor la fondurile europene și la contractarea creditelor bancare;

- facilitarea comunicării între fermieri, precum și între reprezentanții lor și instituțiile guvernamentale (asociația reprezintă un for de discuții, de schimburi de opinii, de soluționare a unor probleme dintre membri, oferă posibilități de întraajutorare și accesare de informații, iar reprezentanții asociațiilor sunt un partener pertinent de dialog cu MADR, în elaborarea deciziilor care privesc producătorii agricoli și interesele acestora);

- creșterea capacității de negociere, în vederea obținerii unor prețuri mai bune atât la cumpărarea în comun a materiilor prime necesare producției, cât și la valorificarea produselor, prin ofertarea unor cantități mai mari, în condiții de calitate ridicată;
- promovarea mai eficientă a producției, atât pe piața internă, cât și pe cea externă.

Cooperativele agricole reprezintă o piesă importantă în puzzle-ul dezvoltării rurale Cooperativele agricole contribuie la îmbunătățirea productivității exploatațiilor agricole de mici dimensiuni și fac posibil accesul la marketingul produselor, la economii, creditare, asigurări și tehnologie. Cooperativele agricole servesc drept punți între fermieri și piețe, prin agregarea produselor, facilitarea adoptării de noi tehnologii și input de materie primă.

De asemenea, ele contribuie la creșterea producției de alimente, la diversificarea culturilor și le oferă micilor producători o platformă de comunicare pentru luarea deciziilor care le influențează activitățile. În termeni simpli, conceptul modern al acestei asocieri nu înseamnă că proprietarul își dă pământul și animalele la cooperativă și muncește normat la CAP, ci că are ferma lui, societatea lui agricolă și producția proprie, dar pentru obținerea unui preț mai bun, comercializarea se face alături de ceilalți membri ai cooperativei. În acest fel, fermierii se pot gândi la o etapă ulterioară, respectiv la procesare.

În Europa de Vest există și cooperative pentru servicii. Acestea sprijină fermierii în executarea unor lucrări agricole specializate, întreținerea și repararea utilajelor, a instalațiilor din zootehnie, transportul specializat etc. În perioada 2010-2012, numărul cooperativelor agricole a crescut cu 180%, activele au sporit cu 153% și veniturile cu 164%, iar numărul de angajați s-a mărit cu 10%. În plus, la nivelul agricultorilor, în special tineri, există o percepție pozitivă privind asocierea¹⁶.

GRUPURI DE PRODUCĂTORI LOCALI DIN BAZINUL DORNELOR

Cooperativele agricole din Bazinul Dornelor¹⁷ (în funcțiune):

1. GRĂDINA DIN PĂDURE COOPERATIVĂ AGRICOLĂ (în funcțiune) - Cooperativa Agricolă Cooperativa agricolă de gradul 1, COȘNA [Activități în ferme mixte \(cultura vegetală combinată cu creșterea animalelor\) - Cod CAEN 150](#)
2. VALEA DORNEI COOPERATIVĂ AGRICOLĂ (în funcțiune) - Cooperativă Agricolă, Cooperativă agricolă de gradul 1, POIANA STAMPEI codul CAEN 1051 (Fabricarea produselor lactate și a brânzeturilor)
3. BAZINUL DORNELOR COOPERATIVĂ AGRICOLĂ (în funcțiune), Cooperativă Agricolă, Cooperativă agricolă de gradul 1, PANACI [CAEN 4633 - Comert cu ridicata al produselor lactate, oualelor, uleiurilor si grasimilor comestibile](#).

Numărul relativ mic al cooperativelor agricole existente la nivelul Bazinului Dornelor se poate explica prin faptul că această formă de asociere nu este suficient abordată în structurile educaționale, și are încă nevoie de un sprijin legislativ și de o finanțare adecvată.

Grupurile de acțiune locală (GAL-uri)

La nivelul Bazinului Dornelor își desfășoară activitatea un singur GAL cu sediul în Panaci. Asociația „Grupul de Acțiune Locală – Bazinul Dornelor” promovează dezvoltarea durabilă a teritoriului Bazinului Dornelor și a localităților limitrofe, cu implicarea factorilor interesați privați și publici, prin acțiuni care să permită valorificarea capacităților și resurselor umane, naturale și culturale locale.

Agenția Națională a Zonei Montane (ANZM)¹⁸

¹⁶ <http://madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/rndr/buletine-tematice/PT17.pdf>

¹⁷ [Cooperative agricole - Ministerul Agriculturii si Dezvoltarii Rurale \(madr.ro\)](#)

ANZM este o instituție publică, cu personalitate juridică, finanțată integral de la bugetul de stat, aflată în subordinea MADR ce are atribuții specifice de reprezentare în numele Ministerului pentru zona montană. Misiunea principală a ANZM este cea de elaborare și aplicare a strategiei și politicilor Guvernului în domeniul dezvoltării și protecției zonei montane din România, zonă marcată de specificitate, fragilă ecologic și defavorizată economico-social din cauze naturale, care necesită o gestiune specifică, conform Legii nr. 197 din 20 iulie 2018 – *Legea Muntelui*.

Agenția Națională a Zonei Montane cu sediul principal în municipiul Vatra Dornei

ANZM susține sectorul antreprenorial din zona montană, prin:

1. Puncte gastronomice locale (PGL)

Dezvoltarea comunităților rurale și a turismului local se poate realiza și prin înființarea în satele românești a **Punctelor Gastronomice Locale**, unde se pot consuma preparate din produse locale obținute după metode tradiționale, autentice.

2. Camere de închiriat în scop turistic - sursă de venit suplimentară

O categorie de venituri suplimentare pe care le poate obține orice proprietar de locuință este reprezentată de veniturile obținute din închirierea în scop turistic a camerelor situate în locuințe proprietate personală.

3. Cultura de afin

Afinul este un arbust apreciat mult pentru fructele sale care se consumă în stare proaspătă sau prelucrate sub formă de suc, sirop, dulceață, afinată, vin dar și pentru valoarea terapeutică a fructelor și frunzelor, având o serie de utilizări medicinale în tratarea unor afecțiuni ale stomacului și intestinului, ale aparatului urinar, în diabet, în ameliorarea și creșterea acuității vizuale. Fructele de afin (afinele) sunt bogate în zaharuri, vitamine, săruri minerale, substanțe tanante ș.a.

4. Cultura de căpșun

Căpșunul este una dintre speciile pomicele care prezintă un interes economic și alimentar deosebit, datorită potențialului mare de producție, calității fructelor, conținutului ridicat în vitamina C și de alte substanțe utile în alimentație.

5. Cultura de cătină

Cătina albă este unul dintre arbuștii de mare valoare, atât în flora spontană, cât și cultivată, datorită importanței fructelor în industria farmaceutică, alimentară, în silvicultură, agricultură, cosmetică, dar și ca plantă ornamentală.

6. Cultura de lavandă

¹⁸ <https://azm.gov.ro/despre-anzm/>

Agricultorii români sunt din ce în ce mai interesați să cultive lavanda, o plantă supranumită „aurul mov”, deoarece profiturile pe care le pot obține în urma acestor culturi sunt relativ mari în comparație cu sumele investite. Mai mult decât atât, lavanda se pretează foarte bine pentru cei care nu dispun de suprafețe prea mari.

7. Cultura de zmeur

Zmeurul este un semiarbust valoros și tot mai căutat de producătorii agricoli, deoarece asigură producții timpurii și de calitate, care se valorifică bine pe piețele marilor orașe. Deși zmeurul crește și fructifică bine în flora spontană, cel cultivat își maturează mai devreme fructele și are calitate mai bună.

CENTRUL DE ECONOMIE MONTANĂ AL ACADEMIEI ROMÂNE

Centrul de Economie Montană (CE-MONT) a fost creat prin Decizia Academiei Române din 17 decembrie 2008, în cadrul Institutului Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu” al Academiei. CE-MONT urmărește să identifice și să promoveze soluții pentru creșterea productivității și a calității vieții în așezările de munte.

Cu o suprafață construită de 3.500 mp și dotat cu 12 laboratoare de studii și de cercetare, acesta este singurul Centru de Economie Montană din România și din Europa de Est și cel de-al patrulea din Europa, în vestul continentului existând doar trei astfel de centre, în Portugalia, Franța și Italia.

Amplasat în interiorul spațiului montan, în localitatea turistică Vatra Dornei, CE-MONT asigură un mediu de cercetare și educație de un înalt nivel tehnico-științific, atractiv pentru tinerii specialiști din rețeaua de cercetare-dezvoltare din România, dar și pentru cercetătorii din străinătate.

Potrivit paginii de prezentare, (<https://ce-mont.ro/despre-noi/>), CE-MONT are o contribuție importantă la consolidarea/dezvoltarea capacității de cercetare științifică fundamentală, teoretică și practică – multi- inter- și transdisciplinare în domeniile specifice zonei montane. Institutul urmărește cu predilecție următoarele aspecte:

1. dezvoltarea economiei agricole în cadrul gospodăriilor din zona de munte;
2. identificarea măsurilor de sporire a eficienței și productivității exploatațiilor agricole montane private cu perspective de dezvoltare și de valorificare a produselor montane de calitate, inclusiv a celor care generează venituri și locuri de muncă;
3. asigurarea securității și siguranței alimentare pentru aproximativ trei milioane de locuitori care trăiesc și muncesc în zona montană din România;
4. reducerea decalajelor de productivitate față de structurile similare din UE.

Asociația pentru agricultură ecologică din Bazinul Dornelor

În data de 5 aprilie 2014, a avut loc, la Vatra Dornei, prima Adunare Generală a Asociației pentru Agricultură Ecologică din România, ecoland.ro. Aceasta este o asociație independentă din punct de vedere politic, ideologic și religios. Ecoland.ro a fost fondată la inițiativa și cu sprijinul Ecoland Germania, prin președintele Rudolf Bühler. Ecoland Germania este recunoscută ca membră a Asociației de Alimente Ecologice Sectorul (Bölgw), lider al Asociației producătorilor agricoli, prelucrători și comercianți de alimente ecologice din Germania.

Dezvoltarea agriculturii în zona montană defavorizată ar trebui să fie realizată în mod durabil, în special prin valorificarea produselor agroalimentare cu înaltă valoare biologică, urmărindu-se o armonizare pe termen lung a producției și consumului pe de o parte, cu protejarea unui mediu prielnic pe de altă parte, marcând totodată trecerea de la măsuri corective la cele preventive.

Organizarea producătorilor în asociații cooperatiste cu capacități proprii de transformare și comercializare și sporirea veniturilor acestora, constituie un obiectiv de bază pentru o dezvoltare durabilă în ruralul montan.

Mărimea, complexitatea și specificitatea economico-socială și de mediu a zonelor montane, marile diferențe tehnologice, geo-climatice și tradiționale, nu fac posibilă o dezvoltare durabilă fără o abordare specială, diferențiată, a agriculturii montane față de marea agricultură din zonele nemontane.

6.6. Analiza SWOT - Agricultură

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none">- cadrul natural de o valoare inestimabilă în care sunt amplasate toate localitățile din bazinul Dornelor;- suprafețe extinse de pajiști naturale cu o înaltă valoare naturală, menținute în această condiție prin practicarea, de-a lungul timpului, a unei agriculturi tradiționale extensive bazată pe folosirea îngrășămintelor naturale;- tradiție ocupațională în creșterea animalelor;- suprafețe importante ocupate cu pășuni și fânețe;- existența de suprafețe importante ocupate cu pădure și vegetație forestieră;- fondul forestier constituie un important potențial economic și de mediu în cadrul BD;- resurse cinegetice existente în fondul forestier;- prezența unor surse importante de fructe de pădure și ciuperci;- potențial pentru dezvoltarea sectorului pomicol;- importante efective de ovine și caprine;- suprafețe importante cultivate ecologic;- existența tradițiilor și cunoștințelor legate de producerea și procesarea produselor montane;- existența unui număr însemnat de produse tradiționale de o calitate excepțională;- GAL Bazinul Dornelor care permite reprezentarea unitară a intereselor comune ale zonei în raporturile cu administrația publică centrală, organizații naționale și internaționale.	<ul style="list-style-type: none">- lipsa unor structuri asociative funcționale privind exploatarea agricole;- centre insuficiente de colectare și prelucrare a produselor de origine animală;- lipsa de piețe de desfacere pentru anumite produse agricole și prețurile foarte joase ale materiilor prime;- lipsa filierelor de depozitare și valorificare;- accesibilitatea scăzută la piețele de desfacere, dar și la unitățile de procesare, cu influență mare asupra costurilor de transport și asupra costurilor finale ale produselor procesate;- calitatea pășunilor și fânețelor are tendința de degradare din cauza reducerii numărului de animale și implicit a îngrășămintelor organice, abandonului sau lipsei lucrărilor de întreținere a pajiștilor;- fermele existente sunt slab utilizate și mecanizate;- exploatarea necorespunzătoare a fondului forestier;- aricultura este practică în mare parte în ferme mici și foarte mici;

<ul style="list-style-type: none"> - un număr însemnat de proiecte finanțate pentru dezvoltarea agriculturii și a spațiului rural, atât pentru sectorul public, cât și pentru cel privat; - implementarea prin PNDR a unui număr însemnat de proiecte destinate fermelor mici; - implementarea prin PNDR de proiecte destinate dezvoltării activităților nonagricole; - proiecte destinate procesării produselor agroalimentare; - proiecte destinate dezvoltării fermelor medii și mici. 	<ul style="list-style-type: none"> - slaba tendință de asociere (în cooperative/grupuri de producători); - potențial încă nevalorificat pentru agricultura.
OPORTUNITĂȚI	RISURI
<ul style="list-style-type: none"> - prezența în municipiul Vatra Dornei a Centrului de Economie Montană, a Agenției Naționale a Zonei Montane, care pot susține și promova parteneriate viabile la nivelul fermelor montane, care pot ajuta fermierii să acceseze fonduri comunitare sau naționale în vederea susținerii activităților agricole; - potențial natural important pentru dezvoltarea agriculturii; - posibilități de creștere rapidă a suprafețelor destinate agriculturii ecologice; - Depresiunea Dornelor reprezintă o zonă omogenă în care agricultura ecologică este practică din cele mai vechi timpuri; - programe destinate dezvoltării și consolidării agriculturii ecologice; - susținerea micilor fermieri montani prin diferite măsuri de sprijin agricol; - diversificarea activităților din localitățile montane; - păstrarea și promovarea unor tradiții legate de creșterea animalelor; - preabilitate pentru dezvoltarea mai puternică a sectorului zootehnic; - programe care pot finanța protecția fondului forestier; - dezvoltarea activităților de prelucrare și comercializare a produselor lemnoase; - posibilități de vânatoare și de obținere de surse de venit suplimentare din vânatoare; - dezvoltarea sectorului care valorifică fructele de pădure și ciupercilor; - surse suplimentare de venit din valorificarea 	<ul style="list-style-type: none"> - menținerea practicării unei agriculturi de subzistență; - dificultate de a intra pe piață cu cantități mici de produse agricole; - fluiditate legislativă relativ mare; - cadru legal strict și costisitor pentru înregistrarea produselor tradiționale sub marca de origine locală/regională; - nerespectarea termenelor în demararea și derularea proiectelor de dezvoltare rurală; - mediul rural caracterizat de preponderența activităților agricole; - slaba procesare a produselor agroalimentare; - competitivitate scăzută a fermelor agricole montane.

<p>produselor pădurii;</p> <ul style="list-style-type: none"> - programe de susținere a activității pomicole; - implementarea unor tehnici agricole moderne și performante pentru creșterea competitivității produselor agricole; - derulare de proiecte de dezvoltare atât pentru sectorul public, cât și pentru cel privat; - UAT-urile montane beneficiază de fonduri și suport prin PNDR 2021-2027; - Susținerea unor firma de producție care să valorifice produsele agricole montane, adăugând valoare adăugată; - Interesul autorităților locale de a susține micii producători montani și de a încerca atragerea tinerilor în această zonă. 	
---	--

7. Cultura

Starea și evoluția culturii definește istoria unui popor. Pe lângă valoarea sa intrinsecă, cultura oferă beneficii sociale și economice importante, iar moștenirea culturală extinde posibilitățile de educație și de învățare pe tot parcursul vieții, permițând-ne să avem o mai bună înțelegere a lumii și a istoriei. Toate manifestările materiale, spirituale și ideologice care reprezintă un grup mai larg de oameni alcătuiesc cultura lor. Fiind o creație a ființei umane, cultura este un patrimoniu exclusiv al omului.

Reprezentările culturale precum arta, literatura, limba și religia, împreună cu valorile și credințele unei comunități, formează esența acesteia și se manifestă prin stilul de viață al celor care îi aparțin. Fiecare cultură este specială, diferită și această diversitate adaugă o valoare inestimabilă moștenirii culturale a umanității.

Domeniul culturii este reprezentat de o structură diversă de unități specializate, distincte sub aspectul activității lor, al structurii organizatorice și al modalităților prin care se adresează publicului. Bazinul Dornelor este definit printr-un mediu cultural cu o veche și recunoscută tradiție, constituind și în prezent un pol de interes național și internațional, datorită unor manifestări de anvergură organizate în localitățile componente.

7.1. Infrastructura destinată culturii

În județul Suceava sunt funcționale 87 de biblioteci publice: 4 municipale, 8 biblioteci orășenești și 75 de biblioteci comunale.

În Bazinul Dornelor sunt în funcțiune 29 de biblioteci, din care în proprietate publică 12 biblioteci (37,5%). În perioada 2014-2021, evoluția numărului de biblioteci a prezentat o tendință de scădere, de la 32 de biblioteci la 29 (-9,4%). În același timp, numărul bibliotecilor rămase în proprietate publică a rămas același (12 biblioteci) (figura 36).

Una dintre cele mai importante biblioteci din Bazinul Dornelor este Biblioteca Municipală G. T. Kirileanu din Vatra Dornei, care a fost înființată în anul 1901. Primarul patriot Vasile Deac a construit Palatul Național Român, acesta fiind viitorul sediu al bibliotecii publice. În trei camere de la parterul Palatului Național s-a organizat "Cabinetul de citire" (1.000 de volume în limba română, primite prin donație). În anul 1914, o parte însemnată a fondului de carte a fost dată în păstrare publicului cititor, iar clădirea intră sub efectul rechizițiilor de război. După război, biblioteca, dispunând de cărțile ce au mai putut fi recuperate, a fost instalată în spații improvizate. În perioada

interbelică, clădirea suferă daune mari, fiind devastată de trupele germane aflate în retragere. Odată clădirea refăcută, spațiile au fost folosite în diferite scopuri, inclusiv învățământ școlar. În anul 1975, clădirea își reia destinația inițială, cea de bibliotecă publică. Biblioteca dispune de un total volum de documente de 66.660, total documente - titluri 56.005, total documente colecții curente 66.660, din care: - carte românească: 65.436, - carte străină: 1.164, - periodice românești 4, - documente audio-video (CD, CDRom, vinil etc.): 56. În anul 2021, aceasta bibliotecă avea un număr total de cititori înscriși de 2.745 de persoane (în scădere față de anul 2014, cu 30,72%).

Biblioteca Municipală G. T. Kirileanu din Vatra Dornei

Structura pe UAT-uri arată că în fiecare din cele 12 localități ale Bazinului Dornelor funcționează două biblioteci, una în proprietate publică și una privată. Excepția este dată de municipiul Vatra Dornei, unde sunt deschise șapte biblioteci, din care o bibliotecă în proprietate publică. În orașul Broșteni, din cele cinci biblioteci identificate în anul 2014 au mai rămas două, din care una este în proprietate publică.

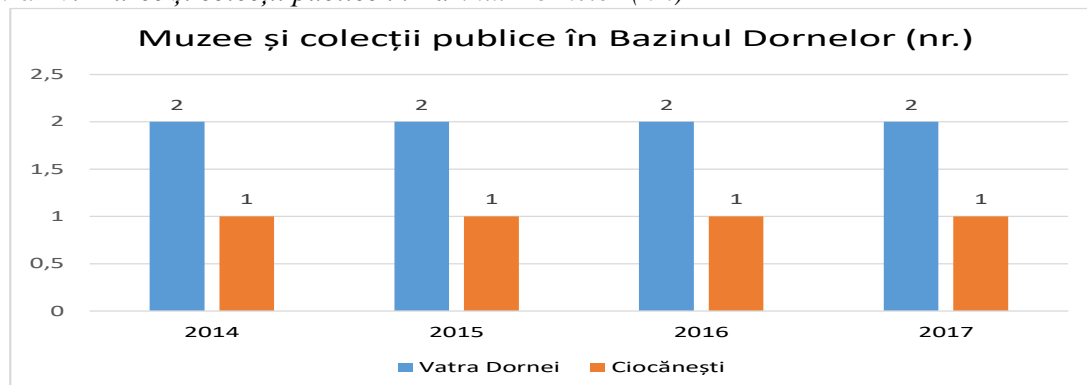
În Șaru Dornei, regăsim două instituții culturale:

- a) Căminul Cultural Neagra Șarului și Căminul Cultural Șaru Dornei - instituții publice de interes local înființate sub autoritatea consiliului local.
- b) Biblioteca comunală Șaru Dornei - instituție publică de interes local înființată sub autoritatea consiliului local.

În Panaci există un Cămin cultural unde au loc diferite evenimente și o bibliotecă.

În Bazinul Dornelor regăsim în perioada analizată, 2014-2021, două muzee în Vatra Dornei, un muzeu în Ciocănești și unul în Satul Holda (ce aparține de Broșteni) (figura 25).

Figura 26: Muzee și colecții publice în Bazinul Dornelor (nr.)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

În Vatra Dornei sunt două muzee funcționale (deschise):

- Muzeul de Științele Naturii și Cinegetică, care datează din anul 1957 și funcționează ca instituție culturală de interes public. Muzeul are două secții: secția de faună și de floră din zona Dornelor și secția de cinegetică din județul Suceava. Exponatele de faună și floră redau aspecte din mediul lor natural, ceea ce dă un plus de atractivitate pentru publicul vizitator.
- Muzeul de Etnografie și Folclor este situat la parterul Primăriei Municipiului Vatra Dornei și prezintă obiecte cu o deosebită valoare etnografică. Colecția muzeului cuprinde exponate legate de meșteșugurile tradiționale ale dornenilor, porturi populare și obiceiurile de sărbătoare. Unele obiceiuri și meșteșuguri au dispărut în timp, de exemplu, plutăritul (una dintre ocupațiile de bază ale dornenilor). Principalul punct de atracție este sala în care sunt prezentate costumele și măștile populare, care provin din toată zona Dornelor.

Muzeul de Științele Naturii și Cinegetică din Vatra Dornei

Muzeul de Etnografie Vatra Dornei

Sursa: <https://suceava.travel/attractii/muzee/muzeul-de-stiintele-naturii-si-cinegetica-vatra-dornei/>

Al treilea muzeu al bioariei Bazinul Dornelor este **Muzeu Etnografic din Ciocănești**. Este unul dintre obiectivele turistice deosebit de interesante din zona Dornelor, el oferind publicului o călătorie în timp, pe vremea unei Bucovine de mult dispărute. Parcurgând camerele muzeului, întâlnește la tot pasul ii și ȋtari, plute pe râuri învolburate, portrete în alb și negru, covoare cusute de mână, războaie de țesut, covate și lăzi cu zestre.

Sursa: <http://visitingbucovina.ro/muzeul-etnografic-din-ciocanesti/>

Muzeul Etnografic din Broșteni se află cantonat în cadrul Grupului Școlar "Nicolai Nanu", Școala "S. T. Kirileanu" din satul Holda. Acest muzeu reunește o serie de exponate vechi ce au fost odinioară obiecte de uz casnic și gospodăresc: plugul și jugul pentru boi, trasca (fierăstrău manual) ce

se folosea la transformarea buștenilor în scândură, războiul de țesut (stative) și toate uneltele folosite de femei pentru țesutul stofelor (sumani), a cuverturilor, pânzei și laicerelor. Tot aici se găsesc expuse și o serie de obiecte vechi folosite la stâne (linguri, budaci), lada de zestre, presa de obținere a oloii (ulei), pive (acest muzeu nu se afla într-un loc mai accesibil publicului, turiștilor în special).

În anul 2021, în bibliotecile din Bazinul Dornelor regăsim **353.779** volume, cu 18,1% mai puține decât în anul 2014 (431.861 volume). Cele mai mari reduceri ale fondului de carte au fost raportate în Dorna Arini (-41,3%), Broșteni (-39,5%) și Dorna Candrenilor (-37,9%). Există și creșteri ale fondului de carte în UAT-urile: Coșna (31,4%), Poiana Stampei (9%) și Ciocănești (7,7%). De asemenea, în cele două UAT-uri urbane – Vatra Dornei și Broșteni – fondul de carte s-a diminuat cu 14%, respectiv 39,5% (anul 2021 față de 2014) (tabelul 20).

Tabelul 20: Volume existente în bibliotecile din Bazinul Dornelor – (nr., %)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Dinamic ă (%)
Vatra Dornei	17194 7	171934	176255	153925	169214	147329	147319	147846	-14,0
Broșteni	70903	42375	19047	30268	30283	53848	53925	42893	-39,5
Cârlibaba	6526	6617	6269	5785	5388	5079	5163	5238	-19,7
Ciocănești	9448	9596	9636	10039	10081	10169	10171	10173	7,7
Coșna	5926	3730	3730	5698	7789	7789	7789	7789	31,4
Crucea	15467	15712	15733	15733	13480	13510	13398	13520	-12,6
Dorna Candrenilor	38270	39031	39286	23187	23352	23660	23932	23752	-37,9
Dorna Arini	18999	13493	13,564	11161	16666	16666	11161	11161	-41,3
Iacobeni	28757	28774	29028	29028	29028	29341	26578	26578	-7,6
Panaci	27625	27672	27890	27974	28018	25961	26000	26029	-5,8
Poiana Stampei	12166	12328	12457	12774	13063	13095	13242	13262	9,0
Șaru Dornei	25827	25955	26312	26327	26413	25485	25526	25538	-1,1
Total	431861	397217	365657	351899	372775	371932	364204	353.779	-18,1

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Structura pe UAT-uri a fondului de carte este prezentată în figura 38. Astfel, se poate observa cu ușurință că municipiul Vatra Dornei deține 42% din fondul de carte, urmat de orașul Broșteni (12%) și localitatea Iacobeni (cu 8% din total bioarie).

Numărul cititorilor activi din Bazinul Dornelor (persoane fizice, care au împrumutat pentru acasă sau au consultat în sediul bibliotecii, cel puțin o dată într-un an calendaristic, o carte, o broșură sau o altă publicație, aparținând unei bibliotecii) a fost de **6.788** persoane, în anul 2021.

Pe parcursul perioadei 2014-2021, s-a constatat o scădere a numărului de cititori cu 28,42% (de la 9.483 persoane).

Tabelul 21: Evoluția numărului de cititori activi în bibliotecile din Bazinul Dornelor (nr. pers., %)

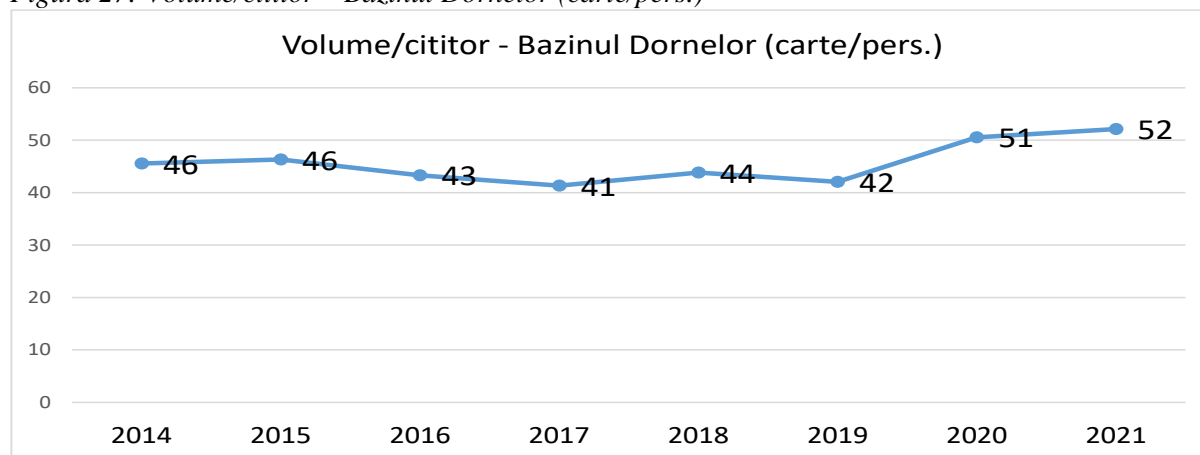
LOCALITATE	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Dinamică (%)
Vatra Dornei	3.962	3.791	3.701	3.963	4.016	4.203	3.090	2.745	-30,72
Broșteni	1026	480	477	717	672	746	796	580	-43,47
Cârlibaba	298	350	310	302	290	279	275	258	-13,42
Ciocănești	313	418	451	473	439	435	452	434	38,66
Coșna	98	70	79	127	104	102	75	75	-23,47
Crucea	122	270	254	215	183	193	125	132	8,20
Dorna Candrenilor	1070	779	776	529	500	523	540	510	-52,34
Dorna Arini	184	132	127	97	124	137	120	120	-34,78
Iacobeni	417	425	437	291	375	275	155	123	-70,50
Panaci	1.140	1.024	1.070	1.048	1.094	1.128	1.108	1.115	-2,19
Poiana Stampei	461	427	419	458	437	457	314	334	-27,55
Șaru Dornei	392	412	341	290	272	369	156	362	-7,65
Total	9.483	8.578	8.442	8.510	8.506	8.847	7.206	6.788	-28,42

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Cei mai mulți cititori în anul 2021 au fost raportați în Vatra Dornei (40,4%), urmată de Panaci (16,4%) și Broșteni (8,5%). Ultimul loc este deținut de Coșna cu 1,1% din total cititori.

Raportul de volume per cititor a avut un trend crescător, care a crescut de la 46 de volume/cititor la 52 de volume/cititor (figura 27). Se poate observa că, după o scădere la 42 volume/cititor în anul 2019, anul pandemiei aduce o creștere a interesului pentru a citi o carte bună și o întoarcere la cultura prin carte.

Figura 27: Volume/cititor – Bazinul Dornelor (carte/pers.)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

În bioaria Bazinul Dornelor, numărul de cărți eliberate în anul 2021 a fost de 55.735 volume, cu 49,55% mai puține decât în anul 2014. UAT-urile cu cele mai puține volume eliberate au fost: Iacobeni (-96,3%), Șaru Dornei (-83,82%) și Ciocănești (-77,53%). Nicio localitate nu a raportat creșteri ale volumelor eliberate.

În structură, cele mai numeroase volume eliberate s-au identificat în municipiul Vatra Dornei (66,35% din total bioarie), orașul Broșteni (9,15%), comuna Dorna Candrenilor (7,19%); cele mai reduse ca pondere au fost Coșna (0,23%) și Iacobeni (0,31% din total bioarie).

În anul 2021, în Bazinul Dornelor erau 21 de persoane (bibliotecari), aproape dublu față de cei din anul 2014 (când figurau 11 persoane). În structură, cei mai mulți se regăsesc în municipiul Vatra Dornei (23,81% din total bioarie), urmat de Broșteni, Cârlibaba și Ciocănești, fiecare cu câte două persoane. Pe lângă aceștia, mai sunt declarate 19 persoane auxiliare angajate în muzee.

În ceea ce privește numărul de vizitatori din muzeele existente în BD, acesta a fost de 8.712 persoane înregistrate (anul 2021), în scădere de la 9.053 persoane (2014). În dinamică, în localitatea Ciocănești se înregistrează o creștere cu 96% în perioada analizată, în celelalte două fiind raportate reduceri de vizitatori (-38,3%, respectiv -57,3%) (tabelul nr. 22).

Tabelul 22: Evoluția numărului de vizitatori în muzee și colecții publice - Bazinul Dornelor (nr, dinamică %)

		Vizitatori (nr.)
2014	Vatra Dornei	8.053
2014	Ciocănești	1.000
2015	Vatra Dornei	9.353
2015	Ciocănești	900
2016	Vatra Dornei	10.353
2016	Ciocănești	1.100
2017	Vatra Dornei	6.956
2017	Ciocănești	1.120
2018	Vatra Dornei	11.549
2018	Ciocănești	1.900
2018	Șaru Dornei	4.165
2019	Vatra Dornei	6.883
2019	Ciocănești	2.450
2019	Șaru Dornei	3.742
2020	Vatra Dornei	2.594
2020	Ciocănești	1.500
2020	Șaru Dornei	2.744
2021	Vatra Dornei	4.972
2021	Ciocănești	1.960
2021	Șaru Dornei	1.780
	<i>Dinamica Vatra Dornei</i>	-38,3
	<i>Dinamica Ciocănești</i>	96,0
	<i>Dinamica Șaru Dornei</i>	-57,3

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

7.2. Activități/manifestări culturale publice

Analiza pe UAT-uri

Vatra Dornei

Pe parcursul unui an, cele mai importante evenimente cultural-artistice din Vatra Dornei sunt:

- Serbările Zăpezii (ianuarie/februarie);
- Dor de Eminescu (15 ianuarie);
- „Mărțișoare, mărțișoare,, (8 martie);

- Festivalul Județean „Nichita în luna lui marte”(31 martie);
- Expoziție de ouă încondeiate (aprilie);
- Simpozion „Ziua Europei,, (9 mai);
- Ziua Adolescentului (mai);
- Ziua Internațională a Copilului – Carnavalul „În lumea piticilor” (1 iunie);
- „Eternul Eminescu,, (15 iunie);
- Festivalul Național al Ansamblurilor Folclorice ale Copiilor „Dorna, plai de joc și cântec” (20-22 iulie);
- Festivalul Național de Interpretare VocalInstrumentală a Muzicii Ușoare pentru Copii „Muzritm”(23-24 iulie);
- Zilele Municipiului Vatra Dornei (20-22 iulie);
- Festivalul Național al Sporturilor Extreme-Dorna X-trem (august);
- Campionatul Național de Alergare Montana (august);
- Festivalul Internațional de Folclor „Bucovina, mândră floare (5-8 august);
- Tabăra de Creație „Vara-n Bucovina” (august)
- „Sărbătoarea limbii române” (18 septembrie);
- Ziua Internațională a Muzicii - spectacol Casa de Cultură “Platon Pardău” (1 octombrie);
- Festivalul Teatrului “Ion Luca” (octombrie).
- Ziua Holocaustului (9 octombrie);
- Festivalul Teatrelor de Păpuși “Căsuța Cu Povești” (noiembrie);
- Spectacol omagial dedicat Zilei Naționale a României (1 decembrie);
- Festivalul de proza scurtă „In memoriam Elena Șimon” (12 decembrie);
- Deschiderea Orașelului Copiilor (14 decembrie);
- Spectacol de Crăciun (22 decembrie);
- Festivalul Național de Datini și Obiceiuri de Iarnă “Porniți Plugul, Feți Frumoși!” (29 decembrie);
- Revelionul în aer liber (31 decembrie/1 ianuarie).

Broșteni

- 24-25 Septembrie – Zilele Orașului Broșteni
- 30 Decembrie – Porniți plugul, gospodari!¹⁹
- Decembrie, GRUPUL DIN BROSTENI ȘI FESTIVALUL OBICEIURILOR DE IARNA "PORNIȚI PLUGUL FETI-FRUMOSI !"

Ciocănești

¹⁹ <https://brosteni.blogspot.com/2021/04/orasul-brosteni.html>

Șaru Dornei

LA POALE DE CALIMANI” – „SARBATOAREA BUJORULUI DE MUNTE IN COMUNA SARU DORNEI” 14 – 15 iunie 2014.

Sărbători oficiale în Bazinul Dornelor

IANUARIE	IUNIE	SEPTEMBRIE
<p>6 - <u>ZIUA DE BOSCOTIZATĂ LA POIANA STAMPEI</u></p> <p>FEBRUARIE</p> <p>18 - <u>BIENAŢIA CĂMINIENILOR</u> DE LA POIANA STAMPEI</p> <p>28 - <u>TÂNCEL „MÎRTUŞOMES, MÎRTUŞOMES”</u>, EXPOZIŢIE BANDADE CU VĂZĂRE REALIZATĂ DE TINERE ARTIȘTI DORNEI LA SĂLCIȘUL ALB, CASA DE CULTURĂ PLĂTON PĂRĂȘIU VĂTRA DORNEI</p> <p>MARTIE</p> <p>1-9 - <u>TÂNCEL „MÎRTUŞOMES, MÎRTUŞOMES”</u>, EXPOZIŢIE BANDADE CU VĂZĂRE REALIZATĂ DE TINERE ARTIȘTI DORNEI LA SĂLCIȘUL ALB, CASA DE CULTURĂ PLĂTON PĂRĂȘIU VĂTRA DORNEI</p> <p>5-8 - <u>CINTEA SĂRĂCĂȘII ZĂPĂȘII</u> - CONCERTE DE SRI ȘI SINCROSCARE, LA VĂTRA DORNEI</p> <p>4-8 - <u>SĂRĂCĂȘII ZĂPĂȘII PE PĂRȚIA CĂLĂBĂBA</u></p> <p>8 - <u>SĂRĂCĂȘII SĂRĂCĂȘII LA SĂRĂCĂȘII DE ZIUA FĂRĂMI</u>, LA CASA DE CULTURĂ DORNA CĂMINENILOR</p> <p>31 - <u>SĂRĂCĂȘII „FOK LA VĂTRA”</u>, LA SALA DE SPECTACOL A CĂRII DE CULTURĂ PLĂTON PĂRĂȘIU VĂTRA DORNEI</p> <p>APRILIE</p> <p>1 - <u>CONCERTE, EXPOZIȚII ȘI SPECTACOLE „SCORIELE CĂMINENILOR”</u> ÎN PARCUL MUNICIPAL VĂTRA DORNEI</p> <p>1-2 - <u>FESTIVALUL NAȚIONAL AL CĂMINENILOR</u>, EDIȚIA A XIII-A, LA CĂCĂNEȘTI</p> <p>9 - <u>EXPOZIȚIE DE CĂM ÎNCONJURATE</u>, CU VĂZĂRE, LA PRIMĂRIA DORNA CĂMINENILOR</p> <p>17 - <u>BIENAŢIA CĂMINIENILOR</u>, EDIȚIA I, LA CASA DE CULTURĂ DORNA CĂMINENILOR</p> <p>10-14 - <u>EXPOZIȚIE DE CĂM ÎNCONJURATE REALIZATE DE MĂSTURĂTORII DIN ZONA VĂTRA DORNEI ȘI DIN VĂTRA</u>, LA MUZEUL DE ETNOGRAFIE ȘI FOLCLOR VĂTRA DORNEI</p> <p>19 - <u>MIȘI BUCUREȘTI</u> - ACTIVITĂȚI DE VOLUNTARIAT PENTRU PLANTARE COPACI, LA PARCUL - SĂRĂCĂȘII DE TINERET 2023</p> <p>22-25 - <u>FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE MUZICĂ ÎNCONJURĂ ÎN DOMANI - STRADA DE MĂȘTI</u>, PENTRU COPII ȘI TINERE, LA SALA DE SPECTACOL A CĂRII DE CULTURĂ PLĂTON PĂRĂȘIU VĂTRA DORNEI</p> <p>“CONCERTE EXTRAORDINARE DE FOLCLOR CU CORALĂ „BUCUREȘTI” DIN COMUNITĂȚI ȘI CHERESTRA FOLCLORICĂ „MUZICĂ UNIVERSITĂȚII” DIN REP. MOLDOVA, LA CASA DE CULTURĂ PLĂTON PĂRĂȘIU VĂTRA DORNEI</p> <p>MAI</p> <p>24 - <u>MĂȘTI CULCÎN ÎN CĂCĂNEȘTI</u>, MARȘUL ȘIRIARU</p>	<p>1 - <u>ACTIVITĂȚI ÎN AER LIBER, SPECTACOL INTERACTIV PENTRU COPII - LA ZIUA CĂMINENILOR</u>, LA CASA DE CULTURĂ DORNA CĂMINENILOR</p> <p>10 - II - <u>SĂRĂCĂȘII SĂRĂCĂȘII DE MUNTE</u>, PE TERENUL DE SPORT NEAGRA ȘĂRĂȘII, COMUNA ȘĂRĂȘII DORNEI</p> <p>22 - <u>ZĂRĂCĂȘII</u>, EVENIMENT CARITABIL, MARATON DE CICLOTURISM PE TERENUL ÎNCĂLȘILOR DE LA PARCUL 205 205 - <u>BUCOVINA CĂMINENILOR</u>, EDIȚIA 2 - MOSCOWENI, ȘĂRĂȘII DORNEI</p> <p>24 - <u>ZIUA UNIVERSALĂ A IDEI „POVESTEA CONTINUTUL...”</u>, LA FOȘCURE MUZICAL DIN PARCUL MUNICIPAL VĂTRA DORNEI</p> <p>29 - <u>ZIILE COMUNITĂȚII CĂLĂBĂBA</u></p> <p>IULIE</p> <p>1 - <u>FESTIVALUL SĂRĂCĂȘII</u>, LA PARCUL - DE TIRĂNIE, ÎNCĂLȘILOR</p> <p>2 - <u>ZIUA PĂRĂȘIENILOR</u></p> <p>1-2 - <u>FESTIVALUL HAI PĂRĂȘII</u>, CU ACTIVITĂȚI PENTRU TINERET, LA PARCUL, SĂRĂCĂȘII DE TINERET 2023</p> <p>18-20 - <u>FESTIVALUL NAȚIONAL AL ÎNĂMĂBURELOR</u> FOLCLORIC ȘI CĂMINENILOR, LA SALA DE CĂM ÎNCONJURĂTE ÎN PARCUL MUNICIPAL VĂTRA DORNEI</p> <p>29 - <u>EDIȚIA A IIII-A - MARATONUL MTT</u>, EDIȚIA 8, ÎN MUNȚII CĂLĂBĂBA</p> <p>30-25 - <u>FESTIVALUL „BUCUREȘTI DE DORNA”</u>, LA POIANA STAMPEI</p> <p>29-30 - <u>ZIILE COMUNITĂȚII ÎNCĂLȘII</u></p> <p>7 - <u>MUSIC IN THE PARK</u> - PRIMA EDIȚIE/FESTIVAL DE FOLK, ROCK ȘI JAZZ ÎN PARCUL MUNICIPAL VĂTRA DORNEI</p> <p>“ZILELE MUNICIPALITĂȚII VĂTRA DORNEI”, ÎN AMI MILITE LOCAȚII PARCUL MUNICIPAL, CASA DE CULTURĂ, STRADA LUCEAFĂRIȘII</p> <p>“DORNA KAYAK FEST” - COMPETIȚIE NAȚIONALĂ DE RÂUL DORNA, ÎN NECĂLĂTOAREA POCOLII PIEDONAL</p> <p>“FESTIVALUL NAȚIONAL DE ÎNĂMĂBUREȘII” - ÎNTERNAȚIONALĂ A MĂȘTI ÎNCONJURATE PENTRU COPII ȘI TINERET</p> <p>“MĂȘTI” ÎN PARCUL MUNICIPAL VĂTRA DORNEI</p> <p>“SRII DE FILM SUN CLAS DE LUMI” - PROIEȚII DE FILME ROMĂNEȘTI ȘI INTERNAȚIONALE PE PĂRȚIA VEVEȘTA DIN VĂTRA DORNEI</p> <p>AUGUST</p> <p>7-15 - <u>SĂRĂCĂȘII ÎNTRĂRĂȘII</u>, EDIȚIA A VII-A, LA CĂCĂNEȘTI</p> <p>14-16 - <u>FESTIVALUL NEAGRA ȘI PĂRĂȘII</u>, EDIȚIA A XIX-A, LA CĂCĂNEȘTI</p> <p>19-20 - <u>HAI CĂMINENILOR WARRIORS HAITA MTT - SRI TRAI PĂRĂȘII</u>, LA HAITA LAND, ÎN MUNȚII CĂLĂBĂBA</p> <p>19-20 - <u>ZIILE COMUNITĂȚII DE ZIUA SĂRĂȘII</u>, PE STADIONUL CĂMINENILOR</p> <p>30 - <u>ZIUA COMUNITĂȚII DORNA CĂMINENILOR</u> - FESTIVALUL NAȚIONAL LA ÎNCONJURĂTE DE APĂ VIE, EDIȚIA A XX-A - ANIVERSARĂ</p> <p>25-27 - <u>“INERET BUCUREȘTI”</u>, EVENIMENT DE BUSINESS LA VĂTRA DORNEI, PRECEDAT DE CONCERT DE MUZICĂ CLASICĂ, JAZZ ȘI BLUES, SRII GENEȘII „DORNA DE POVESTI”</p> <p>29-31 - <u>SIMPOZIONUL EUROPEAN ȘI CEL NAȚIONAL „TINERETUL ÎN MIȘCARE”</u>, LA PARCUL, SĂRĂCĂȘII DE TINERET 2023</p>	<p>1-5 - <u>SIMPOZIONUL EUROPEAN ȘI CEL NAȚIONAL AL TINERETULOR ÎN MIȘCARE</u>, LA PARCUL, SĂRĂCĂȘII DE TINERET 2023</p> <p>2-5 - <u>FESTIVALUL FOLCLORIC DE PĂRĂȘII</u>, LA COȘȘA</p> <p>8 - <u>BUCUREȘII SĂRĂȘII</u>, EDIȚIA A XII-A, LA BOȚOȘ</p> <p>14 - <u>TRĂCĂȘII DE MUNTELE CĂMINENILOR</u>, PRILEJUITĂ DE ZIUA CRUCII ȘI COMEMORAREA VICTIMELOR DIN RĂZBOI</p> <p>18 - <u>ZIUA DORNEI</u>, PENTRU ÎNĂMĂBUREȘII LA CĂMINENILOR VĂTRA DORNEI</p> <p>OCTOMBRIE</p> <p>5 - <u>150 DE ANI DE LA ÎNFIȘĂRIȘII ȘCOLII ȘĂRĂȘII DORNEI</u></p> <p>NOIEMBRIE</p> <p>28 - <u>ZIUA BUCUREȘII</u> SĂRĂCĂȘII LA POIANA STAMPEI</p> <p>DECEMBRIE</p> <p>1 DEC - 28 FEBR - <u>TÂNCEL DE IARĂ</u> DE LA VĂTRA DORNEI, MANIFESTĂRI CULTURAL-SPORTIVE ÎN PARCUL MUNICIPAL ȘI PE PĂRȚILE DE SRI</p> <p>6 - <u>FESTIVALUL CĂMINENILOR</u>, LA NEAGRA ȘĂRĂȘII, COMUNA ȘĂRĂȘII DORNEI</p> <p>10 - <u>SPECTACOL DE CĂMIN ȘI CĂMINENILOR ÎN LUMI</u>, LA COȘȘA</p> <p>10 - <u>SPECTACOL DE CĂMIN ȘI CĂMINENILOR ÎN LUMI</u>, LA CASA DE CULTURĂ DORNA CĂMINENILOR</p> <p>19 - <u>DĂTINI ȘI CĂMINENILOR ÎN LUMI</u> ÎN COMUNA ȘĂRĂȘII DORNEI ȘI APRINDERE BRĂDULII DE CĂMINENILOR CĂMINUL CULTURAL ȘĂRĂȘII DORNEI ȘI PE TERENUL DE SPORT</p> <p>23 - <u>TÂNCEL DE CĂMINENILOR DE IARĂ</u> ÎN COMUNA ȘĂRĂȘII DORNEI ȘI APRINDERE BRĂDULII DE CĂMINENILOR CĂMINUL CULTURAL NEAGRA ȘĂRĂȘII ȘI DE TERENUL DE SPORT</p> <p>24 - <u>CĂMINENILOR ȘI TRĂCĂȘII DE IARĂ ÎN SEARA DE APĂ</u> - PRIMELE GRUPURI ÎNCONJURATE, CASA DE CULTURĂ DORNA CĂMINENILOR ȘI CĂMINUL CULTURAL POCOLII NEAGRA</p> <p>25 - <u>SĂRĂCĂȘII SĂRĂȘII DE CĂMINENILOR</u>, LA POIANA STAMPEI</p> <p>26-27 - <u>FESTIVALUL DE DĂTINI ȘI CĂMINENILOR DIN STRĂBĂNII</u>, EDIȚIA A XX-A - CĂCĂNEȘTI-BOȚOȘ</p> <p>27 - <u>CĂMINENILOR ÎN DORNA ȘĂRĂȘII</u> (COLINE, DĂTINI ȘI CĂMINENILOR DE IARĂ), LA CĂMINUL CULTURAL SĂRĂȘII ALEXANDRI</p> <p>27 - <u>FESTIVALUL DE CĂMINENILOR DĂTINI ȘI CĂMINENILOR DE IARĂ</u>, LA PARCUL</p> <p>28-29 - <u>FESTIVALUL NAȚIONAL DE DĂTINI ȘI CĂMINENILOR DE IARĂ</u> - POCOLII GURCĂȘII - PĂRĂȘII PRIMĂRIȘII, CU CĂMINENILOR ȘI DĂTINI POCOLII DE IARĂ DIN AMI MILITE ZONE ALE ȚĂRII, ÎN PARCUL MUNICIPAL ȘI PE STRADA MARIȘI ENINENICI DIN VĂTRA DORNEI</p> <p>31 DEC-1 IAN - <u>FESTIVALUL ÎN AER LIBER LA VĂTRA DORNEI</u>, CONCERT ȘI SPECTACOL DE FOCURI DE ARTIFICII</p>

Sursa: <https://taradornelor.ro/Calendar/Calendar-evenimente-Tara-Dornelor-2023.pdf>

În Vatra Dornei, activează asociația „PRO CIVIS DORNA”, care a luat ființă în 2016, cu scopul de promovarea identității locale și a tradițiilor istorice, dezvoltarea relațiilor civice și a acțiunilor care promovează imaginea zonei Dornelor. Se dorește ca orașul Vatra Dornei și zona Dornelor să se bucure de o dezvoltare durabilă, fără alterarea identității locale și a tradițiilor istorice, având un nivel mare de vizibilitate în țară și în lume. Obiectivele generale ale asociației, menite să conducă la realizarea scopului propus, sunt: acțiuni pentru salvarea și conservarea monumentelor istorice și de arhitectură reprezentative pentru zona Dornelor; optimizarea relațiilor civice și a raporturilor între autorități și cetățeni; promovarea proiectelor civice, sociale, culturale, eduale etc; sprijinirea inițiativelor individuale, care promovează imaginea zonei Dornelor.

După înființare, „PRO CIVIS DORNA” a dezvoltat mai multe proiecte și colaborări, în acord cu obiectivele sale. S-a inițiat, în 2017, Simpozionul național „Bucovina – tradiție și modernitate”, în colaborare cu Asociația „D.G.T.” s-au derulat mai multe proiecte finanțate în cadrul programului Erasmus+ al Uniunii Europene și s-au inițiat și dezvoltat colaborări cu alte organizații neguvernamentale, cu instituții de învățământ și cu autoritățile publice.

7.3. Analiza SWOT - Cultură

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
-------------	--------------

<ul style="list-style-type: none"> - numărul ridicat de evenimente cultural-artistice locale; - prezența unor muzee atractive (Muzeul de Științele Naturii și Cinegetică, Muzeul de Etnografie și Folclor etc.); - menținerea numărului constant de biblioteci publice; - prezența în fiecare UAT a unei biblioteci publice; - creșterea numărului de volume raportat la un cititor; - creșterea numărului de bibliotecari - creșterea numărului de vizitatori în Ciocânești. - Implicarea unor asociații în susținerea culturii și identității culturale a zonei. 	<ul style="list-style-type: none"> - scăderea numărului de biblioteci (sector privat) (de la 32 de biblioteci la 29; cu -9,4%); - muzee și colecții relative reduse raportate la potențialul cultural ridicat pe care îl deține BD; - reducerea numărului de volume din biblioteci; - scăderea numărului de cititori activi; - reducerea numărului de volume eliberate din biblioteci; - scăderea numărului de vizitatori în Vatra Dornei și Șaru Dornei.
OPORTUNITĂȚI	RISCURI
<ul style="list-style-type: none"> - Proiectul M.10. Păstrarea valorilor culturale, a obiceiurilor și organizarea evenimentelor locale în teritoriul Bazinul Dornelor – GAL Bazinul Dornelor; - posibilitatea accesării fondurilor structurale sau fondurilor guvernamentale în vederea dezvoltării infrastructurii culturale existente; - posibilitatea dezvoltării de parteneriate între instituțiile (locale și străinătate) care să promoveze cultura zonei; - posibilitatea preluării și adaptării modelelor de bună practică din țările Uniunii Europene cu privire la promovarea activităților culturale; - adaptarea fondului de carte din biblioteci la noile tehnologii (achiziționarea de documente pe suport electronic, promovarea în online); - PNRR – INVESTIȚIA I17. Scheme de finanțare pentru biblioteci pentru a deveni hub-uri de dezvoltare a competențelor digitale – COMPONENTA 7 Transformarea digitală, https://www.mcid.gov.ro/programe-europene/c7/ 	<ul style="list-style-type: none"> - scăderea interesului populației pentru cultură, pe fondul dificultăților financiare întâmpinate în ultimii ani; - lipsa interesului tinerilor pentru menținerea tradițiilor și obiceiurilor de la nivel local; - infrastructura deficitară pentru a asigura conexiunea între diferite obiective culturale; - pierderea unor elemente de infrastructură culturală (de exemplu, școala din Holdița-Broșteni construită în 1905 este în paragină și pericol să se prabușească)²⁰; - neimplicarea într-un mod susținut a factorilor responsabili în susținerea culturii zonei și promovarea aspectelor culturale ce pot deveni elemente de atractivitate pentru turiștii români și străini.

²⁰ Unul dintre obiectivele turistice din orașul Broșteni ar fi trebuit să fie școala din Holdița, construită în anul 1905, școală unde de fost dascăl folcloristul Simion Teodorescu Kirileanu, membru al Academiei Române. De altfel, edificiul de o frumusețe arhitectonică aparte apare pe diverse site-uri ca obiectiv turistic important al Broșteniului. Din păcate școala care nu mai este funcțională de mai bine de 10 ani se află în paragină, cu geamuri sparte, cu pereți scorojiți, într-o stare de uzură fizică avansată.

8. Turismul și promovare moștenirii culturale

Potențialul turistic al unui teritoriu reprezintă condiția esențială a dezvoltării turismului, iar din punctul de vedere al conținutului, poate fi definit ca un ansamblu diversificat de elemente ce se constituie în atracții turistice care se pot amenaja pentru vizitare și pot constitui motive de călătorie și relaxare.

8.1. Potențialul turistic natural

Potențialul turistic natural cuprinde ansamblul condițiilor pe care le oferă cadrul natural – prin componentele sale: relief, climă, hidrografie, vegetație, faună, monumente naturale, rezervații – pentru petrecerea vacanței și, respectiv, pentru atragerea unor fluxuri turistice. Fiecare dintre componentele menționate își exercită influența asupra activității turistice printr-o serie de aspecte specifice, determinând, la rândul lor, forme particulare de manifestare a turismului.

A. Relief, climă, hidrologie, resurse naturale

Evoluția paleogeografică a Țării Dornelor este strâns legată de evoluția sistemului montan al Carpaților Orientali, fapt ce a condus la o structură complexă petrografică, structurală și tectonică a zonei. evoluția complexă a determinat formarea unor zăcăminte diverse ale subsolului (zăcăminte hidrominerale, manganifere, de sulf, de turbă și de roci utile) cu importanță economică.

Morfologia zonei este dată de două depresiuni intramontane (Depresiunea Dornelor și Depresiunea Drăgoiasa-Glod) înconjurată de rama montană adiacentă (versantul estic al munților Maramureșului și cel al munților Bârgăului; întreaga grupă montană a munților Suhard și Giupalău; partea vestică a Obcinei Mestecăniș și a munților Bistriței; versantul nordic al munților Călimani), racordul dintre cele două fiind realizat de structuri piemontane și glacisuri. Legăturile cu regiunile învecinate se realizează prin intermediul celor patru pasuri care străjuiesc „țara”: Prislop (1413 m) la nord, Păltiniș (1327 m) la sud, Tihuța (1227 m) la vest, Mestecăniș (1100 m), la est, la care se adaugă defileul Bistriței de la Zugreni.

Varietatea și specificitate resurselor naturale și antropice au stat la baza dezvoltării turismului din zona. Aestora li se adaugă dispunerea principalelor axe de comunicație care dirijează fluxurile și circulația turistică, starea fizică a structurilor de primire și calitatea serviciilor oferite.

Prin unicitatea lor, resursele turistice naturale au contribuit la crearea unui peisaj eterogen, care face ca zona să fie deosebit de atractivă. Utilizarea lor a condus la dezvoltarea turismului balneoclimateric, al sporturilor de iarnă, turismul piscicol, de agrement, al sporturilor extreme (raftingul și canotajul), turismului de agrement, științific etc.

Arii naturale protejate

- **Rezervația științifică jnepeniș cu pinus cembra.** Rezervația cuprinde pădurile și jnepenișurile situate la izvorul pârâului Neagra Șarului, înspre vârful Rețițiș. Este o zonă naturală specială, de o deosebită importanță științifică prin aceea că aici se găsește un arboret natural în amestec intim de molid și zâmbrou, unic în țară și foarte rar în Europa. Suprafața rezervației este de aproximativ 384,20 ha.
- **Rezervația științifică Tinovul Mare (mlaștină oligotrofă)** – Poiana Stampei reprezintă cea mai întinsă rezervație de turbă naturală din țara noastră (681,8 ha), fiind o mlaștină oligotrofă, cu aspect de „tundră” de tip siberian. Acest tinov, declarat monument al naturii în 1955, este străbătut de un pod de lemn lung de 990 m care permite vizitarea rezervației, întrucât stratul de mușchi higroscopici mustește continuu.
- **Rezervația naturală Tinovul Șaru Dornei** se găsește în apropierea șoselei ce duce la Gura Haitii, înainte de a intra în comuna Șaru Dornei – în drum spre masivul Călimani. Este o mlaștină oligotrofă, cu un peisaj aparte. Pretutindeni printre pâlcurile de conifere sunt movilițe de mușchi din specia sphagnum, niște „minicentrale chimice”

care prin descompunere creează solul numit turbă. Tot aici este și o plantă aparte, bumbăcărița, specifică tinovurilor din Scandinavia, Scoția și Irlanda, însă rară la noi. Tinovul poate fi vizitat pe o potecă tematică denumită „Lumea tinovului sub lupă”.

- **Rezervația geologică și peisagistică 12 Apostoli.** Creasta ce coboară dinspre Călimani peste culmile Tămău și Pietrele Roșii spre vârful Lucaciu și orașul Vatra Dornei, adăpostește multe figuri zoomorfe și antropomorfe, „sculptate” de intemperii în decursul vremurilor.

- **Rezervația geologică Pietra Țibăului** este localizată la confluența pârâului Țibău cu Bistrița Aurie, pe teritoriul comunei Cărlibaba, și reprezintă un interesant masiv de calcare eocene fosilifere, înalt de 70 m înălțime.

- **Rezervația naturală Cheile Zugrenilor** este situată la 20 km în aval de orașul Vatra Dornei, pe râul Bistrița, la o altitudine de 740 m, întinzându-se pe verticală până pe vârful Pietrosul Bistriței.

- **Rezervația naturală Codrul Secular Giumalău** dezvăluie o pădure pură cu exemplare seculare de molid și o bogată floră erbacee. Aceasta este situată pe versantul vestic al masivului Giumalău, între cotele 1.230 și 1.680 m altitudine. Frumusețea locului, care în mare măsură și-a păstrat sălbăticia, este rezultatul îmbinării armonioase dintre culori și forme, din felul în care se joacă verdele intens al pădurilor cu verdele crud al jnepenișurilor și culorile calde ale pajiștilor cu stâncării presărate pe alocuri. Un codru fain și sălbatic ca în vremurile strămoșilor, vrednic de a fi protejat pentru strănepoți²¹.

O mare parte din ariile naturale existente în bioaria Dornelor prezintă un important potențial pentru utilizarea în scop turistic și educațional, în cazul unora existând deja infrastructura (în cea mai amre parte primară și învechită) necesară vizitării, interpretării turistice, informării etc. Dezvoltarea viitoare a bioariei trebuie să ia în considerare necesitatea protecției și conservării acestei zone, identificând acele forme de a le valorifica în scop turistic și educațional care să permită în același timp menținerea în forma cea mai optimă.

Arii protejate de importanță comunitară – situri Natura 2000 (OMDD nr. 1964/2007)

- Bistrița Aurie (ROSCI0010-375 hectare) – se află pe teritoriul administrativ al comunelor Cărlibaba (sub 1%), Ciocănești (3%), Iacobeni (1%). Situl se întinde pe teritoriul administrativ al localităților: Valea Stănei, Botoș, Ciocănești, Mestecăniși, Iacobeni, Argeștru. Situl este localizat în lungul râului Bistrița Aurie, unde este foarte bine reprezentat (circa 90%) habitatul prioritar de păduri aluviale cu arin. La partea inferioară a versanților, în amestec cu fagul se întâlnesc și alte specii de foioase (carpen, jugastru, paltin etc.), iar în lungul apei se găsesc esențe moi (arin, plop, salcie) și pajiști cu vegetație ierboasă mezofilă. Situl protejează și două specii de importanță comunitară, listate în anexa Directivei Habitats CE: Iostrița și buhaiul de baltă cu burta galbenă. În cadrul sitului este inclusă o parte din localitatea Ciocănești, cu o deosebită valoare culturală. Aceasta are și o vulnerabilitate, fiind localizată în intravilan, unde parcurge practic partea cea mai activă din punct de vedere al intervențiilor antropice (infrastructura de transport rutier și feroviar, zone de locuire și construcții, zone industriale etc.). Astfel, managementul defectuos al deșeurilor, amenajările ce modifică puternic albiile majoră și minoră, prezența unor foste zone industriale ne-ecologizate ce reprezintă o sursă de poluare reprezintă cele mai importante amenințări la adresa sitului per ansamblu și speciilor pe care le ocrotește.
- Pietrosul Broștenilor-Cheile Zugrenilor (ROSCI0196 – 485 hectare) este aflat în custodia Direcției Silvice Suceava. Se află pe teritoriul administrativ al comunelor Crucea (1%) și Dorna Arini (2%). Situl este localizat în munții Bistriței, cuprinzând

²¹ Sursă info: Concept de dezvoltare a destinației ecoturistice Țara Dornelor realizat de Asociația de Ecoturism din România (AER) și Asociația de Ecoturism Țara Dornelor (AETD) prin intermediul Programului Norvegian de Cooperare pentru creștere economică și dezvoltare sustenabilă în România – 2010.

Vârful Pietrosu și Vârful Boogolin. La limita nordică a sitului se află râul Bistrița care formează Ceile Zugrenilor pe o lungime de 2,5 km. Vegetația forestieră este formată din arborete de molid în care sporadic apar fagul, paltinul, mesteacănul. Vegetația arbustivă este formată din afin și merișor. Flora este specifică stâncăriilor, aici regăsindu-se floarea de colț în cea mai joasă stațiune din Moldova. Pe stâncile din masive află endemismul petrosia cu o populație foarte restrânsă. Vulnerabilitatea zonei este dată de caracteristicile de relief care îl fac mai puțin accesibil, situl este în acest moment într-o stare bună de conservare. Cu toate acestea, despăduririle, amenajările turistice neraționale, managementul defectuos al deșeurilor la stâncile de pre creastă și din albia Bistrița, poluarea (din sursele externe din amonte) precum și modificările antropice la nivelul albiei reprezintă amenințări pentru statutul de favorabil de conservare a peisajului și biodiversității din zonă.

- Rarău-Giumalău (ROSCI0212), aflat în custodia Direcției Silvice Suceava, cuprinde partea cea mai înaltă a celor două masive și se află pe teritoriul administrativ al comunelor Crucea (4%) și Dorna Arini (sub 1%). Biotopurile existente aici, cu o floră nealterată posedă o microfaună bogată și variată. Activitățile umane ce ar putea afecta, în viitorul apropiat aria, sunt: suprapășunatul (sunt unele suprafețe deja afectate) și activități intensive de exploatare a lemnului. În același timp, amenajările în scop turistic (infrastructura de acces, de cazare, pentru sporturi de iarnă etc.), managementul deșeurilor, despăduririle și doborâturile de vânt, reprezintă factori ce amenință viabilitatea sitului.
- Tonovul de la Românești (ROSCI0245 – 20 hectare).

Sursa: <https://asociațiaaer.ro/Publicatii/Concept%20de%20dezvoltare%20Țara%20Dornelor.pdf>

Potențialul turistic antropoc

Potențialul turistic antropoc este format din elemente create de om de-a lungul timpului, concretizate în vestigii culturale, istorice, artă și civilizație, care atrag turiștii să le descopere.

Elementele potențialului antropoc au o serie de însușiri care dau caracterul de atractivitate, dintre care:

– unicitatea este caracteristica aceluși produs turistic care, datorită menținerii în timp, a ajuns unicat;

– dimensiunea – unele obiective impresionează prin mărimea lor;

– ineditul – este dat de materialul din care este fabricat sau construit, de culoarea specifică, de amplasarea obiectivelor, de arhitectura specifică;

– vechimea este însușirea care trezește interes pentru turiști, prin prezența unor obiective de rezonanță istorică sau a unor podobe foarte vechi;

– și funcția pe care o îndeplinește poate deveni un motiv de interes.

Potențialul antropoc este structurat astfel:

– vestigii arheologice și monumente de artă (cetăți, castele, statui, biserici);

– etnografie și folclor (obiceiuri și tradiții, port popular, muzică și dansuri populare);

– instituții și evenimente cultural-artistice (muzee, case memoriale, târguri și expoziții);

– realizări tehnico-economice și științifice contemporane (porturi, poduri, viaducte, baraje și lacuri de acumulare);

– așezări umane (orașe și sate turistice).

Patrimoniul arhitectural și cultural

Bioaria Bazinul Dornelor formează o zonă cu un trecut plin de evenimente istorice, fiind pe rând zonă independentă, parte a Ocolului Câmpulungului și parte, pentru mai multe de 100 de ani din Imperiul Austro-Ungar (cu excepția localităților din partea de sud a depresiunii).

Trecut istoric, și în special perioada de stăpânire austro-ungară a diversitate culturală și etnică ce poate fi resimțită și astăzi (vezi tradițiile, obiceiurile, portul, folclorul și arhitectura locală). Toate aceste evenimente au condus la un interes crescut pentru frumusețea zonei (naturală, istorică, moștenirea culturală etc.).

În zona rurală a bioariei regăsim mici muzee amenajate sau improvizate care găzduiesc colecții de obiecte de uz casnic tradițional, costume populare, obiecte de decor. Astfel de muzee se găsesc la Poiana Stampei, Dealu Florenilor (colecția personală Lazăr Pardău) și Ciocănești. Casa Muzeu Leontina Țaran și cele aproximativ 300 de case ornamentate cu motive naționale viu colorate, specifice satului Ciocănești reprezintă obiective unice în țară și în lume. De altfel, comuna Ciocănești este un obiectiv turistic în sine și un model de identitate locală. De o frumusețe deosebită o are Biserica din Panaci, denumită și Catedrala Munților.

Costumele populare (diferite ca ornamentație în comunele din zonă) pot fi admirate și astăzi în zilele de sărbătoare. Obiceiurile și datinile bine păstrate fac parte din frumusețea locurilor și prezintă interes pentru dezvoltarea turismului. În zonă sunt prezente o serie de lăcașe de cult ce fac parte din patrimoniul cultural al zonei. O parte dintre acestea atestă diversitatea etnică a populației ce caracterizează acum câteva decenii zona (bisericele catolice din Iacobenii și Cârlibaba), sinagoga din Iacobenii. În orașul Broșteni se află Biserica Muzeu construită în anul 1779, în care a învățat marele povestitor Ion Creangă, un monument cu însemnătate culturală pentru întreaga țară (tabelul 23).

Tabelul 23: Biserici și lăcașuri de cult în Bazinul Dornelor

Denumirea lăcașului	Localitatea
Biserica Sf Apostoli Petru și Pavel	Panaci
Biserica Înălțarea Domnului	Coverca
Mănăstirea Piatra Tăieturii	Panaci
Mănăstirea Catrinari	Catrinari
Mănăstirea Cuv. Paraschiva	Glodu

Biserica Sf Arhangheli Mihail și Gavril	Drăgoiasa
Biserica Sf. Constantin și Elena	Crucea
Biserica Sf Nicolae	Cojoci
Biserica adventistă	Chiril
Mănăstirea Rarău	Chiril
Biserica Pogorârea Sfântului Duh	Coșna
Biserica ortodoxă Cârlibaba	Cârlibaba
Biserica catolică Cârlibaba	Cârlibaba
Biserica Muzeu	oraș Broșteni
Manăstirea Eden- în satul Cotârghi	sat Cotârghi
Mănăstirea Peștele Cotârghi Sat	Cotârghi
Biserica Sf Neculai	Oraș Broșteni
Biserica Frasin	Sat Frasin
Biserica Sf. Pantelimon	Lungeni
Biserica Holda	Sat Holda
Biserica Sf. Gheorghe	Sat Cotârghi
Biserica Darmoxa	Sat Dârmoxa
Biserica Adormirea Maicii Domnului	Ciocănești
Mănăstirea „Sfântul Petru și Pavel „din muntele Botoș	Ciocănești
Mănăstirea „Sfânta Cruce” de pe muntele Suhard	Ciocănești
Mănăstirea „Ștefan cel Mare și Sfânt” din muntele Arșița	Ciocănești
2 biserici ortodoxe și o biserică catolică	Iacobeni
Biserica ortodoxă Neagra Șarului	Neagra Șarului
Biserica ortodoxă Șaru Dornei	Șaru Dornei
Biserica ortodoxă Gura Haitii	Gura Haitii
Biserica ortodoxă Șaru Bucovinei	Șaru Bucovinei
Biserica ortodoxă de stil vechi	Neagra Șarului
Biserica Sf. Nicolae	Bilbor
Biserica Sf. Apostoli Petru și Pavel	Bilbor

Sursa: http://galbazinuldornelor.ro/wp-content/uploads/2015/02/DOSAR_CANDIDATURA_GAL_BAZINUL_DORNELOR-TRACK-CHANGES-FINAL-PDL3-final.pdf

Festivaluri populare și sărbători – evenimente culturale la care pot fi expuse și admirate porturi tradiționale, costume specifice, datini și folclorul local. Aceste evenimente organizate de către administrațiile publice locale, adesea în parteneriat cu agenții economici din zonă reprezintă adevărate oportunități pentru prezentarea și promovarea specificului cultural, pentru amenajarea de piețe locale pentru micii producători, pentru consolidarea relațiilor sociale și pentru recreere.

Tabelul 24: Evenimente culturale ce au loc în Bazinul Dornelor

Denumirea evenimentului	Data
Ziua comunei Panaci	28 august
Hramul Bisericii Sf. Apostoli Petru și Pavel – Panaci	29 iunie
Hramul Bisericii Coverca– Tradiții spre Înălțare (festival concurs) Înălțare Ziua comunei Crucea și Ziua Minerului	14 septembrie
Hramul Bisericii Satu Mare – Crucea	21 mai
Hramul Bisericii Cojoci – Crucea	8 septembrie
Hramul Mănăstirii Rarău	15 august
Festivalul Fructelor de pădure Coșna	Prima duminică din septembrie
Serbările Zăpezii Cârlibaba	Februarie
Zilele Cârlibabei	29-30 iunie
Hramul Bisericii Catolice	25 august
Ziua orașului Broșteni	19-20 august
Targul de ovine	14 octombrie
Sarbatorile de iarnă – în toate comunele	20 decembrie
Festivalul Național al Păstrăvului	Februarie-martie
Festivalul Național al Ouălor Încondeiate	August
Sărbătoarea Bujorului de Munte Neagra Șarului	Prima decadă a lunii iunie
Festivalul Muntelui Giumalău	începutul lui august
Festivalul Cântecele Cetinii Dorna Arini	August
Festivalul Flori pe Dorna	Iunie
Zilele comunei Iacobeni	Mai
Comemorarea eroilor pe Vf. Gruiu, Mții Călimani	Mai-iunie
Festivalului Național de Datini și Obiceiuri Populare de Iarna (Parada Măștilor), Vatra Dornei	30 decembrie
Ziua comunei Bilbor	29 iunie
Tg-ul de Primăvară de la Bilbor	Prima duminică din mai
Târgul de toamnă de la Bilbor	14 octombrie

Sursa: http://galbazinuldornelor.ro/wp-content/uploads/2015/02/DOSAR_CANDIDATURA_GAL_BAZINUL_DORNELOR-TRACK-CHANGES-FINAL-PDL3-final.pdf

Ocupațiile tradiționale legate de zootehnie și prelucrarea lemnului (ce țin atât de managementul resurselor naturale și de prelucrarea materiilor disponibile în zonă), de valorificarea prin produse alimentare a resurselor naturale locale prin rețete tipice zonei de munte și zonei istorice a Bucovinei sunt de asemenea parte integrantă a fondului cultural al zonei. Aceste cunoștințe constituie atât o resursă potențială pentru recrearea și consolidarea identității zonei la nivel regional prin integrarea lor în dezvoltarea viitoare a turismului, industriei alimentare și produselor specifice precum și managementul resurselor ecosistemelor din zonă.

La fel cum păstrarea activităților economice tradiționale nu va putea fi realizată în lipsa eficienței economice, în egală măsură asigurarea sustenabilității resurselor locale pe termen lung, păstrarea identității locale și creșterea competitivității nu pot fi asigurate fără pastrarea acestor elemente culturale.

8.2. Forme de turism practicate și produse turistice existente

Bioaria Bazinul Dornelor, prin poziția sa geografică și datorită existenței în proporții variate a resurselor atractive naturale și antropice, prezintă condiții favorabile practicării unor forme diverse de turism. Circulația turistică presupune deplasarea turiștilor dinspre locul de reședință către orice altă destinație turistică, în scopul satisfacerii unor nevoi de relaxare, odihnă și recreere. Având la bază

unul dintre cele mai importante criterii de departajare a formelor de turism, putem menționa că motivația de deplasare în scop turistic este cel mai important criteriu la nivel regional.

Tipurile de turism care se practică

Turismul de agreement este o formă frecvent întâlnită și se caracterizează prin faptul că oferă un bun prilej de a cunoaște locuri noi, istoria și obiceiurile lor. Din acest punct de vedere, el se interferează cu așa-numitul turism cultural. Scopul fundamental al practicării sale este satisfacerea nevoilor recreative ale populației antrenate în munci solicitante, cu mare consum de energie fizică și psihică, sau locuind în habitate recunoscute prin stresul lor cotidian. Această formă de turism se practică în toate stațiunile turistice, în localități cu bază de agreement, pe malurile apelor, la marginea poienilor pădurilor, la sfârșit de săptămână sau în vacanțe și concedii.

a) Turismul Montan

Practicarea turismului montan bioaria Bazinul Dornelor este favorizată de potențialul oferit de versantul estic al Carpaților Orientali. Astfel, relieful munților Călimani cu complexul vulcanic aferent, stâncile cu aspect ruiniform "12 Apostoli", relieful carstic și rezidual al masivului Rarău, pădurea seculară de la Giupalău, gruparea cea mai întinsă de munți cristalini – Munții Bistriței Aurii și Munții Bistriței Mijlocii – precum și Masivul Suhard și Obcinele Bucovinei oferă condiții pentru practicarea de drumeții montane, escaladă, alpinism, echitație, vânătoare, pescuit, mountain bike, via –ferrata, river rafting, zbor cu parapanta, sporturi de iarnă.

Drumețiile - în marea lor majoritate de dificultate medie sau redusă, sunt favorizate de înălțimile moderate ale Munților Călimani, Rarău, Giupalău, Suhard și Bistriței. Există trasee turistice omologate, marea lor majoritate fiind marcate și întreținute de către Serviciul de Promovare și Dezvoltare a Turismului și Salvamont din cadrul Primăriei Municipiului Vatra Dornei. În masivul Rarău-Giupalău există 24 de trasee turistice amenajate și omologate.

Turismul ecvestru

În zonă există posibilitatea practicării turismului ecvestru în toate formele lui: echitație, plimbări cu calul de tipul "randonnée ecvestru" sau "randonnée sauvage". Activitate de marcă în cadrul Parcului Național Călimani, turismul călare a înregistrat până acum o foarte bună evoluție, ca urmare a solicitărilor și prizei de care s-a bucurat acesta în rândul clienților participanți. Au fost create o serie de trasee și pachete turistice adecvate turismului ecvestru și s-au procurat echipamente și cai pe toate gusturile. Traseele au grade de dificultate diferite: ușoare (cu durate cuprinse între două și până la patru ore) și mai complexe (de una și până la cinci zile).

Escaladă, alpinism - escalada începe în luna mai și se termină în luna octombrie. Sezonul de escaladă pe gheață începe în decembrie și se termină în martie. Alpinismul se practică atât vara, cât și iarna, mai ales în Călimani, Rarău - Giupalău, Suhard.

Schi - în zonă se practică acest sport de iarnă. Zone precum: Vatra Dornei, Crucea, Broșteni, Șaru Dornei, Dorna Căndrenilor, Ciocănești, Cărlibaba sunt zone cu potențial pentru dezvoltarea domeniului schiabil și practicarea altor sporturi de iarnă. În prezent, Vatra Dornei concentrează cea mai mare densitate de turiști practicanți ai sporturilor de iarnă. Stațiunea pune la dispoziție turiștilor 2 pârtii de schi omologate, în lungime de 800 și 3.000 m, deservite de un telescaun, un teleschi și un babyschi, dar și 2 pârtii de schi fond. Schiul fond este practicabil pe drumul ce leagă satul Gura Haitii de Fosta Incintă Minieră, dar numai în anumite condiții, în funcție de grosimea stratului de zăpadă, dacă drumul a fost sau nu dezapezit. Pârtii de schi: 2 pârtii în Vatra Dornei (pârțiile Parc și Dealu Negru), partia de Cărlibaba.

Zborul cu parapanta - Vatra Dornei este locul cel mai indicat pentru zborul cu parapanta, datorită condițiilor deosebite oferite de Munții Suhardului, în special în Vârful Oușorul, care este considerat unul dintre cei mai prielnici pentru practicarea spoturilor aeronautice, în special a parapantei și deltaplanului. Aici se întâlnesc cei mai puternici curenți de aer din România, se poate zbura ore întregi deasupra Depresiunii Dornei, folosindu-se curenții.

b) Turismul Balnear

Definit ca fiind cea parte a turismului în care motivația destinației este păstrarea sau redobândirea sănătății, turismul balnear este folosit de o largă categorie de turiști, în mod regulat.

Dat fiind fondul de resurse naturale disponibile, Bazinul Dornelor dispune de un potențial natural ridicat pentru tratamentul balnear al diferitelor boli. Apele minerale carbogazoase, hipotone, atermale,

bicarbonatate sodice, calcice și feruginoase din Vatra Dornei cât și în alte localități din Bazinul Dornelor, nămolul de turbă din Poiana Stampei, caracterizat ca turbă oligotrofă slab mineralizată, bine descompusă, cu conținut mare de coloizi organici și acizi humici, apele minerale sulfuroase din zona Iacobenii, constituie materia primă pentru o serie de proceduri care se efectuează în bazele de tratament.

Se remarcă în mod deosebit stațiunea balneoclimaterică de interes național Vatra Dornei, inclusă în circuitul internațional și recomandată în tratamentul unor afecțiuni ale aparatului cardio-vascular, afecțiuni ale aparatului locomotor, boli ale aparatului respirator, boli ginecologice, boli ale sistemului nervos, etc.

c) Turismul Cultural

Bazinul Dornelor deține un patrimoniu cultural-istoric și etnofolcloric de mare valoare și atractivitate turistică: obiective istorice, construcții civile, muzee, case memoriale, datini, tradiții, meșteșuguri și obiceiuri străvechi, ateliere individuale ale meșterilor populari vestiți pentru meșteșugurile lor, ateliere pentru formarea deprinderilor de viață (tâmplărie-sculptură), centre de creație (Ciocănești, Poiana Stampei – încondeiere ouă). Manifestările artistice și sărbătorile populare tradiționale din tot cursul anului aduc în atenția publicului larg spiritul viu, autentic al melegurilor bucovinene, prin portul popular, cântece și dansuri, obiceiuri străvechi – festivaluri de artă plastică, de folclor, de datini și obiceiuri.

d) Turismul Religios

Formă de turism cultural, care există de secole și care mai păstrează încă unele trăsături în privința pelerinajului propriu-zis, turismul religios este astăzi un fenomen complex care se află în continuă transformare și diversificare, păstrându-și însă elementul de bază care l-a consacrat: religia.

Numărul impresionant al bisericilor din Bazinul Dornelor, cu interesantele fresce interioare și exterioare, a fost păstrat încă din timpurile medievale. Datorită unicității și valorii lor artistice, acestea au fost adăugate la Lista cu Moșteniri Culturale Internaționale a UNESCO, în 1993. Manifestarea turismului religios are două forme: vizite la lăcașurile sfinte și pelerinaje religioase cu ocazia unor sărbători de cult, a hramurilor mănăstirilor și bisericilor. Numărul turiștilor străini în turismul cultural religios a înregistrat o creștere în ultimii ani.

e) Ecoturismul

Ecoturismul este definit ca fiind acea formă de turism în care principala motivație a turistului este observarea și aprecierea naturii și a tradițiilor locale legate de natură. Acțiunile turistice trebuie să conducă la conservarea și protejarea naturii și să aibă un impact negativ minim asupra mediului natural și socio-cultural.

f) Turismul Rural și Agroturismul Turismul rural ca și agroturismul au posibilități mari de dezvoltare. Numărul pensiunilor rurale din județul Suceava a crescut în mod considerabil, mai ales în ultimii ani. Zonele deluroase și montane îndeplinesc toate condițiile necesare în sensul dezvoltării acestei forme de turism. O serie de localități precum: Sucevița, Vama, Moldovița, Putna, Ciocănești, Mănăstirea Humorului, Sadova, Lucina, Cacica, Neagra Șarului, Poiana Șarului, Poiana Negri, Dorna Candreni, Cîrlibaba, Poiana Stampei, Șaru Dornei, Dorna Arini, Brodina, Rîșca, Marginea, Argel sunt consacrate în practicarea acestui tip de turism, acestea devenind treptat destinații turistice în sine.

g) Turismul de afaceri

Turismul de afaceri este considerat principala sursă de venituri pentru industria hotelieră autohtonă. În ultimii ani, la nivel național, s-a înregistrat o creștere a numărului sosirilor în interes de afaceri. Destinațiile preferate de cei care vin pentru afaceri sunt orașele mari, astfel încât beneficiile cele mai mari de pe urma acestui tip de turism au fost înregistrate de către acestea și într-o mai mică măsură de către orașele mai mici. La nivel local, unitățile hoteliere sunt dotate cu facilități pentru organizarea de conferințe, simpozioane și traininguri.

Pe lângă organizarea congresului sau a conferinței, beneficiarii au parte de un întreg pachet de servicii: cazare, transferuri de la aeroport la hotel, bilete de avion, servicii de secretariat, servicii de traducere simultană, vizite pentru participanți, programe de divertisment și mese festive.

Dacă în anii trecuți turismul de afaceri se baza exclusiv pe industria hotelieră, în ultima vreme și turismul rural a început să ofere soluții pentru turismul de afaceri.

8.3. Baza tehnico-materială specifică activităților turistice

Structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare

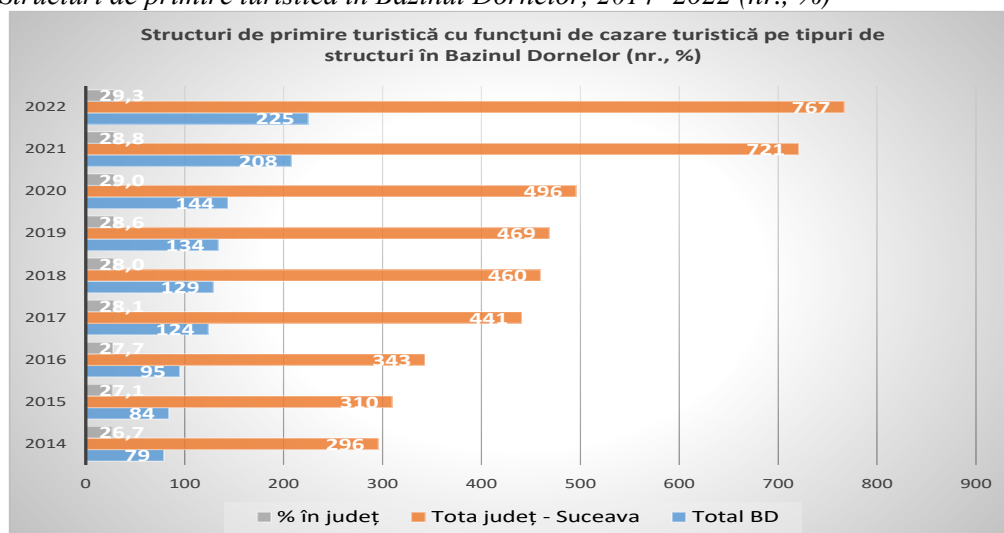
Capacitatea de cazare la nivelul Bazinului Dornelor este un indicator important care arată posibilitatea susținerii fluxurilor turistice la nivel local și zonal. Prin urmare, vor fi investigați indicatori referitori la: numărul unităților de cazare, capacitatea existentă exprimată în locuri și capacitatea de cazare în funcțiune exprimată în locuri-zile.

În perioada 2014-2022 erau în funcțiune structuri de cazare de diferite tipuri. Astfel, conform datelor furnizate de către Institutul Național de Statistică, la nivelul anului 2022, în Bazinul Dornelor existau 225 de structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică, respectiv 29,3% din structurile existente la nivel județean (767 structuri).

În perioada analizată se constată o creștere a importanței turismului din Bazinul Dornelor în context județean, astfel, ponderea structurilor cu funcțiuni de cazare turistică a crescut de la 26,7% în anul 2014 la 29,3%. De asemenea, se poate observa că turismul în bioarie exprimat cu ajutorul structurilor de primire turistică, după criza pandemică, a cunoscut o dinamică net superioară celei din perioada de dinainte de începerea crizei.

Așa cum se prezintă în figura 28, numărul acestor structuri de primire turistică a crescut constant în perioada 2014-2022, de la 79 la 225 (+185%). Creșterea numărului de structuri turistice din Bazinul Dornelor a fost mai mare decât creșterea înregistrată la nivelul județului Suceava (+159,12%).

Figura 28: Structuri de primire turistică în Bazinul Dornelor, 2014 -2022 (nr., %)

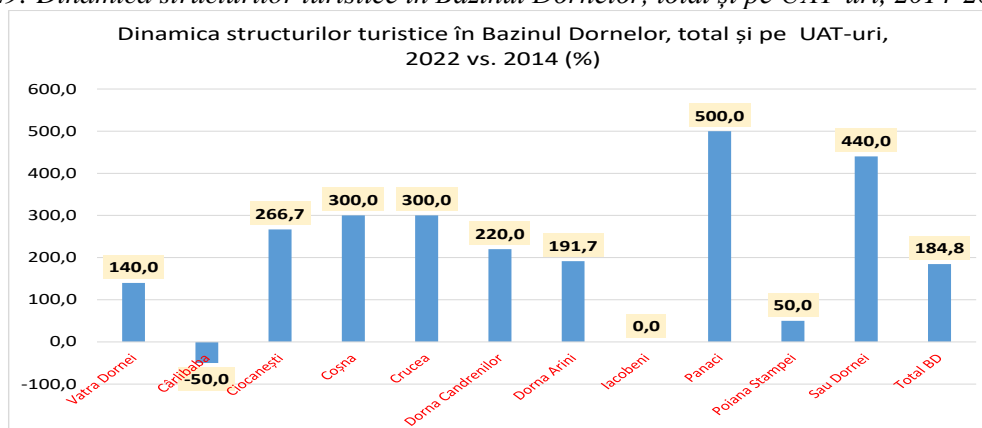

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

În structura pe UAT-uri, cele mai multe unități cu funcțiuni turistice sunt localizate în municipiul Vatra Dornei (48%), urmat la mare distanță de comuna Dorna Arini (16%) și Șaru Dornei (12%) (

La nivelul Bazinului Dornelor, cele mai mari creșteri s-au înregistrat în localitatea Panaci (500%), Șaru Dornei (+44%), Coșna și Crucea, fiecare cu 300%. Există o localitate – Iacobeni, care și-a menținut singura structură turistică pe întreaga perioadă, iar în Cârlibaba, din cele două pensiuni, a rămas una singură (-50%) (figura 29).

Figura 29: Dinamica structurilor turistice în Bazinul Dornelor, total și pe UAT-uri, 2014-2022 (%)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

La nivelul județului Suceava, cele mai multe structuri turistice sunt de tipul pensiunilor agroturistice, care dețin 34,3% din total, urmate de apartamentele/camere cu chirie (30%) și pensiuni turistice (17,7%). Se poate observa că în perioada analizată și în special după criza sanitară, s-a înregistrat o dezvoltare importantă a apartamentelor închiriate, acestea reprezentând a 30% din totalul structurilor turistice din județul Suceava.

La majoritatea structurilor turistice s-a observat o creștere a numărului de structuri, singura excepție fiind cea a cabanelor turistice al căror număr s-a redus (de la 13 la 12 cabane). Moteli și campingurile au avut o evoluție constantă, fapt ce arată că pentru acestea cererea a rămas la valoarea înregistrată în anul 2014 (tabelul 25).

Tabelul 25: Structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică pe tipuri de structuri – evoluție și structură la nivelul județului Suceava, 2014-2022 (nr., %)

Județul Suceava	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Structura (%)
Hoteluri	45	46	46	48	48	49	52	54	55	7,2
Hosteluri	8	8	11	12	14	15	17	19	20	2,6
Apartamente/camere cu chirie	:	:	:	:	:	:	:	197	230	30,0
Moteluri	6	6	6	6	6	6	6	6	6	0,8
Vile turistice	14	15	16	17	18	21	22	22	24	3,1
Cabane turistice	13	14	13	13	14	12	11	12	12	1,6
Bungalouri	2	3	3	3	3	3	4	4	4	0,5
Sate de vacanță	1	1	1	1	1	1	1	2	2	0,3
Campinguri	4	4	4	4	3	4	4	4	4	0,5
Popasuri	2	3	3	3	3	3	3	3	2	0,3
Căsuțe turistice	1	1	1	2	3	3	5	9	9	1,2
Pensiuni turistice	73	80	88	107	115	117	122	132	136	17,7
Pensiuni agroturistice	127	129	151	225	232	235	249	257	263	34,3
Total	296	310	343	441	460	469	496	721	767	100

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

La nivelul Bazinului Dornelor, în statistica oficială (INS) sunt raportate 225 unități de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică, acestea având o dinamică pozitivă comparativ cu anul 2014

de 181%. Unele tipuri de structuri au o importanță mai mare în contextul bioariei, astfel: primul loc este deținut de apartamentele/camerele de închiriat (37,8% din total), acestea fiind urmate de pensiunile agroturistice (27,6%) și pensiuni turistice (17,8%). Cele mai mici ponderi le dețin motelurile, campingurile și popasurile turistice (fiecare cu 0,4% din total). Hotelurile au și ele o pondere relativ redusă, de numai 5,8%, toate cele 13 hoteluri fiind localizate în municipiul Vatra Dornei. De asemenea, putem constata că, în Bazinul Dornelor nu sunt prezente bungalourile și sate de vacanță (acestea fiind raportate doar la nivel de județ).

În anul 2022, în Vatra Dornei am identificat 39 pensiuni turistice la care s-a adăugat o singură pensiune în Broșteni. Pensiunile agroturistice sunt în număr de 62 (61 în mediul rural și una singură în orașul Broșteni). Cele mai multe pensiuni agroturistice sunt în Dorna Arini (18 pensiuni) și în Șaru Dornei (18 pensiuni). Mai sunt raportate opt pensiuni agroturistice în Dorna Candrenilor și șase în Dorna Arini. Majoritatea sunt clasificate cu 2 sau 3 Margarete.

Cele mai multe pensiunile oferă posibilitatea petrecerii timpului liber în natură și practicarea sporturilor specifice. Majoritatea pensiunilor se aprovizionează din gospodăria proprie, hrana fiind cu un gust deosebit.

În perioada 2014-2022, analiza dinamicii acestor structuri pe categorii prezintă următoarea imagine la nivelul bioariei: o creștere importantă a hostelurilor (de la 1 la 5, cu o dinamică de +400%), a vilelor turistice (+43%), a căsuțelor turistice (de la 1 la 5 căsuțe), a pensiunilor turistice (de la 20 la 40 pensiuni) și a numărului de pensiuni agroturistice care s-a dublat (tabelul 26).

Tabelul 26: Structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică pe tipuri de structuri – evoluție și structură la nivelul Bazinului Dornelor, 2014-2022 (nr., %)

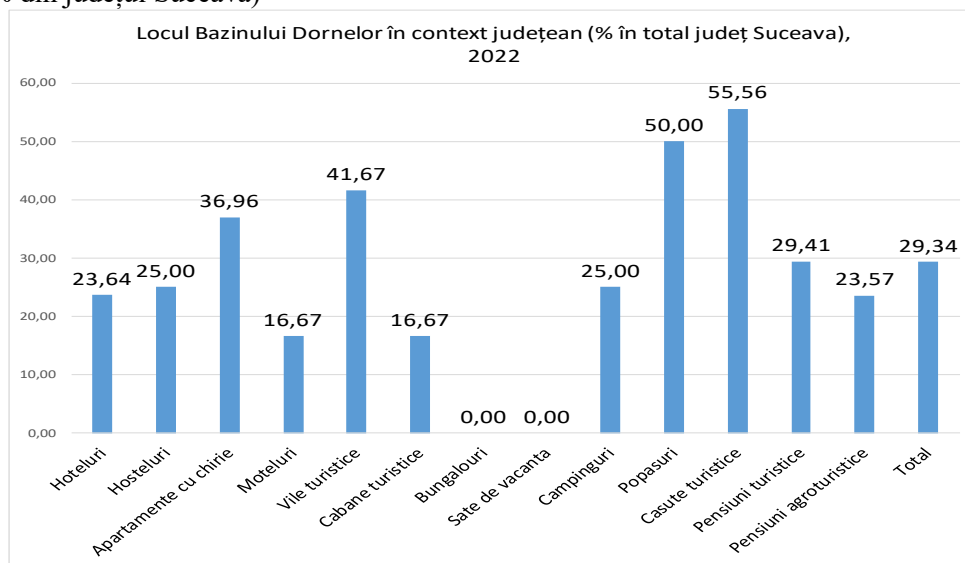
Total structuri turistice – BD	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Dinamică	Structură
Hoteluri	13	13	13	13	13	13	13	13	13	0	5,8
Hosteluri	1	1	3	4	4	4	4	5	5	400	2,2
Apartamente de închiriat								65	85	-	37,8
Moteluri	2	2	2	2	2	2	2	1	1	-50	0,4
Vile turistice	7	7	8	9	8	11	11	10	10	43	4,4
Cabane turistice	2	3	2	2	3	3	2	2	2	0	0,9
Campinguri	2	2	2	2	1	2	2	1	1	-50	0,4
Popasuri turistice	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0,4
Căsuțe turistice	1	1	1	2	3	3	3	6	5	400	2,2
Pensiuni turistice	20	24	27	33	36	37	40	40	40	100	17,8
Pensiuni agroturistice	31	31	37	56	59	59	66	64	62	100	27,6
Total	80	85	96	124	130	135	144	208	225	181	100,0

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online

Încercând să analizăm importanța bioariei în context județean, constatăm că Bazinul Dornelor deține peste 50% din structurile de tip popasuri (50%) și căsuțe turistice (55%), dar și ponderi ridicate în ceea ce privește vilele turistice (41,67%), apartamente de închiriat (36,96%), pensiuni turistice (29,41%), hosteluri (25%), hoteluri (23,64%).

Având în vedere potențialul turistic important de care dispune bioaria Bazinul Dornelor, considerăm că unele dintre aceste procente ar fi trebuit să fie mai ridicate (de exemplu, la cabane turistice și moteluri). Mai mult, ar fi interesant de promovat în zonă, satele de vacanță și bungalourile (figura 30).

Figura 30: Structuri cu funcțiuni turistice - locul Bazinului Dornelor în context județean, anul 2022 (% din județul Suceava)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Capacitatea de cazare în Bazinul Dornelor

Distribuția numărului de locuri de cazare pe localități este diferită de cea a numărului de unități, pentru că în anumite destinații sunt prezente unități de cazare de mari dimensiuni, precum hotelurile, în timp ce în altele predomină pensiunile turistice și cele agroturistice.

În Bazinul Dornelor, în cele 225 de structuri de primire turistică identificate cu funcțiuni de cazare turistică erau raportate în statistica oficială 4.784 locuri de cazare, cu o medie de 19 locuri pe unitate turistică, reprezentând 29% din locurile existente la nivel de județ.

Evoluția ponderii Bazinului Dornelor în total județ arată că există o tendință de scădere a importanței sale de la 31,52% în anul 2014 la 28,61% în anul 2022.

De asemenea, se poate observa că tendința de creștere a capacității de cazare este net superioară la nivel de județ (+73,26%) comparativ cu bioaria BD (57,3%), lucru ce poate justifica tendința de reducere a importanței în cadrul județului. Poate constitui un semnal de alarmă în ceea ce privește faptul că nu sunt suficiente investiții raportate la cerere și potențialul turistic al zonei.

Cele mai multe capacități de cazare turistică sunt raportate, potrivit INS, în municipiul Vatra Dornei (64,1% din total bioarie), la mare distanță regăsindu-se localitățile Dorna Arini (11,3%) și Șaru Dornei (6,8%). Celelalte UAT-uri se încadrează într-un interval cu o valoare minimă în 0,7% pentru Broșteni și Iacobeni și un maxim relativ de 5,7% în Dorna Candrenilor.

La nivelul UAT-urilor, tendințele de evoluție au avut valori diferite, unele înregistrând creșteri importante, altele scăderi ale indicatorului. Avem câteva exemple relevante, cum ar fi de exemplu cea mai notabilă tendință de creștere raportată de Panaci (+337,5%) și Crucea (+266,7), alături de Ciocănești (+252%) și Șaru Dornei (+217,5%), care și-au crescut în mod uimitor capacitățile de cazare turistică. La polul opus, există două UAT-uri care și-au închis aceste capacități, acestea fiind Broșteni (-13,16%) și Cârlibaba (-26,5%).

Tabelul 27: Evoluția capacității turistice existente pe UAT-uri și pe total, în Bazinul Dornelor, 2014-2022 (nr. locuri, %)

Locuri	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2022 vs. 2014 (%)	2022 (%)
TOTAL Județ Suceava	9650	10143	10610	11883	12152	12364	12970	15730	16720	73,26	Structură BD
Vatra Dornei	2249	2279	2383	2462	2512	2607	2649	2950	3068	36,4	64,1
Broșteni	:	38	10	22	10	10	21	33	33	-13,16	0,7

Cârlibaba	68	68	68	68	68	68	50	50	50	-26,5	1,0
Ciocănești	50	50	76	135	135	145	146	178	176	252,0	3,7
Coșna	24	20	40	46	46	46	46	46	62	158,3	1,3
Crucea	12	30	32	32	32	32	32	34	44	266,7	0,9
Dorna Candrenilor	145	164	170	179	179	177	174	284	272	87,6	5,7
Dorna Arini	299	297	281	381	413	419	400	488	542	81,3	11,3
Iacobeni	34	34	30	18	18	34	34	34	34	0,0	0,7
Panaci	32	32	44	72	92	88	88	131	140	337,5	2,9
Poiana Stampei	26	26	26	26	26	26	36	60	36	38,5	0,8
Șaru Dornei	103	83	111	166	195	195	227	273	327	217,5	6,8
TOTAL BD	3042	3121	3271	3607	3726	3847	3903	4561	4784	57,3	100,0
Pondere în județ (%)	31,5	30,77	30,83	30,35	30,66	31,11	30,09	29,00	28,61		

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

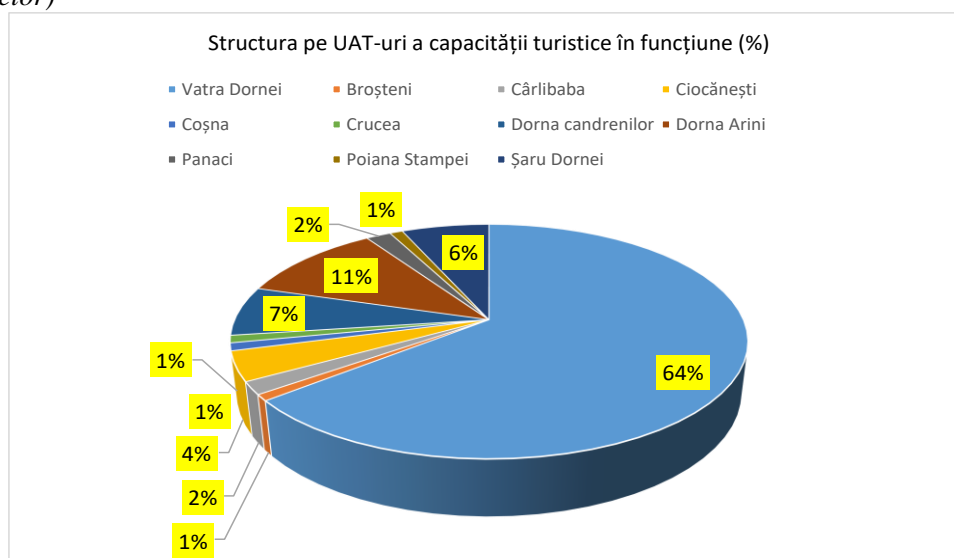
În Bazinul Dornelor, în anul 2022, erau în funcțiune 1.045.071 unități turistice (exprimate în număr locuri-zile), cu 25,18% mai multe decât în anul 2014 (834.855 locuri-zile). Cele mai mari creșteri ale valorii acestui indicator au fost raportate în localitățile Panaci (+1079,81%), Ciocănești (+541,85%), Poiana Stampei (+437,37%).

Se poate constata, de asemenea, că în anul 2020 (anul pandemiei de Covid-19), numărul total de capacități în funcțiune a scăzut cu -31,1% (2020 comparativ cu 2019), cea mai mare scădere fiind în Ciocănești (-40%). Singura localitate care a înregistrat creștere a fost Poiana Stampei (+62,2%).

Totuși, se poate observa că în anul 2021, creșterea s-a reluat cu o dinamică mult mai mare decât cea din 2019 (tabelul 38). Cea mai mică creștere a capacității în funcțiune a înregistrat-o municipiul Vatra Dornei (+0,18%).

La nivelul bioariei BD, cea mai mare parte a capacității turistice în funcțiune o regăsim în Vatra Dornei (64% din total bioarie), aceasta fiind urmată de Dorna Arini (11%) și Dorna Candrenilor (6,8%) (anul 2022) (figura 31).

Figura 31: Structura pe UAT-uri a capacității turistice în funcțiune, 2022 (% din total bioarie Bazinul Dornelor)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

În anul 2022, cele mai multe structuri în funcțiune, potrivit INS, erau în hotelurile înregistrate în municipiul Vatra Dornei (33,7% din total bioarie). Locul doi este deținut de structurile în funcțiune din pensiunile agroturistice (24%), urmate de apartamentele/camerele de închiriat (14,93%) și pensiunile turistice (14,35%).

În evoluție, se poate constata că, în comparație cu anul 2014, structurile în funcțiune din hotelurile din Vatra Dornei și-au scăzut importanța în total bioarie de la 56,39% la 33,7%. Creșteri ale ponderii în total bioarie în perioada analizată au fost raportate la apartamentele/camerele de închiriat (care au luat o amploare deosebită după criza sanitară, ajungând la 14,93% din total bioarie), la pensiunile turistice (creștere de la 11,3% la 14,35%) și la cele agroturistice (de la 18,36% la 24%).

De asemenea, se constată o creștere a preferințelor turiștilor pentru hosteluri, a căror importanță a crescut de la 0,48% la 3,44% din total. În același timp, se observă o scădere a importanței campingurilor de la 1,91% la 0,82% (tabelul 32).

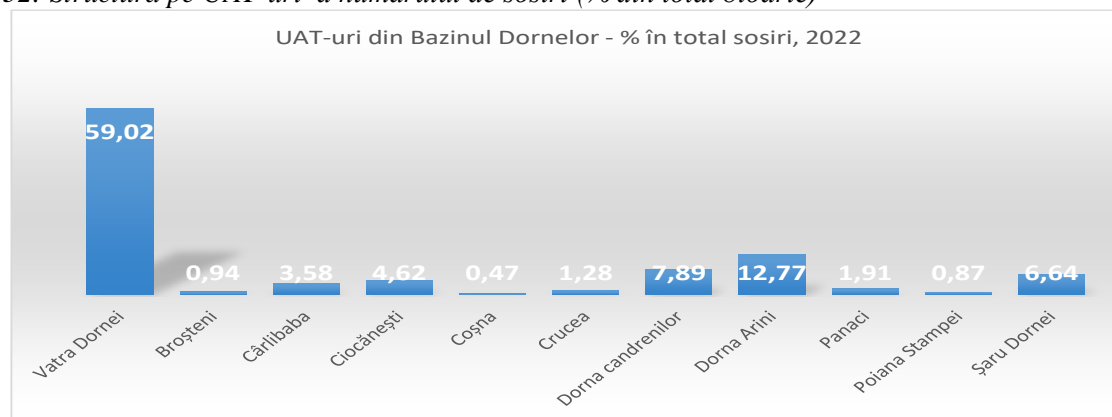
Tabelul 28: Evoluția structurii pe categorii de capacități turistice în funcțiune, în Bazinul Dornelor (% în total structuri din bioarie)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hoteluri VD	56,39	53,14	47,12	43,32	43,29	42,00	39,83	35,02	33,70
Hosteluri	0,48	0,51	0,51	1,18	0,90	1,21	1,23	2,90	3,44
Apartamente și camere de închiriat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	11,27	14,93
Moteluri	4,11	4,10	4,45	4,16	3,72	3,38	3,84	2,71	1,36
Vile turistice	5,87	5,32	5,00	4,52	4,04	5,43	6,84	5,56	5,67
Cabane turistice	1,46	1,49	0,91	0,85	1,01	1,14	1,33	1,42	1,14
Campinguri	1,91	1,86	1,59	1,11	1,08	0,88	0,91	0,83	0,82
Popasuri turistice	0,13	0,25	0,34	0,29	0,19	0,28	0,27	0,00	0,00
Căsuțe turistice	0,00	0,00	0,05	0,00	0,28	0,10	0,34	0,80	0,59
Pensiuni turistice	11,30	13,88	18,54	18,06	20,03	19,18	18,49	14,31	14,35
Pensiuni agroturistice	18,36	19,46	21,50	26,50	25,46	26,39	26,92	25,17	24,00

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

La nivelul Bazinului Dornelor, în anul 2022 au fost raportați 101.297 turiști, cu 83,8% mai mult decât în anul 2014. Analiza pe UAT-urile componente ne arată că cei mai mulți turiști s-au concentrat în Vatra Dornei (59.790 persoane), urmată de Dorna Arini (12.933 persoane) și Dorna Candrenilor (7.991 persoane) (figura 32).

Figura 32: Structura pe UAT-uri a numărului de sosiri (% în total bioarie)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Analiza structurii numărului de sosiri pe categorii de pensiuni arată că acestea s-au realizat preponderent în pensiunile agroturistice (32,4%), urmate de hoteluri (31,3%) și pensiuni turistice (21,1%). Se observă că, în perioada pandemiei, au fost preferate camerele de închiriat care au asigurat siguranța și distanțarea fizică solicitată de autorități. După terminarea restricțiilor, acestea au fost date de-o parte (nu au mai fost raportări statistice).

Din punct de vedere al dinamicii, se constată că, în perioada 2014-2022, au crescut sosirile în hosteluri (+599%), vile turistice (+158,7%) și pensiuni agroturistice (+54,7%). În același timp, au scăzut sosirile în hoteluri (-13,6%), moteluri (-69,3%) și campinguri (-62,5%).

Un interes deosebit l-au înregistrat căsuțele turistice, care și-au crescut sosirile de la o valoare de 30 (anul 2016) la 1.665 sosiri (anul 2022).

Tabelul 29: Evoluția numărului de sosiri ale turiștilor în pe categorii de structuri de primire turistică, 2014-2022 (nr. persoane, % dinamica, % structură)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Dinami ca (%)	Structu ra (%)
Hoteluri	3083 5	3378 5	3176 0	3171 8	3510 3	46302	2425 4	25690	26647	-13,6	31,3
Hosteluri	301	310	419	1066	1294	1104	731	2025	2105, 0	599,3	2,5
Camere de închiriat							1230 9	16031		...	0,0
Moteluri	1601	1560	1279	1890	1757	2250	1027	870	492	-69,3	0,6
Vile turistice	2877	2314	3169	3329	3863	6719	6376	8831	7444	158,7	8,7
Cabane turistice	517	1115	717	1162	1123	1353	938	1369	1107	114,1	1,3
Campinguri	522	948	924	898	551	728	366	498	196	-62,5	0,2
Popasuri turistice	45	96	119	65	54	48	33	:	:
Căsuțe turistice	0	0	30	6	604	179	189	1899	1665	...	2,0
Pensiuni turistice	6043	7852	1044 6	1245 4	1693 8	14970	1124 1	14742	18004	197,9	21,1
Pensiuni agroturistice	1237 9	1412 6	1611 6	2299 4	2691 4	28472	2010 0	27800	27606	123,0	32,4
<i>Total</i>	5512 0	6210 6	6497 9	7558 2	8820 1	10212 5	7756 4	99755	85266	54,7	100,0

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

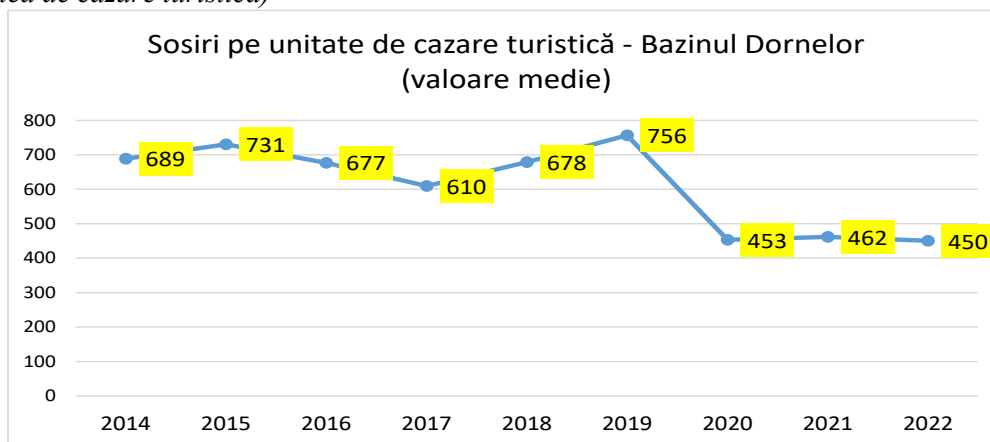
Municipiul Vatra Dornei a înregistrat o creștere importantă a numărului de sosiri în pensiunile turistice, de la 6.043 (anul 2014) la 17.838 sosiri (2022). În același timp, orașul Broșteni a înregistrat o scădere a sosirilor în aceste pensiuni de la 569 la 166 sosiri.

În ceea ce privește pensiunile agroturistice, cele mai multe sosiri au fost înregistrate în Dorna Arini (32%), Dorna Candrenilor (21,5%) și Șaru Dornei (17,6%).

La apartamente/camere închiriate, Vatra Dornei deține cel mai mare număr mediu de sosiri (36,6%), urmat de Dorna Arini (18,5%) și Dorna Candreni (12,9%).

Pe ansamblu, numărul de sosiri raportat la numărul de structuri turistice cu funcțiune turistică din Bazinul Dornelor a scăzut de la 689 persoane/structură turistică la 450 persoane/structură (-34,7%) (figura 33).

Figura 33: Sosiri pe unitate de cazare turistică – evoluție în Bazinul Dornelor (valoare medie) (sosiri pe unitatea de cazare turistică)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

În anul 2022, numărul total de înoptări existent în statistica oficială a fost în Bazinul Dornelor de 305.967, cele mai multe fiind în municipiul Vatra Dornei (68,62%). Locurile doi și trei sunt deținute de localitățile Dorna Arini (9,37%) și Dorna Candrenilor (6,67%). Cele mai puține înoptări au fost raportate în Coșna (0,31%), Poiana Ștampei (0,72%) și Broșteni (0,81%). Cele mai mari creșteri au fost înregistrate în Panaci, Poiana Ștampei și Ciocănești.

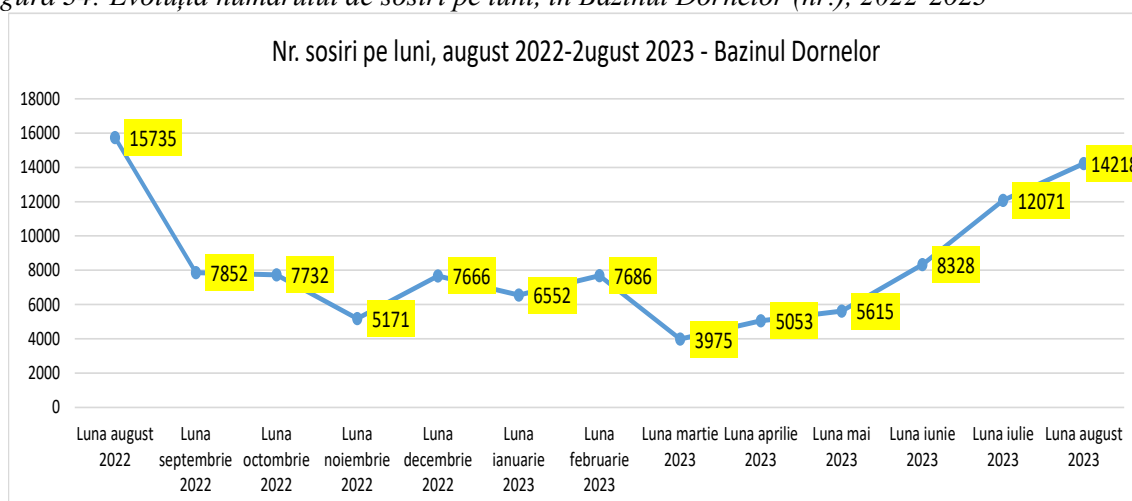
La nivelul bioariei s-au înregistrat creșteri ale numărului de înoptări de 33,7%. Nu s-au înregistrat scăderi la numărul de înoptări pe UAT-urii. Circa 43,2% din numărul total de înoptări s-au înregistrat în hotelurile de Vatra Dornei.

Înoptările în agropensiuni au crescut cu 99,65%, cele mai multe fiind în Dorna Arini (29,3%), Dorna Candrenilor (21,6%) și Șaru Dornei (20,4%) (tabelul 42).

În vilele turistice din Vatra Dornei și Ciocănești s-au înregistrat 13.682 înoptări, cele mai multe fiind în municipiul VD.

Cele mai bune luni în care s-au înregistrat creșteri ale numărului de sosiri în Bazinul Dornelor sunt: decembrie, februarie, aprilie, mai și lunile de vară. Se poate observa că în luna august 2023 s-au înregistrat mai puține sosiri decât în luna august 2022 (-1.517 număr de sosiri) (figura 34).

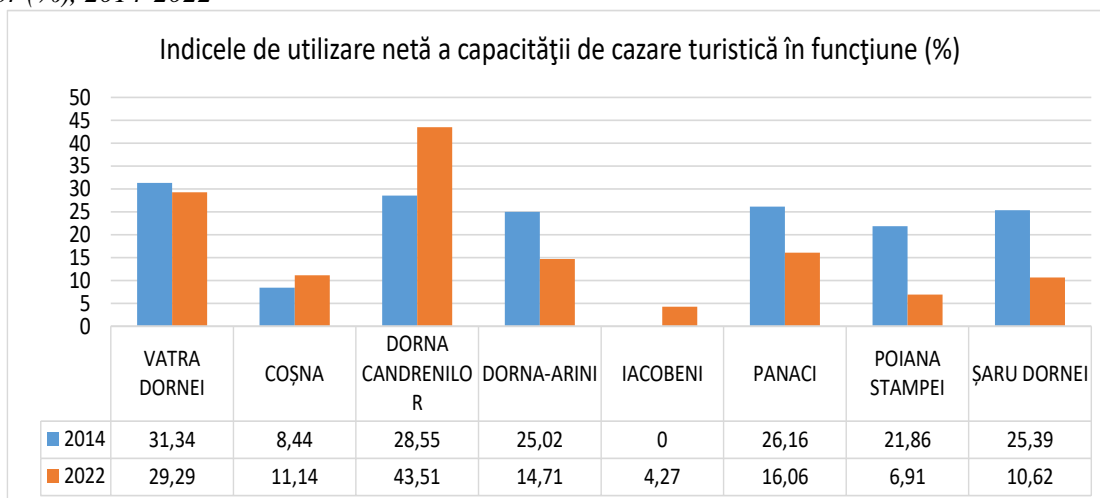
Figura 34: Evoluția numărului de sosiri pe luni, în Bazinul Dornelor (nr.), 2022-2023

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

În Coșna, Dorna Candrenilor și Iacobeni, indicele de utilizare netă a capacității de cazare turistică a înregistrat creșteri, în timp ce în celelalte UAT-uri, acesta s-a diminuat (figura 35).

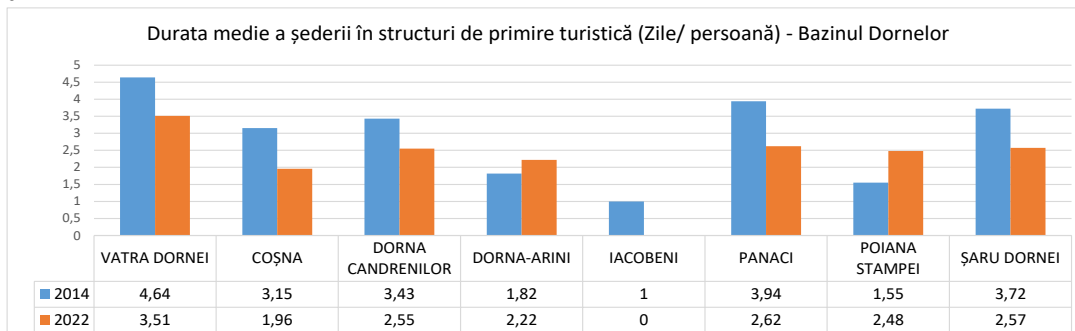
Figura 35: Evoluția indicelui de utilizare netă a capacității de cazare turistică în funcțiune, Bazinul Dornelor (%), 2014-2022

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Se poate observa că durata medie a șederii în structurile de primire turistică prezintă, în mare parte, o tendință de scădere cu cel puțin o zi (cu toate că există și unele excepții).

Figura 36: Durata medie a șederii în structurile de primire turistică (zile/pers.), Bazinul Dornelor, 2014 și 2022

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

8.4. Analiza SWOT - Turism

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<p>existența unor obiective turistice renumite la nivel național și internațional, cum ar fi: localitatea Ciocănești (a fost inclusă în topul celor mai colorate destinații turistice din Europa – locul 6), Dorna Candrenilor (pentru casele bucovinene din lemn, peisaj de poveste, localizare la poalele Oușorului), Dorna Arini (oază de liniște și relaxare, comuna cu cele mai frumoase peisaje din Bazinul Dornelor), rezervația Tinovul Mare (cea mai mare rezervație de turbă din România – 700 hectare), pârtiile de schi din Vatra Dornei (4 pârtii (Pârția Dealu Negru este cea mai lungă - se întinde pe 3.200 km.), Parcul Călimani, Rezervația 12 Apostoli, Vârful Oușoru, Izvoare minerale și</p>	<ul style="list-style-type: none"> - cele mai multe unități cu funcțiuni turistice sunt localizate în Vatra Dornei (48%) (concentrare excesivă); - o tendință de scădere a importanței Bazinului Dornelor în județ, de la 31,52% în anul 2014 la 28,61% în anul 2022; - concentrarea prea mare a unităților în funcțiune în Vatra Dornei (64% din total bioarie); - creșterea capacității de cazare este net superioară la nivel de județ

<p>termale, Muzeul etnografic din Vatra Dornei, trasee de cicloturism și mountain bike etc.,</p> <ul style="list-style-type: none"> - existența unor zone naturale protejate de interes turistic și situri Natura 2000; - diversitatea cadrului natural (forme de relief, hidrografie, floră, faună, factori naturali terapeutici), care sporește potențialul pentru turismul natural; - varietatea patrimoniului cultural, prin prezența vestigiilor arheologice, a monumentelor istorice, a edificiilor religioase, a elementelor de etnografie și folclor, a muzeelor și caselor memoriale etc.; - dispersarea în teritoriu a obiectivelor turistice, oferind posibilitatea unei dezvoltări turistice echilibrate; - posibilitatea practicării a unor forme variate de turism datorită diversității potențialului turistic natural și antropoc; - existența stațiunilor montane sau a zonelor dotate cu infrastructură pe cablu pentru sporturi de iarnă (Vatra Dornei); - existența resurselor de ape minerale; - existența unei game variate de produse declarate PRODUS MONTAN; - creșterea numărului de structuri de primire turistică în perioada 2014-2022, de la 79 la 225 (+185%); creștere mai mare decât cea înregistrată la nivel de județ; - dublarea numărului de pensiuni turistice și agropensiuni montane; - importanța ridicată a bioariei în context județean: deține peste 50% din structurile de tip popasuri, (50%) și căsuțe turistice (55%), dar și ponderi ridicate în ceea ce privește vilele turistice (41,67%); - majoritatea pensiunilor oferă posibilitatea petrecerii timpului liber în natură și practicarea sporturilor specifice; - majoritatea pensiunilor se aprovizionează din gospodăria proprie, hrana fiind cu un gust deosebit și cu un nivel ridicat de calitate; - creșterea numărului de unități cu funcții turistice cu 25,18% (2022 față de 2014); - unități turistice (exprimate în număr locuri-zile) cu 25,18% mai multe decât în anul 2014; - în anul 2022 au fost raportați 101.297 turiști, cu 	<p>(+73,26%) comparativ cu bioaria BD (57,3%);</p> <ul style="list-style-type: none"> - capacități de cazare turistică concentrate cu precădere în municipiul Vatra Dornei (64,1% din total bioarie); - concentrarea prea mare a turiștilor în municipiul Vatra Dornei; - numărul de sosiri raportat la numărul de structuri turistice cu funcțiune turistică din Bazinul Dornelor a scăzut de la 689 persoane/structură la 450 persoane/structură (-34,7%); - reducerea numărului mediu (paturi) pe unitate turistică; - reducerea duratei medii de ședere; - există o încărcare mai mare a turștilor pe lunile de vară, chiară dacă în zonă se pot practica cu succes și sporturi de iarnă.
--	---

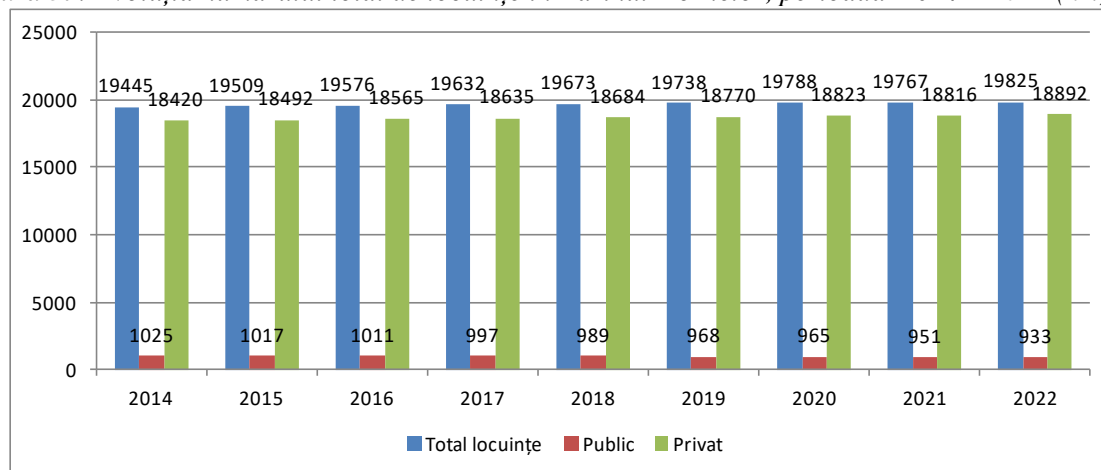
<p>83,8% mai mult decât în anul 2014;</p> <ul style="list-style-type: none"> - creșterea numărului de sosiri ce revin la un locuitor din BD. 	
OPORTUNITĂȚI	RISCURI
<ul style="list-style-type: none"> • zona Bucovina este prima și singura regiune în care s-a constituit până în prezent (octombrie 2023) Organizația de Management a Destinației – acest lucru va contribui la susținerea turismului în întreaga zonă (reper din PNRR); • Bucovina este a treia destinație turistică din România. • Județul Suceava are 25 de stațiuni turistice de interes național local, cele mai multe din țară, toate acestea fiind parte din Organizația de Management a Destinației Bucovina. • creșterea interesului vizitatorilor pentru destinații culturale și de agrement, evidențiată prin sporirea fluxurilor turistice din cadrul structurilor de primire turistice; • inițiativele europene și naționale de dezvoltare și implementare a unor rute culturale, inclusiv în arealul Bazinul Dornelor, cu posibilitatea aderării la trasee turistice tematice de interes (ex., rute cultural-turistice regionale și naționale); • interesul unor autorități publice, organizații și investitori în dezvoltarea infrastructurii turistice specifice la nivel local (ex., proiecte privind extinderea traseelor de drumeție, reabilitarea cabanelor montane); • tendința de îmbătrânire a populației și creșterea cererii pentru servicii de îngrijire și întreținere a sănătății (balneo); • expansiunea tehnologiei informației și comunicării în domeniul turistic ce permite brandurilor turistice reprezentative pentru județ să devină din ce în ce mai vizibile în mediul online, prin realizarea unor videoclipuri de promovare; • interesul altor destinații turistice complementare pentru încheierea unor parteneriate tematice (de exemplu, Drumul Mariei Tereza); • existența fondurilor europene care oferă posibilitatea implementării relativ simple de proiecte cu investiții pentru dezvoltarea și promovarea potențialului turistic și cultural din județ, • Programe naționale de susținerea a turismului montan. 	<ul style="list-style-type: none"> - schimbările climatice cu efecte negative asupra grosimii și persistenței stratului de zăpadă pe pârtiile de schi (mai ales cele la altitudini sub 1.500 m) din stațiunile turistice pentru practicarea sporturilor de iarnă; - fragmentarea vacanțelor, pe fondul vieții tot mai aglomerate și trepidante a persoanelor care trăiesc în marile aglomerări urbane; - ridicarea gradului de protecție/conservare a parcurilor naturale impune unele limitări în ceea ce privește dezvoltarea economică, inclusiv cea turistică; - concurența altor destinații turistice din țară și din străinătate, cu pachete turistice atractive; - lipsa forței de muncă calificate în raport cu serviciul prestat; - pierderea unor fonduri din diferite programe naționale sau comunitare destinate dezvoltării integrate a unor zone montane; - lipsa unor strategii integrate de dezvoltare la nivelul zonei montane; - o cooperare insuficientă între autoritățile publice locale din Bazinul Dornelor; - concurența turismului din alte țări cu zone montane (de ex., Bulgaria) - amenințări legate de riscurile geopolitice (razboiul de la graniță).

9. Locuințe

9.1. Analiza sistemului de locuire al bioariei

În bioaria Bazinul Dornelor, potrivit INS, sunt 19.825 locuințe, din care 18.892 locuințe sunt în proprietate privată (95,29%). În România, acest procent este de 96%, cel mai mare din Uniunea Europeană. Se poate constata că numărul total al acestor locuințe a avut o tendință de creștere cu circa 1,95%. Locuințele private au crescut cu 2,56%, iar cele din proprietate publică au scăzut cu -9% (figura 37).

Figura 37: Evoluția numărului total de locuințe în Bazinul Dornelor, perioada 2014 – 2022 (nr.)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

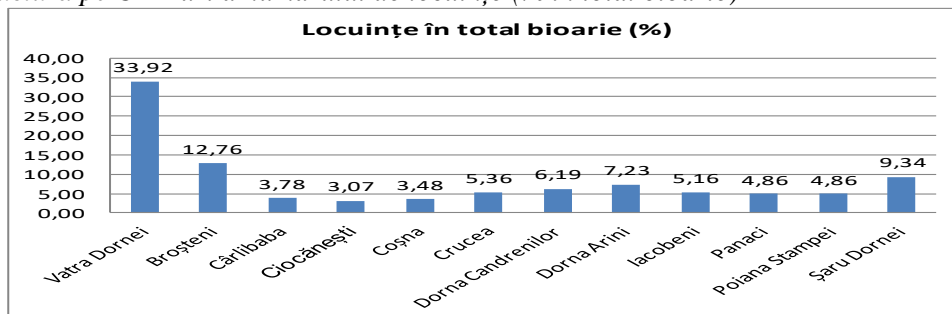
Pe localități, cele mai mari creșteri ale numărului de locuințe în anul 2022 au fost în Dorna Arini (+6,4%) și Poiana Stampei (+6,3%). Localitatea Ciocănești a înregistrat o scădere a numărului total de locuințe (-0,3%). Referitor la numărul de locuințe din proprietate publică, acesta a înregistrat o scădere în Vatra Dornei (-15,1%) și pe total Bazinul Dornelor (-9%).

Locuințele aflate în proprietate publică sunt, de regulă, locuințe sociale puse la dispoziția persoanelor defavorizate de către autoritățile publice locale²². De aceste locuințe ar fi trebuit să beneficieze următoarele categorii de persoane: tinerii căsătoriți care au fiecare vârsta de până la 35 de ani, tinerii proveniți din instituții de ocrotire socială și care au împlinit vârsta de 18 ani, invalizii de gradul I și II, persoanele handicapate, pensionarii, veteranii și văduvele de război.

Așa cum se poate constata, în Bazinul Dornelor, o singură localitate și-a crescut numărul de locuințe în proprietate publică, aceasta fiind Dorna Arini (+10%).

La nivel de UAT, cele mai multe locuințe sunt în Vatra Dornei (33,92%) și Broșteni (12,76%). La mare distanță regăsim comuna Șaru Dornei (9,34%) și Dorna Arini (7,23%) (figura 38-40).

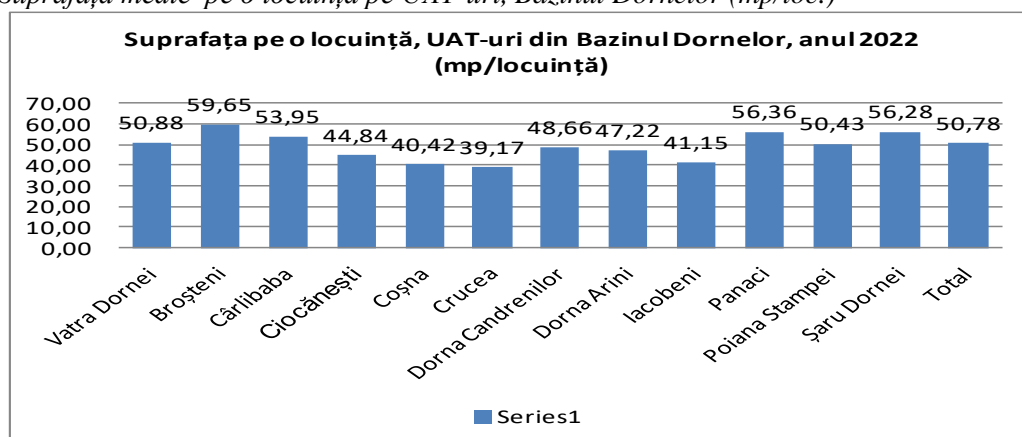
Figura 38 Structura pe UAT-uri a numărului de locuințe (% în total bioarie)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

²² <https://lege5.ro/Gratuit/ge3dgmru/locuinta-sociala-lege-114-1996?dp=geydcnbwge3dc>

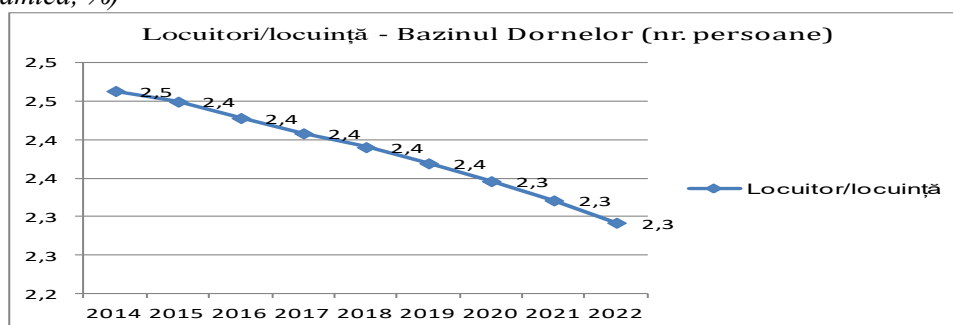
Figura 39 Suprafața medie pe o locuință pe UAT-uri, Bazinul Dornelor (mp/loc.)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Indicatorii de performanță fac referire la calitatea vieții locuitorilor în locuințele în care trăiesc zi de zi. La nivelul Bazinului Dornelor, numărul mediu de locuitori raportat la o locuință a avut o tendință ușoară de scădere în perioada analizată, de la 2,5 pers./locuință la 2,3 pers./locuință (figura 40).

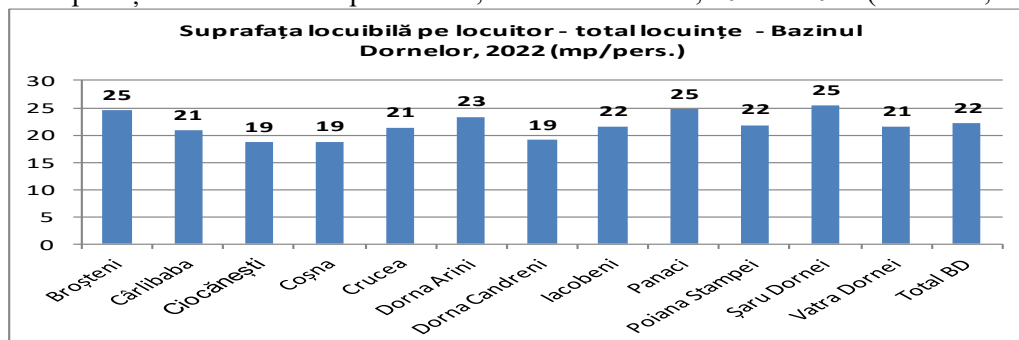
Figura 40 Evoluția numărului mediu de locuitori raportat la o locuință, Bazinul Dornelor, 2014 - 2022 (dinamică, %)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

De asemenea, un alt indicator de calitate a locuirii este suprafața medie locuibilă ce revine unui locuitor. În anul 2022, în Bazinul Dornelor, un locuitor beneficia de o suprafață locuibilă de 22 mp/pers. Cea mai mare suprafață era raportată în Broșteni, Panaci și Șaru Dornei (fiecare cu 25 mp/pers.), urmate de Dorna Arini (23 mp/pers.). Cele mai mici suprafețe locuibile erau în Ciocănești, Coșna și Dorna Candrenilor (19 mp/pers) (figura 41). Suprafața medie locuibilă în România este de 61,52 mp/pers, iar în UE-27 de 90 mp/loc (2020).

Figura 41 Suprafața locuibilă medie pe locuitor, Bazinul Dornelor, 2014 - 2022 (dinamică, %)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

În ceea ce privește suprafața locuibilă din Bazinul Dornelor, aceasta a avut o tendință de creștere în perioada 2014-2022, de +4%. Pe forme de proprietate, suprafața locuibilă aparținând sectorului public a înregistrat o scădere de -12,82%, în timp ce proprietatea privată a scăzut cu -12,82%. În același timp, suprafața locuibilă în proprietatea publică a înregistrat o scădere a importanței sale în total suprafață locuibilă, de la 3,38% la 2,84%, în timp ce proprietatea privată a crescut ca importanță de la 96,62% la 97,16%.

Raportată la valoarea totală a suprafeței locuibile din județul Suceava, Bazinul Dornelor și-a scăzut importanța, de la 7,39% la 6,85% (tabelul 30).

Tabelul 30: Evoluția suprafeței locuibile existentă la sfârșitul anului pe forme de proprietate, în Bazinul Dornelor. Locul BD în județul Suceava (metri pătrați arie desfășurată, %)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Dinamică 2022 vs. 2014 (%)
Proprietate publică	32751	32370	32113	31429	31221	30231	30074	29574	28552	-12,82
Proprietate privată	935275	941376	948203	954069	957717	964923	969674	971621	978225	4,59
Total suprafață locuibilă	968026	973746	980316	985498	988938	995154	999748	1001195	1006777	4,00
Proprietate publică (%)	3,38	3,32	3,28	3,19	3,16	3,04	3,01	2,95	2,84	-16,18
Proprietate privată (%)	96,62	96,68	96,72	96,81	96,84	96,96	96,99	97,05	97,16	0,57
Total suprafață locuibilă	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	
Ponderea BD în total județ (%)	7,39	7,36	7,32	7,27	7,22	7,19	7,16	6,88	6,85	-7,24

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

În anul 2022, la nivelul Bazinului Dornelor, au fost emise 140 autorizații de construire clădiri rezidențiale, cu 108,7% mai multe decât în anul 2014. Cele mai multe autorizații au fost emise în Dorna Arini (29 autorizații), Vatra Dornei (25 autorizații) și Dorna Candrenilor (19 autorizații). Cele 140 de autorizații au revenit unei suprafețe totale utile (mp) de 25.476 mp. Suprafața medie utilă pe clădire a fost în anul 2022 de 182 mp, în creștere față de anul 2014, când aceasta era de 151 mp suprafață utilă. În Broșteni, Ciocănești, Crucea și Dorna Candrenilor au fost emise câte o autorizație în fiecare dintre ele și trei autorizații în Dorna Arini.

9.2. Analiza SWOT - Locuire

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> - Creșterea numărului total de locuințe (+1,95%) - Scăderea numărului de locuitori pe o locuință; - Suprafața locuibilă prezintă tendință de creștere; - Creșterea numărului de autorizații de construcție. 	<ul style="list-style-type: none"> - Scăderea locuințelor sociale; - Suprafața locuibilă pe un locuitor relativ redusă; - Reducerea importanței Bazinului Dornelor în context județean, din punctul de vedere al locuirii.
OPORTUNITĂȚI	RISURI
<ul style="list-style-type: none"> • Diferite programe naționale și europene • PNRR • Programul Operațional Regional • Alte surse atrase • Credite cu dobânzi reduse 	<ul style="list-style-type: none"> - Depopularea și scăderea populației tinere care ar putea construi o locuință în zonă; Sărăcirea populației, - Creșterea prețurilor a locuințe și la materialele de construcție; - Diminuarea fondurilor destinate programului Prima Casă; - Creșterea dobânzilor la împrumuturile pentru locuințe.

10. Infrastructura de utilități (suprafața spații verzi, energie termică, apă, gaze)

10.1. Intravilanul și spațiile verzi

Suprafața intravilană (exprimată în ha.) reprezintă suprafața unui teritoriu inclusă în perimetrul constructibil al municipiilor și orașelor, inclusiv localitățile componente ale acestora, conform planului de sistematizare aprobat. Nu acoperă suprafața satelor ce aparțin municipiului (orașului). În Bazinul Dornelor sunt incluse două așezări urbane: municipiul Vatra Dornei și orașul Broșteni, restul UAT-urilor fiind așezări rurale.

Suprafața administrativă a municipiului Vatra Dornei este de 9.982,87 ha. Intravilanul se compune din teritoriul localităților Vatra Dornei, Argestru, Roșu și Todireni.

Orașul Broșteni este cel mai întins oraș din țară, cu o suprafață totală de 42.430 hectare, format din localitățile componente Broșteni, Hăleasa, Lungeni și Neagra, și din satele Cotârgești, Dârmoxa, Frasin, Holda, Holdița și Pietroasa.

În județul Suceava, în anul 2022, suprafața intravilană era de 16.930 hectare, cu 4,5% mai mult decât în anul 2014. Bazinul Dornelor deține o suprafață intravilană de 2.176 ha, reprezentând 12,9% din cea a județului. Comparativ cu anul 2014, suprafața intravilană a Bazinului Dornelor (municipiul Vatra Dornei și orașul Broșteni) a înregistrat o creștere de 5% (de la 2.069 ha.). Municipiul Vatra Dornei deține o suprafață intravilană de 1.425 ha. (constantă pe toată perioada de analiză), în timp ce orașul Broșteni are o suprafață de 751 ha (o creștere de +16,6% față de anul 2014). Vatra Dornei deține 65,5% din total Bazinul Dornelor și Broșteni cuprinde un intravilan de 34,5%.

Tabelul 31: Suprafața intravilană a Bazinului Dornelor (ha, %)

UM: Ha	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Județ Suceava	16.195	16454	16454	16930	16.930	16930	16.930	16.930	16.930
Vatra Dornei	1.425	1425	1425	1425	1.425	1.425	1.425	1425	1.425
Broșteni	644	751	751	751	751	751	751	751	751
Total Bazinul Dornelor	2.069	2176	2176	2176	2176	2176	2176	2176	2.176
% în județ	12,8	13,2	13,2	12,9	12,9	12,9	12,9	12,9	12,9
% în total Bazinul Dornelor									65,5% 34,5%

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

În ceea ce privește suprafața intravilană acoperită cu spații verzi, la nivelul Bazinului Dornelor se raportează o suprafață de 52 hectare, reprezentând 2,39% din cea a bioariei. La nivelul județului Suceava, spațiile verzi au o pondere de 4,9%. Raportată la suprafața înverzită a județului, bioaria Bazinul Dornelor reprezintă 6% (cu tendință de scădere de la 9% în anul 2015), o situație destul de îngrijorătoare, deoarece o diminuare a zonelor verzi din municipiu contribuie la o diminuare a calității vieții locuitorilor urbani. Dacă la nivelul județului creșterea suprafeței cu zone verzi a fost de 58,3% (2022 vs. 2014), în bioarie această creștere a fost de numai 36,8%. De asemenea, se constată o diminuare a ponderii Bazinului Dornelor în contextul județului, în ceea ce privește suprafața spațiilor verzi (tabelul 32).

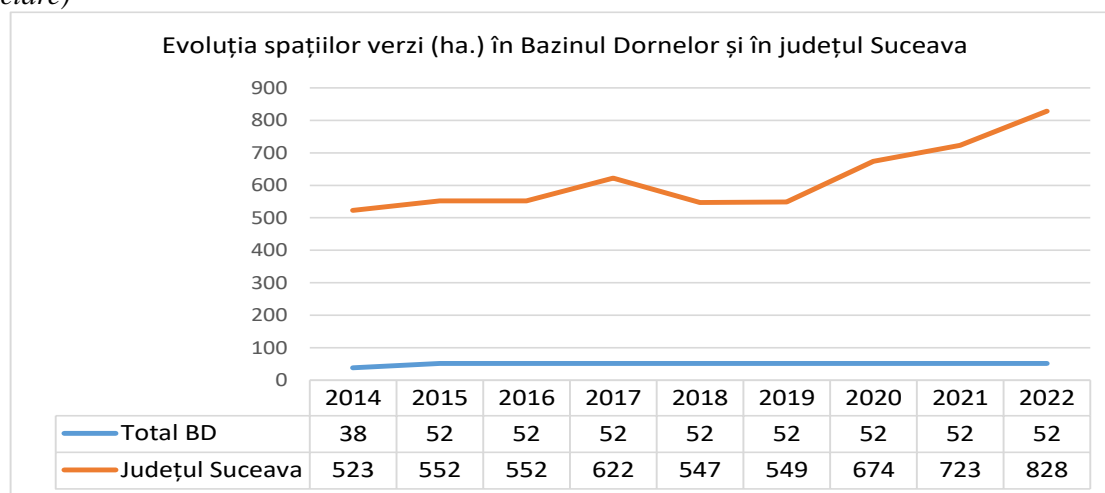
Tabelul 32: Suprafața spațiilor verzi în Bazinul Dornelor (ha, %)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Vatra Dornei	37	37	37	37	37	37	37	37	37
Broșteni	1	15	15	15	15	15	15	15	15
Total BD	38	52	52	52	52	52	52	52	52

Județul Suceava	523	552	552	622	547	549	674	723	828
% în total județ	7	9	9	8	10	9	8	7	6
% în suprafața intravilană									2,39

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

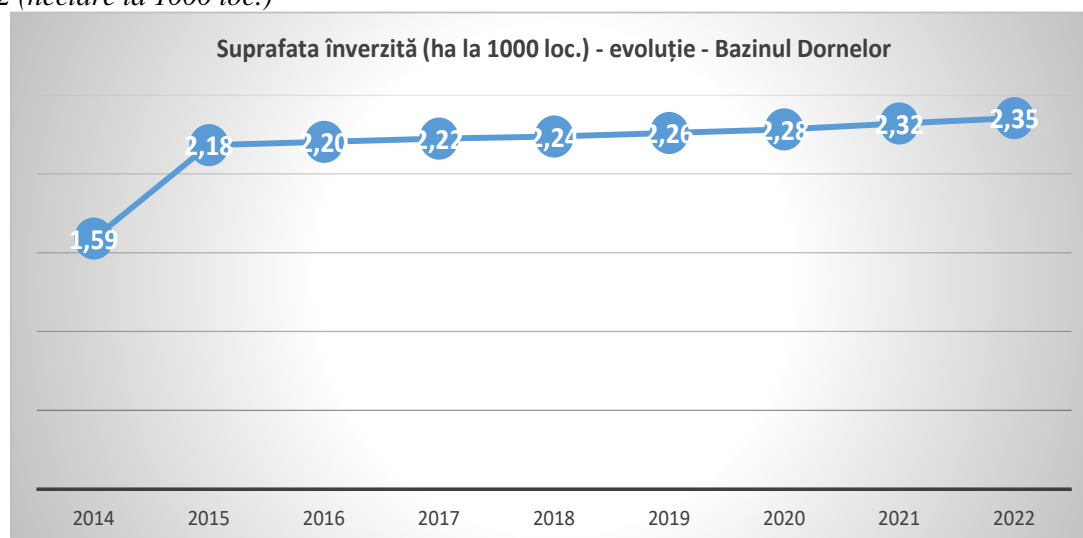
Figura 42 Evoluția spațiilor verzi la nivelul bioariei Bazinul Dornelor (zona urbană) 2014 - 2022 (hectare)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Suprafața înverzită a Bazinului Dornelor a crescut, dar nu ca efect al înverzirii, ci ca rezultat al scăderii populației din bioarie (figura 43).

Figura 43 Evoluția suprafeței înverzite la nivelul bioariei Bazinul Dornelor (zona urbană). 2014 - 2022 (hectare la 1000 loc.)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

10.2 Infrastructura urbană

a. Străzile orășenești

În Bazinul Dornelor, lungimea străzilor orășenești este de 78 km. Această valoare a indicatorului menționat s-a menținut constantă pe toată perioada analizată. Raportată la valoarea

indicatorului la nivelul județului Suceava, aceasta reprezintă 7% (cu o scădere de -7,8%). În județul Suceava, lungimea străzilor orășenești a înregistrat o creștere de 8,4% (tabelul 33).

Tabelul 33: Lungimea strazilor orășenești în județul Suceava și localitățile urbane din Bazinul Dornelor (km., %)

Kilometri	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Dinamică (%)
Vatra Dornei	65	65	65	65	65	65	65	65	65	0,0
Broșteni	13	13	13	13	13	13	13	13	13	0,0
Total BD	78	78	78	78	78	78	78	78	78	0,0
Județul Suceava	1008	1012	1015	1060	1062	1066	1101	1090	1093	8,4
% BD în județ	61,5	61,5	61,5	61,5	61,5	70,5	70,5	70,5	70,5	-7,8

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Lungimea străzilor modernizate în Bazinul Dornelor în anul 2022 a fost de 55 km, cu 14,6% mai mare decât în anul 2014. Raportată la valoarea drumurilor modernizate din județul Suceava, drumurile modernizate din BD reprezintă 8,4% (în scădere de la 9%, anul 2014). În Vatra Dornei, drumurile modernizate au crescut cu 16,3% în perioada analizată (de la 43 km la 50 km), în timp ce la nivel de județ s-a înregistrat o creștere a lungimii cu 22,5% (de la 534 km la 654 km). Orașul Broșteni are aceeași lungime de drumuri modernizate, de cinci km, pe toată perioada analizată (tabelul 34).

Tabelul 34: Lungimea strazilor orășenești modernizate în județul Suceava și localitățile urbane din Bazinul Dornelor (km., %)

Kilometri	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Dinamică (%)
Județul Suceava	534	554	558	563	565	609	632	646	654	22,5
Vatra Dornei	43	43	43	43	43	50	50	50	50	16,3
Broșteni	5	5	5	5	5	5	5	5	5	0,0
Total BD	48	48	48	48	48	55	55	55	55	14,6
% în județ	9,0	8,7	8,6	8,5	8,5	9,0	8,7	8,5	8,4	-6,4
% în BD	62	62	62	62	62	71	71	71	71	14,6

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

În Bazinul Dornelor, lungimea rețelei simple de distribuție a apei potabile a fost în anul 2022 de 65,7 km., cu 11% mai mult decât în anul 2014 (59,2 km). Cea mai mare parte a acestei rețele se află în Vatra Dornei (74,28%).

Analiza dinamicii rețelei de apă arată că, în Vatra Dornei, aceasta a înregistrat o scădere în 2022 comparativ cu anul 2014, de -7,4%. În schimb, orașul Broșteni a raportat o creștere a lungimii acesteia cu 160% (de la 6,5 km la 16,9 km). La nivelul județului Suceava, rețeaua de distribuție a apei potabile era de 1.777,7 km., cu o creștere de 34% (de la 1.321 km, anul 2014). Se observă, de asemenea, că locul Bazinului Dornelor în context județean a scăzut ca pondere de la 4,48% la 3,7% (-17,5%) (tabelul 42).

Tabelul 35: Lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile, în județul Suceava și Bazinul Dornelor (km., %)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Vatra Dornei	52,7	54,3	54,3	54,3	54,3	48,4	48,4	48,4	48,8	-7,4
Broșteni	6,5	16,9	16,9	16,9	16,9	16,9	16,9	16,9	16,9	160,0
Total BD	59,2	71,2	71,2	71,2	71,2	65,3	65,3	65,3	65,7	11,0
Județul	1321	1353,1	1400,3	1456,5	1520,7	1521,1	1534,8	1581,4	1777,7	34,6

Suceava											
% în județ	4,48	5,26	5,08	4,89	4,68	4,29	4,25	4,13	3,70	-17,5	

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

În tabelul 36 este prezentată capacitatea de producere a apei potabile în Bazinul Dornelor. Se poate constata că aceasta era în anul 2022 de 10.763 mc/an, reprezentând 5,31% din total județ. Ponderea Bazinului în total județ a scăzut în perioada analizată de la 9,21% la 5,31% (-42,3%). Capacitatea instalațiilor a scăzut de la 14.679 mc.zi la 10.673 mc/zi (-27,3%). Cea mai mare parte a instalațiilor este localizată în Vatra Dornei (80,9%), Broșteni având o cotă de 19,1%. La nivel de județ, această capacitate a crescut cu 26,1%. La nivelul Bazinului Dornelor, municipiul Vatra Dornei și-a scăzut capacitate cu -34,3%, în timp în Broșteni s-a înregistrat o creștere a capacității de producere a apei potabile.

Tabelul 36: Capacitatea instalațiilor de producere a apei potabile- BD (mc/zi, %)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Dinamică (%)	%
Județul Suceava	1594	16139	16318	16379	19966	19515	19503	19776	20101		Structura în BD
	53	3	7	2	6	0	0	0	8	26,1	
Vatra Dornei	1315										
	2	13152	13152	13152	13152	8636	8636	8636	8636	-34,3	80,9
Broșteni	1527	2037	2037	2037	2037	2037	2037	2037	2037	33,4	19,1
Total BD	1467										
	9	15189	15189	15189	15189	10673	10673	10673	10673	-27,3	100,0
% în județ	9,21	9,41	9,31	9,27	7,61	5,47	5,47	5,40	5,31	-42,3	

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Cantitatea de apă distribuită la nivelul Bazinului Dornelor, către consumatorii finali locali, a fost în anul 2022 de 966 mii metri cubi, cu tendință de creștere comparativ cu anul 2014, de +25,5% (de la 770 mii metri cubi). Aceasta reprezintă 6,53% din totalul cantității de apă distribuite la nivel de județ (în creștere a ponderii de la 6,47% - +0,9%).

La nivel de județ, creșterea cantității de apă potabilă a fost de 24,3% (de la 11.893 la 14.788 mii mc). Cea mai mare cantitate de apă este distribuită în municipiul Vatra Dornei (555 mii mc). Totuși, volumul de apă distribuit a crescut cu 86,8% în Broșteni, în timp ce în municipiul Vatra Dornei acesta a crescut cu doar 0,9%.

Cantitatea de apă distribuită pentru uz casnic a fost în anul 2022 de 663 mii mc. (de la 480 mii mc.), reprezentând 6,28% din cantitatea totală pe județ (în creștere față de anu 2014, de la 5,88%). La nivel de Bazin, volumul apei distribuite pentru uz casnic a crescut cu 38,1%, cu o scădere de -3,8% în Vatra Dornei și o creștere de 121,9% în orașul Broșteni.

Cantitatea de apă pentru consumul casnic în Vatra Dornei reprezintă 68,63% din total apă distribuită, în timp ce în județul Suceava acesta reprezintă 71,41% (tabelul 44).

Tabelul 37: Cantitatea de apă potabilă distribuită consumatorilor, în județul Suceava și în Bazinul Dornelor (mii metri cubi, %)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Dinamică (%)
TOTAL județ	11893	12088	11949	12329	12660	13034	13481	15150	14788	24,3
Vatra Dornei	550	553	558	571	637	594	593	613	555	0,9
Broșteni	220	400	400	400	411	411	411	411	411	86,8
Total BD	770	953	958	971	1048	1005	1004	1024	966	25,5
% în total județ	6,47	7,88	8,02	7,88	8,28	7,71	7,45	6,76	6,53	0,9
TOTAL Județ	8160	8381	8411	8746	8918	9209	9643	10211	10560	29,4
Vatra Dornei	320	327	325	321	316	316	318	320	308,00	-3,8

Broșteni	160	340	340	340	355	355	355	355	355	121,9
Total BD	480	667	665	661	671	671	673	675	663	38,1
% în total județ	5,88	7,96	7,91	7,56	7,52	7,29	6,98	6,61	6,28	6,7

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

În județul Suceava s-a distribuit în anul 2022, circa 135.627 energie termică (gigacalorii), cu 27,8% mai puțin decât în anul 2014. La nivelul Bazinului Dornelor, a fost distribuită energie termică în valoare de 17.127 gigacalorii, cu 41,3% mai mult decât în anul 2014.

Ponderea Bazinului Dornelor în județ a crescut de la 8,93% la 12,63%, cu +41,3%. Energia termică este distribuită cu precădere în Vatra Dornei (15.927 gigacalorii) și în Șaru Dornei (1.200 gigacalorii) (tabelul 38).

Tabelul 38: Energia termică distribuită în județul Suceava și în Bazinul Dornelor (Gigacalorii, %)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Dinamic a
Suceava	1878 62	28122 0	35612 8	34119 5	31742 0	15415 6	148173	17175 1	13562 7	-27,8
Vatra Dornei	1558 4	16100	16731	17222	14919	11789	13703	13327	15927	2,2
Șaru Dornei	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1200	1389	1200	0,0
Total BD	1678 4	17300	17931	18422	16119	12989	14903	14716	17127	2,0
% în județ	8,93	6,15	5,03	5,40	5,08	8,43	10,06	8,57	12,63	41,3

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

În Bazinul Dornelor, lungimea simplă a conductelor de canalizare era de 9,4 km, reprezentând 5,3% din total județ (1316,8 km), cu tendință de creștere de 28,5%. Cea mai mare parte a conductelor de canalizare se regăsește în Vatra Dornei (45,1 km), care a înregistrat o creștere a lungimii acestora de 27,8%. În județ, această lungime a conductelor de canalizare a crescut cu 42,1%. Celelalte UAT-uri care dețin canalizare sunt: Broșteni (4,5 km), Coșna (3,7%), Crucea (1,5 km), Dorna Candrenilor (7,2 km), Iacobeni (3,1 km) și Șaru Dornei (4,3 km).

10.3. Analiza SWOT – Infrastructura de utilități

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> creșterea suprafeței înverzite ce revine la 1.000 loc., de la 1,59 ha la 2,35 ha/1000 loc. creșterea drumurilor modernizate la nivel de bioarie cu 14,6%; creșterea drumurilor modernizate în municipiul Vatra Dornei (+16,3%); creșterea rețelei de distribuție a apei potabile cu 11%; alimentarea cu apă existentă în mediul rural este bună în general, ca urmare a faptului că sistemele sunt realizate recent și au fost utilizate material conforme cu normele europene din domeniu; creșterea rețelei de apă potabilă în Broșteni (+160%); creșterea capacității de producer a apei potabile în orașul Broșteni și la nivel de județ; 	<ul style="list-style-type: none"> creșterea suprafeței intravilane în detrimentul celei acoperite cu spațiu verde; creșterea mai mare a intravilanului BD comparativ cu cea la nivel de județ; creștere importantă a suprafeței intravilane în orașul Broșteni; creșterea suprafeței cu zone verzi a fost de 36,8%, mai mică decât cea la nivel de județ (58,3%) (2022 vs. 2014); menținerea constantă a lungimii străzilor orașenești; creșterea mai redusă a lungimii drumurilor modernizate comparativ cu cea din județ; scăderea rețelei de apă potabilă în Vatra Dornei (-7,4%); scăderea ponderii rețelei de apă potabilă în context județean (-17,5%);

<ul style="list-style-type: none"> • creșterea cantității de apă potabilă (totală și de uz casnic) distribuită în Bazinul Dornelor; • creșterea ponderii cantității de apă distribuită în Bazin în context județean (de la 5,88% la 6,21%); • energie termică distribuită în Vatra Dornei și Șaru Dornei; • creșterea lungimii rețelei de canalizare în localitățile unde aceasta există. 	<ul style="list-style-type: none"> - scăderea capacității de producere a apei potabile în Bazinul Dornelor, în special în municipiul Vatra Dornei; - scăderea ponderii Bazinului Dornelor în total județ, în ceea ce privește capacitatea de producere a apei potabile (de la 9,21 la 5,31%); - scăderea consumului de apă potabilă de uz casnic în municipiul Vatra Dornei; - nu există rețea de distribuție a gazelor; - nu există autovehicule pentru transportul public de persoane; - la nivel de Bazin, nu toate UAT-urile au o rețea de canalizare, fapt ce poate avea un impact negativ asupra mediului; - rețele de canalizare învechite (Crucea, Broșteni); - sistemul de alimentare centralizată cu energie termică din Municipiul Vatra Dornei are echipamente cu randamente scăzute și pierderi mari în rețelele de transport și distribuție (de cca. 35%). - izolarea termică necorespunzătoare a clădirilor conduce la inconfort termic, consum mare de energie, apariția condensului, degradarea clădirilor. - valorificare slabă a energiei solare; - bugete locale reduse.
OPORTUNITĂȚI	RISCURI
<ul style="list-style-type: none"> • existența programelor finanțate din fondurile structurale ale Uniunii Europene destinate finanțării proiectelor locale; • replicare/multiplicarea exemplelor locale de bună practică generează din alte UAT-uri; • proiecte de infrastructură finanțate prin PNRR. • o mai bună colaborare între UAT-uri pentru realizarea în comun a unor investiții destinate modernizării/dezvolării infrastructurii publice; • înființarea unui sistem de transport public între localitățile din BD; • promovarea parteneriatelor public-private în domeniul furnizării de anumite servicii publice; 	<ul style="list-style-type: none"> - pierderea unor proiecte destinate infrastructurii publice din cauza lipsei de cofinanțare; - riscul de a nu găsi surse de cofinanțare; - dezinteresul cetățenilor de a se conecta la rețeaua de canalizare; - populație cu venituri scăzute care prefer să nu se conecteze la infrastructura de utilități; - creșterea tarifelor la diferite tipuri de utilități; - deteriorarea infrastructurii existente; - poluare necontrolată din cauza lipsei de canalizare. - cadrul legislativ care menține monopolul de stat pentru anumite utilități publice și pentru infrastructura publică; - montarea de instalații de încălzire centrale sau locale improvizate, precum și lipsa întreținerii corecte a lor poate conduce la intoxicații,

<ul style="list-style-type: none">• utilizarea centralelor termice pe gaze, combustibil lichid sau biomasă, moderne, cu randament ridicat, grad redus de poluare/funcționare automatizată.	<ul style="list-style-type: none">- incendii sau explozii;- tăieri ilegale de arbori pentru lemn de foc.
--	---

11. Dezvoltare economică

11.1. Resursele de muncă

Nivelul general de dezvoltare economică al unei zone poate fi analizat cu ajutorul pieței forței de muncă și al problemelor acesteia. Mai trebuie precizat faptul că, la nivel național, există un deficit important de resurse de muncă în aproape toate domeniile de activitate economică, firmele și companiile fiind nevoite să adopte strategii prin care să stopeze emigrația forței de muncă.

Resursele de muncă cuprind acele categorii de populație care dispun de ansamblul capacităților fizice și intelectuale care le permite să desfășoare o muncă utilă într-o activitate economică, în cadrul sistemului național.

În anul 2022, Bazinul Dornelor dispunea de un total de 9.948 de persoane încadrate în categoria resurselor de muncă, în scădere de la 11.718 de persoane (anul 2014), cu -15,1%.

Analiza s-a realizat pe baza grupelor de vârstă oficială a se putea încadra pe piața muncii. Astfel, în anul 2022, categoria de vârstă a resurselor de muncă cuprinsă între 30-54 de ani deținea 65,7% din totalul resurselor de muncă (persoane născute înainte de anul 1990). Această categorie și-a crescut ponderea comparativ cu anul 2014, când înregistra valoarea de 57,4%. De asemenea, se constată o diminuare a resurselor de muncă din categoria 20-24 de ani (de la 8,99% la 7,5%) și a celor din categoria 25-29 de ani (de la 11,56% la 7,1%). În același timp, se constată o creștere a resurselor de muncă din categoria 50-54 de ani (de la 9,28% la 16,1% din total resurse).

Acest aspect arată că, în perioada următoare, resursele de muncă nu vor mai putea fi refăcute la același nivel și nici nu vor mai putea asigura piața forței de muncă cu resurse corespunzătoare, identificându-se, astfel, un deficit important în acest sector.

În dinamică, analiza resurselor de muncă în bioarie arată că au fost înregistrate reduceri importante la grupele de vârstă 25-29 de ani (-48,2%), la 55-59 de ani (-29,8%) și 35-39 de ani (-24,1%). În același timp, s-a înregistrat o tendință importantă de creștere la grupa de vârstă 50-54 de ani (generația decreștelor) (tabelul 39).

Tabelul 39: Evoluția resurselor de muncă în Bazinul Dornelor (nr. pers., %)

	2014	2014 (%)	2022	2022 (%)	Dinamică (2022 vs. 2014)
20-24 ani	1053	8,99	746	7,5	-29,2
25-29 ani	1355	11,56	702	7,1	-48,2
30-34 ani	1224	10,45	1112	11,2	-9,2
35-39 ani	1478	12,61	1122	11,3	-24,1
40-44 ani	1415	12,08	1326	13,3	-6,3
45-49 ani	1479	12,62	1377	13,8	-6,9
50-54 ani	1088	9,28	1597	16,1	46,8
55-59 ani	1351	11,53	948	9,5	-29,8
60-64 ani	1275	10,88	1018	10,2	-20,2
Total BD	11.718	100,00	9.948	100,0	-15,1

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

În anul 2022, resursele totale de muncă erau formate din 9.948 persoane, din care 4.827 persoane de gen masculin (48,5%) și 5.121 persoane de gen feminin (51,5%). Se constată o tendință de reducere a populației masculine cu -16,13% și a celei feminine cu -14,12%. Un aspect considerat punct slab îl constituie faptul că rata brută de activitate înregistrată²³ (sau rata generală de activitate) în bioaria Bazinul Dornelor. Astfel, în anul 2022, aceasta avea valoarea de 21,89%, în scădere față de anul 2014, când înregistra valoarea de 24,47% (-2,58 p. p.).

²³ Rata brută de activitate reprezintă raportul, exprimat procentual, dintre populația activă civilă și total populație.

11.2. Forța de muncă

Forța de muncă este analizată cu ajutorul numărului mediu de salariați²⁴ ce activează pe piața forței de muncă. La nivelul Bazinului Dornelor, în anul 2021, erau raportați **7.002** salariați, cu 4,45% mai puțini decât în anul 2014 (7.335 salariați). Raportat la județul Suceava, numărul mediu de salariați al bioariei se află într-un proces de diminuare, de la 8% la 6,65% (2014 vs. 2022).

La nivel de UAT, cele mai mari scăderi s-au înregistrat în Dorna Candrenilor (-65,2%), Iacobeni (-52,86%) și Crucea (-47,34%). Au existat și creșteri ale numărului mediu de salariați în Dorna Arini (+157,98%), Panaci (+141,11%), Șaru Dornei (+126,57%). Municipiul Vatra Dornei a înregistrat cea mai mică dreștere de numai 0,29% (tabelul 40).

Tabelul 40: Evoluția numărului mediu de salariați în Bazinul Dornelor și la nivel de UAT (nr. pers.)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Dinamică (%)
MUNICIPIUL VATRA DORNEI	3.507	3.542	3.687	3.845	3.957	4.071	3.526	3.517	0,29
ORAȘ BROȘTENI	521	526	510	532	547	563	578	590	13,24
CÂRLIBABA	207	209	178	186	191	196	192	185	-10,63
CIOCANESTI	176	178	97	101	104	107	157	153	-13,07
COȘNA	71	72	56	58	60	62	131	152	114,08
CRUCEA	714	721	457	477	491	505	469	376	-47,34
DORNA CANDRENILOR	1.089	1.100	1.007	1.050	1.081	1.112	409	379	-65,20
DORNA-ARINI	119	120	232	242	249	256	287	307	157,98
IACOBENI	367	371	451	470	484	498	216	173	-52,86
PANACI	180	182	142	148	152	156	425	434	141,11
POIANA STAMPEI	177	179	129	135	139	143	248	267	50,85
ȘARU DORNEI	207	209	134	140	144	148	424	469	126,57
Bazinul Dornelor	7335	7409	7080	7384	7599	7817	7062	7002	-4,54
Pondere în județ (%)	8,00	8,00	7,34	7,34	7,34	7,34	6,89	6,65	

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Raportat la populația activă, rata de ocupare (salariați/populație activă) a crescut de la 62,6% la 70,39%. Această valoare se află peste valoarea înregistrată la nivel național (în anul 2022, rata de ocupare a populației în vârstă de 20-64 ani a fost de **68,5%**, în creștere față de anul anterior cu 1,4 puncte procentuale).

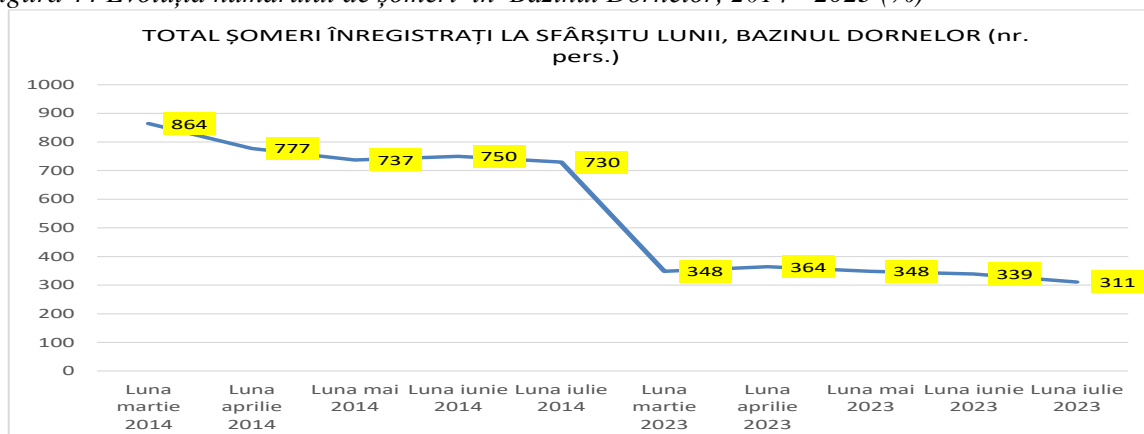
Analiza structurii pe UAT-uri arată că ponderea cea mai mare a salariaților se află în municipiul Vatra Dornei (50,23% din total), urmat la mare distanță de Broșteni (8,43%) și Șaru Dornei (+6,70). Cei mai puțini salariați sunt în localitățile Crucea (2,17%), Ciocănești (2,19%) și Iacobeni (2,47%)

Șomerii înregistrați reprezintă persoanele apte de muncă ce nu pot fi încadrate din cauza lipsei locurilor de muncă disponibile și care s-au înscris la Agenția Teritorială pentru Ocuparea Forței de Muncă.

²⁴ Salariaț este considerată persoana care prestează o muncă conform unei anumite specialități, calificări sau într-o anumită funcție, în schimbul unei remunerații sub formă de salariu în bani sau în natură, sub formă de comision etc., în baza unui contract individual de muncă/raport de serviciu cu unitatea, indiferent de forma ei de proprietate, tipul lucrului îndeplinit, numărul de ore lucrate (timp complet sau parțial) și durata contractului (perioadă determinată sau nedeterminată). Nu se includ în categoria de salariați întreprinzătorii individuali care prestează servicii unității în baza unor contracte de drept civil.

În luna iulie 2023, în Bazinul Dornelor, erau înscriși în evidențele Agenției Județene pentru Ocuparea Forței de Muncă Suceava, un număr de 311 șomeri, observându-se o tendință de scădere față de luna iulie 2014 de -64% (864 șomeri). La nivelul județului Suceava, în luna iulie 2023 erau înregistrați 9.911 șomeri, cu 38,6% mai puțini decât în anul 2014 (luna iulie). Ponderea șomerilor în total județ reprezintă 55,56%, prezentând o tendință de scădere față de aceeași lună a anului 2014, când avea valoarea de 59,35%.

Figura 44 Evoluția numărului de șomeri în Bazinul Dornelor, 2014 - 2023 (%)

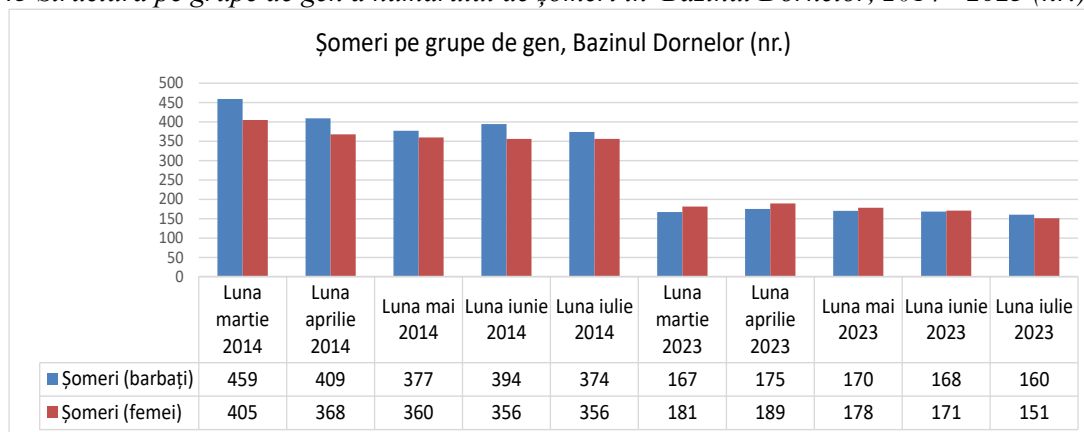

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

La nivel de UAT-uri, în iulie 2023, cei mai mulți șomeri sunt raportați în orașul Broșteni (25,4%), urmat de municipiul Vatra Dornei (16,4%), Dorna Arini (9,65%) și Poiana Stampei (9,32%). În Ciocănești și Coșna nu au fost raportați șomeri în luna iulie 2021 (tabelul 56). Comparativ cu aceeași lună a anului 2014, se constată că pe primul loc la numărul total de șomeri s-a plasat municipiul Vatra Dornei (cu 28,94% din total), urmat de orașul Broșteni (15,97%).

Din numărul total de șomeri înregistrați în luna iulie 2023, 160 erau bărbați (51,4%) și 151 femei (48,6%). Comparativ cu anul 2014 (luna iulie), se constată o scădere a șomerilor de gen masculin (de la 53,1%) și o creștere a șomerilor de gen feminin (de la 46,9%) (figura 45).

Figura 45 Structura pe grupe de gen a numărului de șomeri în Bazinul Dornelor, 2014 - 2023 (nr.)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

În județul Suceava se poate observa că valoarea câștigului salarial nominal mediu lunar este mai mică decât cea înregistrată la nivel național. Forța de muncă din județ este plătită cu un salariu mai mic cu 20% față de media națională. Pe grupe de gen, bărbații sunt plătiți cu mai puțin de 21,7%, iar femeile cu 18,19%. De asemenea, la nivel de județ se constată că femeile sunt plătite mai puțin decât bărbații (3.004 lei comparativ cu 3.078 lei) .

11.3. Firme active

La nivelul Bazinului Dornelor sunt 621 firme active în zona urbană (55,2% din total) (Vatra Dornei și Broșteni) și 504 firma active în localitățile montane rurale (44,8%), cu un total 1.125 firme.

În zona urbană, firmele active funcționează cu precădere în sectorul Comerț cu amănuntul (22,87%), urmate de cele din domeniul hotelier/cazare (7,41%), construcții clădiri (7,25%), prelucrare lemn (6,44%), restuarnate (5,31%), transporturi terestre (5,15%), comerț cu ridicata (4,99%). Deci profilul antreprenorial al Bazinului Dornelor se bazează pe servicii, care, în general, nu au valoare adăugată mare și, în multe cazuri, sunt sezoniere și depind în mare măsură de cererea pentru servicii turistice, cerere care devine din ce în ce mai complexă în condițiile unei oferte foarte bogate la nivel național sau global (tabelul 41).

Tabelul 41: Firma active din zona urbană a boriei (nr. firme active, %)

	Vatra Dornei	Br oș teni	total	SStruct urala
01 - Agricultură, vânătoare și servicii anexe	1		1	0,16
02 - Silvicultură și exploatare forestieră	5	23	28	4,51
03 - Pescuitul și acvacultura	4		4	0,64
07 - Extracția minereurilor metalifere	2		2	0,32
10 - Industria alimentară	6	2	8	1,29
11 - Fabricarea băuturilor	2		2	0,32
14 - Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte	1	1	2	0,32
16 - Prelucrarea lemnului, fabricarea produselor din lemn și plută, cu excepția mobilei; fabricarea articolelor din paie și din alte materiale vegetale împletite	22	18	40	6,44
18 - Tipărire și reproducerea pe suporturi a înregistrărilor	3		3	0,48
23 - Fabricarea altor produse din minerale nemetalice	1		1	0,16
25 - Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal, exclusiv mașini, utilaje și instalații	1	2	3	0,48
29 - Fabricarea autovehiculelor de transport rutier, a remorcilor și semiremorcilor	1		1	0,16
31 - Fabricarea de mobilă	5		5	0,81
32 - Alte activități industriale n.c.a.	1	1	2	0,32
38 - Colectarea, tratarea și eliminarea deșeurilor; activități de recuperare a materialelor reciclabile	3		3	0,48
41 - Construcții de clădiri	37	8	45	7,25
43 - Lucrări speciale de construcții	16		16	2,58
45 - Comerț cu ridicata și cu amănuntul, întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor	19	7	26	4,19
46 - Comerț cu ridicata cu excepția comerțului cu autovehicule și motociclete	27	4	31	4,99
47 - Comerț cu amănuntul, cu excepția autovehiculelor și motocicletelor	112	30	142	22,87
49 - Transporturi terestre și transporturi prin conducte	27	5	32	5,15
52 - Depozitare și activități auxiliare pentru transporturi	2		2	0,32
53 - Activități de poștă și de curier	6		6	0,97
55 - Hoteluri și alte facilități de cazare	44	2	46	7,41
56 - Restaurante și alte activități de servicii de alimentație	28	5	33	5,31

58 - Activități de editare	3		3	0,48
59 - Activități de producție cinematografică, video și de programe de televiziune; înregistrări audio și activități de editare muzicală	3		3	0,48
60 - Activități de difuzare și transmitere de programe	2		2	0,32
61 – Telecomunicații	1		1	0,16
62 - Activități de servicii în tehnologia informației	4		4	0,64
63 - Activități de servicii informatice	1		1	0,16
66 - Activități auxiliare pentru intermediari financiare, activități de asigurare și fonduri de pensii	5		5	0,81
68 - Tranzacții imobiliare	7	2	9	1,45
69 - Activități juridice și de contabilitate	6		6	0,97
70 - Activități ale direcțiilor(centralelor), birourilor administrative centralizate; activități de management și de consultanță în management	7		7	1,13
71 - Activități de arhitectură și inginerie; activități de testări și analiză tehnică	5	3	8	1,29
73 - Publicitate și activități de studiere a pieței	4		4	0,64
74 - Alte activități profesionale, științifice și tehnice	10		10	1,61
75 - Activități veterinare	3		3	0,48
77 - Activități de închiriere și leasing	4		4	0,64
78 - Activități de servicii privind forța de muncă	3		3	0,48
79 - Activități ale agențiilor turistice și a tur-operatorilor; alte servicii de rezervare și asistență turistică	6		6	0,97
81 - Activități de peisagistică și servicii pentru clădiri	2		2	0,32
82 - Activități de secretariat, servicii suport și alte activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	1		1	0,16
85 – Învățământ	4		4	0,64
86 - Activități referitoare la sănătatea umană	20		20	3,22
90 - Activități de creație și interpretare artistică	1		1	0,16
92 - Activități de jocuri de noroc și pariuri	1		1	0,16
93 - Activități sportive, recreative și distractive	5	3	8	1,29
95 - Reparații de calculatoare, de articole personale și de uz gospodăresc	1		1	0,16
96 - Alte activități de servicii	19	1	20	3,22
	504	117	621	100,00
Total zona urbană	621			

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Potrivit INS, în zona rurală din Baznul Dornelor au fost identificate 504 firme active, cele mai multe fiind localizate în Șaru Dornei (17,7%), urmată de Dorna Arini (15,9%), Poiana Stampei și Panaci (fiecare cu 10,1%).

Profilul antreprenorial al UAT-urilor din bazinul Dornelor este următorul:

- În Cârlibaba predomină silvicultura și exploatarea forestieră, comerțul cu amănuntul și transportul terestru;
- În Coșna: transportul terestru, prelucrarea lemnului și comerțul cu amănuntul;
- În Crucea: comerțul cu amănuntul și silvicultura;
- În Dorna Candrenilor: silvicultura și exploatarea forestieră, comerțul cu amănuntul și transporturile;

- Iacobeni: restaurante și servicii de alimentație, comerțul cu amănuntul și transporturile;
- Poiana Stampei: prelucrare lemn, comerț cu amănuntul;
- Ciocănești: comerț cu amănuntul, prelucrare lemn, hoteluri și transporturi;
- Dorna Arini: prelucrare lemn, hoteluri, comerț cu amănuntul, construcții;
- Panaci: comerț cu amănuntul, transport terestru, silvicultură și exploatare forestieră.

Tabelul 42: Firme active pe UAT-uri și pe domenii de activitate (CAEN) în Bazinul Dornelor (nr.)

Cârlibaba	Cosna	Crucea	Dorna Candrenilor	Iacobeni	Poiana Stampei
Silvicultură și exploatare forestieră	Silvicultură și exploatare forestieră	Silvicultură	Silvicultură	Silvicultură	Agricultură, vânătoare și silvicultură
12	3	5	8	3	1
Industria alimentară	Industria alimentară	Fabricarea	Industria alimentară	Industria alimentară	Silvicultură
1	2	1	1	2	5
Construcții de clădiri	Prelucrarea lemnului,	Prelucrare	16 -	16 -	08 - Alte
4	6	3	5	5	1
Lucrări speciale de	Construcții de clădiri	Colectare	41 -	41 -	Industria
1	4	1	1	2	3
Comerț cu ridicata cu excepția	Lucrări de geniu civil	Construcții	43 -	Comerț cu ridicata cu	16 -
2	1	1	1	2	Prelucrare
Comerț cu amănuntul, cu	Lucrări speciale de construcții	Comerț cu amănuntul	45 -	Comerț cu amănuntul	22 -
6	1	11	Comerț cu amănuntul	3	Fabricare
Transporturi terestre și transporturi prin	Comerț cu amănuntul, cu excepția	Transport	47 -	4Transporturi	23 -
5	6	3	Comerț cu amănuntul	8	Fabricare
56 - Restaurante și alte activități de	Transporturi terestre și transporturi prin	Restauran	49 -	Hoteluri și alte	25 -
1	7	3	Transport	8	Industria
Telecomunicații	Depozitare și activități	Activități	52 -	52 -	41 -
1	1	1	55 -	2	46 -
Activități ale direcțiilor/centralelor	Hoteluri și alte facilități de cazare	Activități auxiliare	Hoteluri și	4	Comerț cu
1	2	1	56 -	58 -	2
Activități de arhitectură și	Restaurante și alte activități de servicii de	Tranzacții imobiliare	Restauran	2	Comerț cu
1	1	1	66 -	70 -	8
Alte activități	Alte activități profesionale, științifice	Activități ale	Activități	74 - Alte activități	49 -
35	1	1	73 -	1	Transport
Activități veterinare	Activități de peisagistică	Activități de	75 -	1	52 -
1	1	1	77 -	1	55 -
Reparații de calculatoare, de	Reparații de calculatoare, de	Alte activități de servicii	Activități	1	56 -
1	1	1	96 - Alte activități	1	Restauran
Alte activități de servicii	Alte activități de servicii	Alte activități de servicii	96 - Alte activități	1	68 -
2	2	2	activități	1	Tranzacții
		40		50	51

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Tabelul 43: Firme active pe UAT-uri – Bazinul Dornelor (nr.), 2022

Ciocănești	Dorna Arini	Panaci	Șaru Dornei
Agricultură, vânătoare și silvicultură	Agricultură, vânătoare și silvicultură	Agricultură, vânătoare și silvicultură	Agricultură, vânătoare și silvicultură
1	1	2	3
Silvicultură și	Silvicultură și	Silvicultură și	Silvicultură și
5	3	6	6
Alte	Extracția	Industria	Industria
3	1	1	2
Industria	Industria	16 -	16 -
2	1	5	13
Prelucrarea lemnului,	Prelucrarea lemnului,	41 -	25 -
6	14	3	Industria
Fabricarea altor	22 -	43 -	31 -
1	Fabricarea	Lucrări speciale de	Fabricarea
Industria construcțiilor	31 -	45 -	41 -
2	Fabricarea	Comerț cu ridicata și	Construcții de clădiri
Industria construcțiilor	32 -	46 -	43 -
1	Alte activități industriale	Comerț cu ridicata cu excepția	Lucrări speciale de construcții
de clădiri	33 -	47 -	de construcții
Lucrări	41 -	49 -	45 -
1	Comerț cu ridicata și cu amănuntul	Transporturi	Comerț cu ridicata
Comerț cu ridicata și cu amănuntul	43 -	52 -	47 -
7	Lucrări speciale de comerț cu amănuntul,	Depozitare	Comerț cu ridicata
Transporturi	49 -	55 -	49 -
4	Comerț cu amănuntul,	Hoteluri și alte	Transporturi
Hoteluri și alte facilități	52 -	56 -	52 -
5	Transporturi	Restauran	Depozitare
Activități auxiliare	55 -	70 -	55 -
Alte activități	2	Activități ale	Hoteluri
Activități de închiriere	62 -	Activități de	16 -
1	Activități de	81 -	Restaurant
Activități ale	65 -	86 -	62 -
Alte activități de servicii	71 -	Activități referitoare la sănătatea	Activități de
1	Activități de arhitectură și inginerie;	93 -	65 -
46	activități de studiere a pietei	Activități de creație și interpretare artistică	68 -
74 - Alte activități profesionale, științifice și tehnice	73 -	96 - Alte activități de servicii	71 -
1	Publicitate și activități de studiere a pietei	1	Activități de arhitectură și inginerie;
75 -	74 - Alte activități profesionale, științifice și tehnice	1	activități de servicii
Activități veterinare	75 -	1	74 - Alte activități profesionale, științifice și tehnice
2	Activități de închiriere și leasing	1	86 -
77 -	86 -	1	Activități referitoare la sănătatea umană
Activități de închiriere și leasing	Activități referitoare la sănătatea umană	1	88 -
1	93 -	1	Activități sportive, recreative și distractive
86 -	Activități referitoare la sănătatea umană	1	93 -
Activități referitoare la sănătatea umană	93 -	1	Activități sportive, recreative și distractive
1	Activități sportive, recreative și distractive	1	96 - Alte activități de servicii
96 - Alte activități de servicii	96 - Alte activități de servicii	2	3
2	80	89	

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

11.4. Analiza SWOT – Forța de muncă

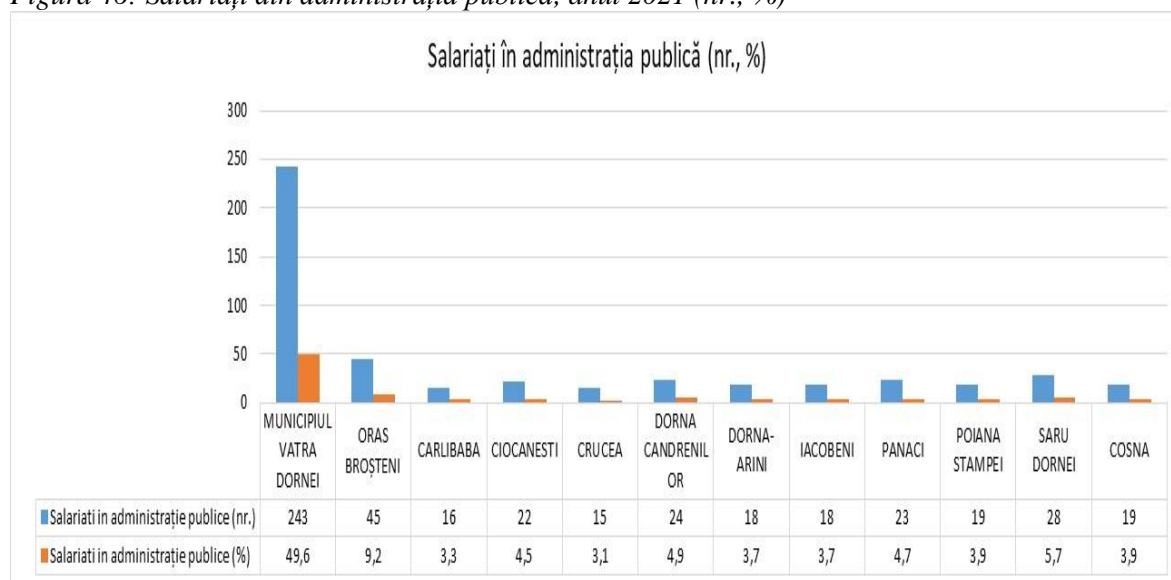
PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> • există o importantă pondere a resurselor de muncă aflate în categoria de vârstă 30-54 de ani (65,7% din total), dar cu evidentă tendință de reducere ca urmare a îmbătrânirii populației; • rata de ocupare superioară celei naționale (salariați raportat la populația activă); • scăderea numărului de șomeri înregistrați; • scăderea mai mare a numărului de șomeri comparative cu tendința la nivel de județ; 	<ul style="list-style-type: none"> - reducerea volumului resurselor de muncă (-15,1%); - creșterea ponderii în resursele de muncă a populației în vârstă de 50-54 de ani; - un proces de îmbătrânire a resurselor de muncă la nivel de Bazin; - tendință de scădere mai mare a populației masculine în resursele de muncă ale bioariei; - scăderea numărului de salariați (-4,5%); - reducerea ponderii salariaților din bioarie în total județ; - număr mare de salariați în municipiul Vatra Dornei (50,23%); - concentrare mare de șomeri în zona urbană a bioariei; - la nivel de județ, salariul mediu net mai mic decât cel la nivel național; femeile au salarii mai mici decât cele ale bărbaților; - profilul firmelor active are la bază sectorul serviciilor și exploatarea lemnului.
OPORTUNITĂȚI	RISCURI
<ul style="list-style-type: none"> - surse de finanțare importante (POR, POS, FEADR, PNRR); - cererea crescută pentru unele servicii turistice specific zonei; - mijloacelor de promovare pe piața națională, europeană și internațională; - organizarea de târguri de turism naționale și internaționale; - existența sistemelor de certificare pentru pensiunile ecoturistice și agroturistice (ANTREC, ECO-ROMÂNIA). 	<ul style="list-style-type: none"> - concurența la nivel regional și național - Criza economică; - turismul rural este supradimensionat în Europa; - instabilitate politică și geo-politică; - instabilitatea legislativă în domeniu - creditarea greoaie a sectorului de afaceri în turism; - lipsa de predictibilitate a cadrului legislativ pentru afaceri - lipsa resurselor financiare pentru micii producători (IMM) pentru diversificarea producției și tehnologizarea superioară.

12. Administrațiile publice implicate

În Bazinul Dornelor sunt incluse 12 UAT-uri: 2 urbane și 10 rurale, fiecare dintre ele dispunând de un aparat administrativ propriu (Primărie, Consiliu Local, funcționari publici).

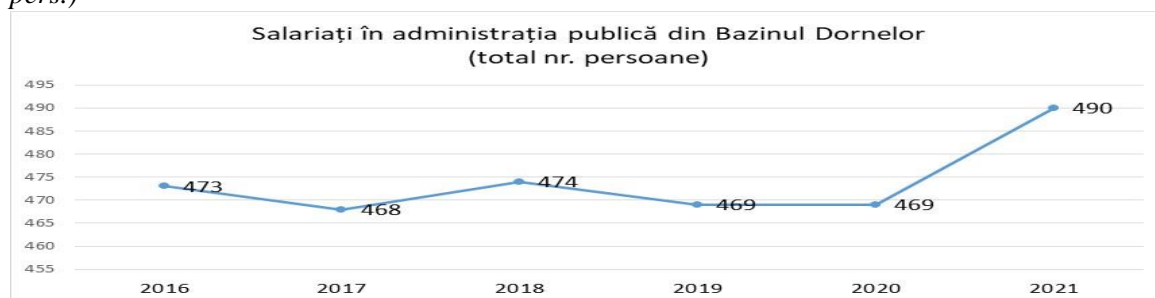
Numărul total de salariați, așa cum este publicat de INS (2021), era de 490 salariați, cei mai mulți activând în municipiul Vatra Dornei (49,6% din total, 243 salariați) (figura 46).

Figura 46: Salariați din administrația publică, anul 2021 (nr., %)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Figura 47: Evoluția numărului de salariați din administrație publică din Bazinul Dornelor (total pers.)

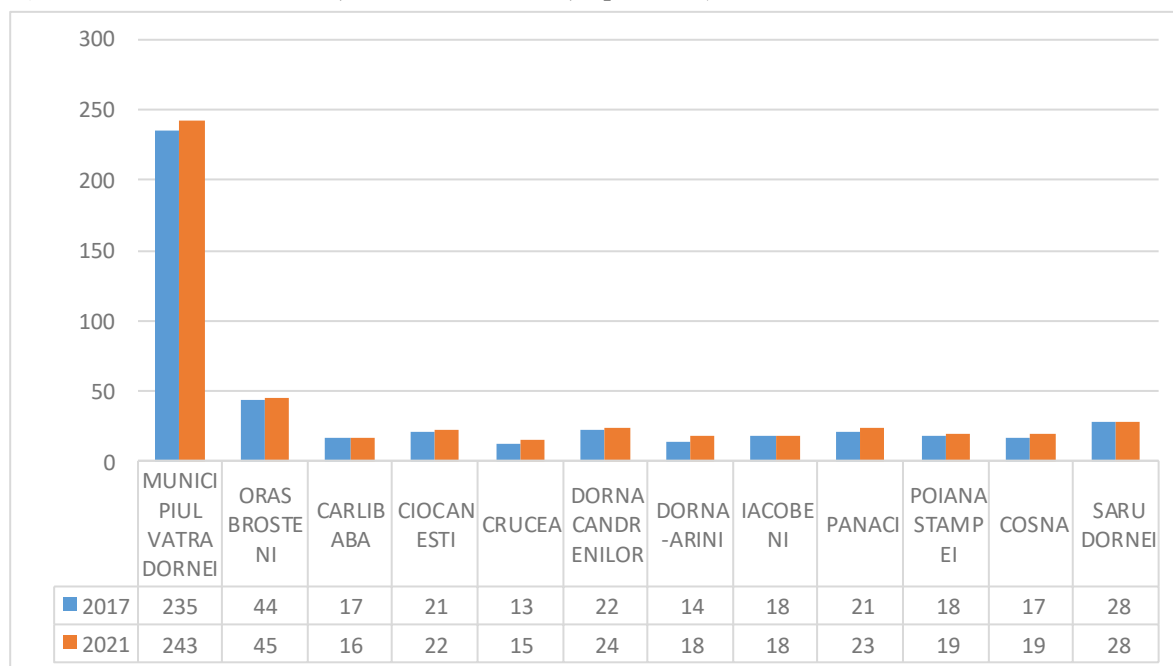
Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Tabelul 44: Salariați din administrație și populația din Bazinul Dornelor (nr. pers., %)

	Salariați din administrație (total nr. persoane)	Populație (nr. loc)	Dinamica (%)	
			2021 vs. 2016	
2016	473	47532		
2017	468	47279		
2018	474	47025		
2019	469	46766		
2020	469	46426		
2021	490	45884	3,6	-3,47

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

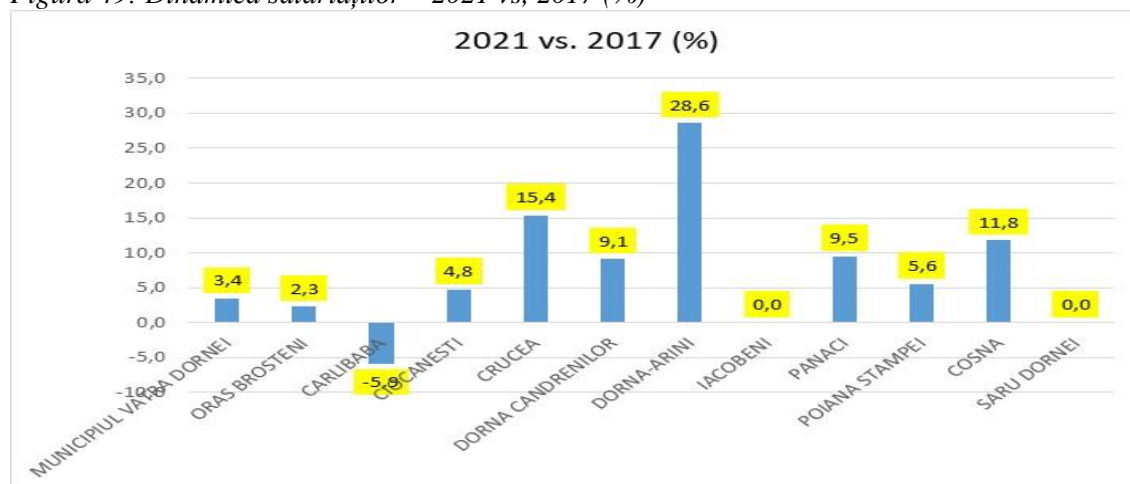
Figura 48: Dinamica salariațiilor din administrație publică (2021 vs. 2017) (nr.)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

La nivel de UAT, evoluția numărului de salariați a înregistrat valori diferite. La Cârlibaba s-a înregistrat o scădere a numărului de salariați din administrația publică cu -5,9% (figura 49). Cea mai mare creștere a fost în Dorna Arini (28,6%), urmat de Crucea (+15,4%) și Coșna (+11,8%).

Figura 49: Dinamica salariațiilor – 2021 vs. 2017 (%)

Sursa: INS – prelucrări date Tempo-online.

Se constată creșteri ale aparatului administrativ la localitățile sub 2.000 locuitori (Ciocănești, Crucea, Coșna).

13. Planul de acțiune și elemente de strategie de dezvoltare potențiale

Planul de acțiune este un plan detaliat pe termen scurt și mediu și descrie faptele și pașii necesari de urmat în vederea aplicării strategiei de dezvoltare locală și atingerii obiectivelor propuse. Este necesar de urmat în vederea aplicării strategiei de dezvoltare locală și atingerii obiectivelor propuse. Este necesar ca aceste acțiuni să fie prioritizate, astfel încât realizarea lor și atingerea

progresivă a țințelor pe termen mediu și scurt să ducă la îndeplinirea obiectivelor stabilite pe termen lung.

Acest plan conține:

- responsabilitatea asumării sarcinilor;
- calendarul desfășurării acțiunilor;
- resursele alocate;
- metodele de monitorizare și evaluare.

Este un instrument de planificare și implementare și conține un set de politici pe domenii de activitate ce se vor aplica într-un termen determinat, în scopul realizării obiectivelor generale fixate într-o strategie. Trebuie să fie un proces participativ de dezvoltare, care utilizează resursele disponibile pentru a atinge obiective limitate. Poate fi revizuit periodic, astfel încât obiectivele fixate să țină cont de evoluția macroeconomică la nivel național, de starea economiei la nivel regional și local, precum și de opiniile comunității locale cu privire la implementarea lui. Cu cât revizuirea se face la intervale mai scurte, cu atât marja de eroare în privința evaluării resurselor la un proiect este mai mică, având în vedere că, pe măsură ce se înaintează în timp, variabilele economice ce trebuie luate în calcul la o prognoză economică se multiplică.

Planul de acțiune pentru implementarea Strategiei de dezvoltare a Bazinului Dornelor reprezintă un pachet de măsuri și proiecte necesare susținerii comunităților din cele 12 UAT-uri pentru atingerea unor parametri specifici care să contribuie la un nivel de trai mai ridicat al tuturor locuitorilor din zona montană a Bazinului.

Pentru a avea o dezvoltare integrată, suportul necesar trebuie să fie asigurat de către toate autoritățile locale implicate:

- administrațiile locale – prin instituția Primăriei și Consiliul Local, care trebuie să-și ghideze dezvoltarea instituțională pentru acordarea unui suport logistic complex necesar planului de acțiune;
- comunitățile locale – cetățenii și organizațiile, actorii principali ai dezvoltării locale, prin atitudine și participare activă;
- mediul de afaceri – firme și instituții finanțatoare, ca suport financiar și logistic (informații și tehnologii moderne).

Planul de acțiune cuprinde:

- programul de management;
- modul de implementare în care competențele și atribuțiile sunt grupate pe structuri de implementare grupate pe funcții ale structurii manageriale: previziune, organizare, coordonare, antrenare;
- etapele implementării strategiei de dezvoltare locală la nivelul administrației locale.

Planul local de acțiune prezintă principalele măsuri și proiecte necesare fazei de planificare și implementare a dezvoltării durabile, astfel încât, în procesul de dezvoltare, să poată fi evaluată continuu complexitatea factorilor SEMT (social-economic-mediul-tehnologic) prin indicatorii de dezvoltare durabilă (dimensiuni ale durabilității) selecționați ca relevanți pentru Bazinul Dornelor.

Obiectivele de dezvoltare ale bioariei trebuie să fie în concordanță cu alternativele de dezvoltare posibile, dar și cu cele existente la nivelul tuturor UAT-urilor.

Strategiile pe termen lung trebuie evaluate în funcție de obiectivele propuse și de rezultatele atinse, dar și de apariția unor situații ce nu pot fi prevăzute, așa cum a fost criza pandemică, situația generată de efectele crizei militare etc.

Strategia de dezvoltare a bioariei Bazinului Dornelor trebuie să aibă la bază principiul dezvoltării durabile și țințească următoarele obiective:

O1. Să asigure un cadru potrivit care să contribuie la crearea locurilor de muncă (noi și durabile).

O2. Să promoveze un proces care să fie orientat spre atingerea unor obiective și priorități comune, însușite de toată comunitatea.

O3. Să contribuie la o viață mai bună pentru cetățenii comunei.

Direcțiile majore de dezvoltare pentru perioada 2021-2027 vizează următoarele domenii majore de intervenție:

DMI 1. Agricultură și dezvoltare rurală montană:

Scopul acestei intervenții este dezvoltarea agriculturii competitive în zona montană bazată pe cunoaștere și inițiativă privată, utilizarea unor tehnici specifice și constituirea unor sisteme pentru adaptabilitatea la condițiile climatice, înființarea de ferme zootehnice și puncte de prelucrare și colectare a resurselor rezultate, profitabilitatea practicilor agricole în vederea creșterii productivității lucrărilor aplicate pe terenurile agricole.

DMI 2. Infrastructură și mediul înconjurător:

Scopul acestei intervenții este de a îmbunătăți calitatea infrastructurii și a mediului înconjurător prin modernizarea sau extinderea drumurilor, a rețelelor de utilități (apă, canalizare, gaz), amenajarea clădirilor existente, a iluminatului public prin investiții în promovarea și utilizarea energiilor regenerabile pentru atenuarea efectelor schimbărilor climatice, colectarea deșeurilor menajere și industriale, protejarea comunității de riscuri naturale, precum și activități de conștientizare a locuitorilor cu privire la importanța păstrării mediului în care trăiesc.

DMI 3. Economie montană și mediul de afaceri:

Scopul intervenției este de a contribui la dezvoltarea economică a zonei montane, prin crearea condițiilor de apariție a unui mediu de afaceri prosper și sănătos, bazat pe competiție și pe satisfacerea cerințelor reale ale pieței. Un accent deosebit se va pune pe atragerea resurselor financiare necesare susținerii și implementării unor proiecte de importanță majoră pentru dezvoltarea economică a comunei și creării unui cadru instituțional de stimulare a investițiilor, în care să activeze resurse umane cu un înalt grad de pregătire și informare.

DMI 4. Susținerea și promovarea turismului montan:

Scopul intervenției este protejarea patrimoniului natural, cultural și istoric al biodiversității montane, precum și o mai bună valorificare a patrimoniului turistic prin restaurarea și valorificarea patrimoniului istoric și cultural, dezvoltarea serviciilor de cazare și agrement și activități de promovare a potențialului turistic al zonei.

DMI 5. Educație, cultură și sport:

Scopul acestei intervenții este de a contribui la creșterea atractivității zonei montane pentru locuitorii acesteia, în special pentru tineri, prin organizarea de activități educaționale, culturale și sportive adaptate grupurilor-țintă. Un aspect deosebit de important este necesitatea valorificării bazei materiale existente și stimularea implicării părinților în procesul educațional, instruirea și transmiterea practicilor tradiționale către generațiile viitoare. Un efect indirect ar fi acela al diminuării riscului de abandon școlar și a ratei infracționalității în rândul tinerilor, precum și stabilirea tinerilor în zonă.

DMI 6. Sectorul social și resurse umane:

Scopul acestei intervenții este de a contribui la dezvoltarea resurselor umane prin încurajarea formării profesionale în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere, conectarea învățării pe tot parcursul vieții cu piața muncii, creșterea calității vieții persoanelor marginalizate social sau aflate în stare de vulnerabilitate, prin implementarea unor proiecte într-un cadru partenerial eficient administrație publică-societate civilă.

DMI 7. Capacitatea administrativă:

Scopul intervenției este consolidarea capacității instituționale și eficientizarea tuturor administrațiilor publice din cele 12 UAT-uri. Ariile prioritare în care intervențiile strategice sunt necesare și pot avea cea mai mare valoare adăugată sunt: consolidarea proceselor de luare a unor decizii eficiente, a proceselor de responsabilizare care îmbunătățesc eficacitatea organizațională, îmbunătățirea calității și eficienței standardelor în furnizarea de servicii publice, precum și creșterea absorbției fondurilor structurale și de coeziune la nivelul Bazinului Dornelor.

15. Implementare și monitorizare

Strategia de dezvoltare a bioariei Bazinul Dornelor trebuie să reprezinte un document strategic care setează direcțiile de dezvoltare în următorii ani. De regulă, orizontul unei strategii se întinde pe șapte ani, de aceea este necesară stabilirea unei metodologii de implementare și control care să asigure îndeplinirea obiectivelor propuse.

Reprezentanții Consiliilor Locale ale celor 12 UAT-uri sunt principalii responsabili pentru punerea în practică a strategiei de dezvoltare, pe baza formării de parteneriate pe tot parcursul procesului de implementare.

De aceea, este foarte importantă o abordare integrată pe verticală, pe mai multe niveluri administrative, care să armonizeze acțiunile la nivel local cu cele la nivel județean sau metropolitan/regional. Totodată, la fel de importantă este și abordarea integrată pe orizontală, în care sunt formate parteneriate cu alți actori locali relevanți, precum cei economici sau cei sociali, pentru a identifica soluții adecvate la provocările și nevoile județene și locale.

Această Strategie de dezvoltare nu stă în responsabilitatea unei UAT-uri, ci necesită implicarea întregii comunități locale din Bazinul Dornelor – instituții publice, organizații ale societății civile și mediul de afaceri – printr-o abordare participativă și centrată pe cetățean/ utilizator. Implicarea unor astfel de parteneri este necesară atât în designul inițiativelor/ proiectelor/serviciilor, în mobilizarea de resurse, în implementare, cât și în monitorizarea și evaluarea implementării de ansamblu a strategiei.

Implementarea și monitorizarea proiectelor din Strategie se va realiza prin punerea în aplicare a planului de acțiune, precum și a prevederilor documentelor strategice elaborate la nivelul Bazinului Dornelor cu impact asupra dezvoltării socioeconomice a tuturor localităților componente.

16. Instrumente economico-financiare de susținere a zonelor montane în România

În actualul cadru programatic european 2021-2027, România are oportunitatea istorică de a beneficia de fonduri structurale și de coeziune în cuantum de 79,9 miliarde de euro, defalcate astfel:

- 46,4 miliarde de euro din Bugetul multianual 2021-2027;
- 33,5 miliarde de euro din Pachetul de relansare economică (dintre care 16,8 miliarde de euro sub formă de granturi și 16,7 miliarde de euro împrumuturi).

Propunerile de arhitectură pentru Programele Operaționale 2021-2027 din care vor putea fi finanțate investiții provenite din Fondul European pentru Dezvoltare Regională (FEDR) sunt:

1. Programul Operațional Tranziție Justă (POTJ)
2. Programul Operațional Dezvoltare Durabilă (PODD)
3. Programul Operațional Transport (POT)
4. Programul Operațional Creștere Inteligentă, Digitalizare și Instrumente Financiare (POCIDIF)
5. Programul Operațional Sănătate (POS)
6. Programul Operațional Educație și Ocupare (POEO)
7. Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială (POIDS)
8. Programele Operaționale Regionale (opt programe pentru fiecare regiune în parte)
8. Programul Operațional Asistență Tehnică (POAT).

În perioada 2021-2027, României îi sunt alocate 11,5 miliarde euro, dintre care 9,2 miliarde din Fondul European de Dezvoltare Regională și 2,3 miliarde euro, cofinanțare din Bugetul de Stat.

Programe pentru zonele rurale

Programele Operaționale Regionale sprijină nevoile particulare ale localităților din România, fie ele urbane sau rurale. Perioada 2021-2027 este primul exercițiu de descentralizare a Programului Operațional Regional (POR) în România, astfel încât acum există opt Programe Operaționale Regionale, care se află sub managementul Agențiilor de Dezvoltare Regionale. POR-urile abordează în principiu aceleași axe de finanțare, corespunzătoare obiectivelor Noului Politici de Coeziune, cu mici diferențe. În cadrul acestor Programe Regionale, în principiu, au fost identificate opt priorități teritoriale, care pot asigura reducerea inegalităților între și în cadrul regiunilor de dezvoltare, astfel:

1. Regiune competitivă, inovativă și digitalizată;
2. Regiune digitalizată (SMART);

3. Regiune durabilă;
4. Mobilitate urbană durabilă;
5. Regiune accesibilă;
6. Regiune educată;
7. Regiune atractivă;
8. Asistență tehnică pentru regiuni.

Conform alocărilor preliminare disponibile pe site-urile Agențiilor de Dezvoltare Regională, la nivel național, finanțările sunt după cum urmează:

1. cea mai mare finanțare merge către prioritățile Regiune competitivă, inovativă și digitalizată și Regiune durabilă, cu peste 2 miliarde de euro fiecare, 2. Mobilitate urbană durabilă, Regiune accesibilă și Regiune atractivă au peste 1 miliard de euro fiecare; 3. Regiunea digitalizată - 600 milioane de euro; 4. Regiune Educată 800 milioane de euro fiecare, la nivel național. Aici putem face mențiunea că investițiile din cadrul priorității Regiune digitalizată sunt incluse în cadrul priorității Regiune competitivă, inovativă și digitalizată în cadrul unor regiuni, de aici și alocarea mai mică. În ceea ce privește investițiile în educație, deși au o alocare mai mică în cadrul POR, acestea pot fi realizate și din Programul Operațional Educație și Ocupare dedicat în întregime acestui domeniu, precum și din Planul Național de Redresare și Reziliență.

Un instrument economico-financiar important pentru zona montana îl reeprezinta Politica Agricolă Comuna²⁵. În perioada 2021-2027, România are alocate 21.67 miliarde de euro pentru agricultură și dezvoltare rurală, distribuite astfel:

- 13.992 milioane euro prin Fondul European de Garantare Agricolă (pilonul I, plăți directe);
- 6.983 milioane euro pentru dezvoltare rurală prin Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (pilonul II, dezvoltare rurală);
- 692 de milioane de euro din NextGenerationEU, pentru perioada 2021-2022, sprijin pentru redresarea economică, ca urmare a pandemiei.

În prezent, tinerii fermieri primesc un sprijin sporit comparativ cu vechea perioada de programare, în scopul stimulării reînnoirii generațiilor (de altfel, acesta este un punct comun al tuturor statelor membre). Sunt alocate tinerilor fermieri cel puțin o sumă echivalentă cu 3% din pachetul lor de plăți directe pentru sprijin complementar pentru venit, investiții și primă de instalare. O altă oportunitate pentru fermierii români este convergența plăților, care va contribui la creșterea plății directe de la 170/195.5 euro/ha în 2019/2020 până la 215 Euro/ha în 2027. În ceea ce privește distribuția mai echitabilă a ajutoarelor pentru venit, actuala Politică Agricolă Comuna va aborda mai conștient și temeinic nevoile fermelor mici și mijlocii. Astfel, legislația prevede o plată redistributivă obligatorie de cel puțin 10% din plățile directe. De asemenea, sprijinul acordat fermelor mici va fi consolidat prin posibilitatea de a aplica o schemă pentru micii fermieri, un sistem simplificat de ajutor pentru venit care va acorda o plată unică agricultorilor interesați. PAC 2021-2027 se aliniează la obiectivele Pactul Ecologic European, a strategiilor de la „De la fermă la consumator” și a celei pentru Biodiversitate, pentru a permite gestionarea durabilă a resurselor naturale și adaptarea politicii agricole la schimbările climatice. În acest context, un set complementar de instrumente vor fi oferite fermierilor pentru a-i ajuta să atingă obiectivele PAC în materie de mediu și de climă.

Din primul pilon al PAC, *eco-schemele* reprezintă noi surse de finanțare pentru măsurile de mediu și climă, reprezentând cel puțin 25% din plățile directe. Eco-schemele vor fi obligatorii pentru statele membre, dar voluntare pentru fermieri. Conținutul eco-schemelor va fi stabilit de către statele membre și poate acoperi sprijinul pentru practici de agricultură ecologică, rotația culturilor cu leguminoase sau sistemul de creștere a animalelor pe pășune, agricultura de precizie și agricultura de înaltă valoare naturală (HNV).

Al doilea pilon al PAC va continua să ofere o gamă variată de instrumente de sprijin pentru angajamente în materie de mediu și climă, consolidarea de cunoștințe, investiții, inovare și cooperare. Circa 35% din bugetul de dezvoltare rurală al PAC va fi destinat activităților cu impact pozitiv direct pentru mediu și climă. Complementar, 50% din plățile pe hectar, care contribuie la menținerea agriculturii în zonele în care aceasta se confruntă cu dificultăți deosebite din cauza constrângerilor naturale (de

²⁵<https://viitoruleuropei.ro/wp-content/uploads/2021/09/Ghidul-Fondurilor-Europene-2021-2027-1-1.pdf>

exemplu, în zonele muntoase) și 100% din plățile pentru bunăstarea animalelor vor fi luate în considerare pentru calculul celor 35%.

Fonduri suplimentare vor fi alocate pentru susținerea de măsuri care vor conduce la crearea de noi afaceri și investiții în zonele rurale, ulterior fiind utile la combaterea abandonului zonelor rurale și încurajarea întoarcerea și stabilirea populației în aceste teritorii. De altfel, este binecunoscut faptul că în zonele montane, aceasta reprezintă principala problemă. Pe lângă aceasta, PAC susține și creșterea competitivității prin investiții în tehnologii moderne și eficiente, bazate pe inovare, digitalizare și consultanță.

Noul concept promovat - condiționalitatea socială - coroborează plățile PAC de respectarea anumitor prevederi ale dreptului european al muncii, ce susțin condiții de muncă decente și care sancționează fermierii care nu respectă dreptul lucrătorilor.

Implementarea PAC a început în anul 2023 și devine obligatorie din 2025. În același timp, pentru a beneficia de fonduri prin PAC, statele membre au obligația de a-și stabili Planurile Strategice Naționale, acestea fiind elaborate prin combinarea unor instrumente de sprijin finanțate prin Fondul European de Garantare Agricolă (FEAGA) cu cele din Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală. În acest sens, România va trebui să finalizeze Planul Strategic Național până la finalul anului 2023

Pentru zona rurală

În completarea bugetului european pentru perioada 2021-2027, UE a lansat Mecanismul de Redresare și Reziliență (#NextGenerationEU), instrument financiar temporar sub forma unor împrumuturi și grant-uri disponibile pentru sprijinirea reformelor și investițiilor la nivel național. Are scopul de a atenua impactul economic și social al pandemiei cauzate de coronavirus și de a face economiile și societățile europene mai durabile, mai reziliente și mai bine pregătite pentru provocările și oportunitățile tranzițiilor verzi și digitale. Investițiile și reformele finanțate prin fondurile PNRR trebuie să contribuie la realizarea obiectivului de digitalizare în proporție de 20%, alături de îndeplinirea obiectivului privind schimbările climatice, în proporție de 37%. Astfel, componenta digitală a proiectelor, ce stă la baza conceptului smart city, precum și cea verde vor constitui avantaje pentru eligibilitatea proiectelor formulate în Strategiile Integrate de Dezvoltare Urbană.

Alte programe finanțate din fondurile structurale și de coeziune:

- Programe finanțate prin Fondul pentru Mediu - Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor (MMAAP)
- Programe pentru creșterea eficienței energetice a clădirilor rezidențiale - MDLPA
- Programe de Management al Riscului de Dezastru (DRM) – MDLPA
- Programul Național de Construcții de Interes Public sau Social (PNCIPS) – MDLPA
- Programul Național de Dezvoltare Locală (PNDL) - MDLPA Orașe competitive și productive
- Programul Național de Construcții de Interes Public sau Social (PNCIPS)
- Programul Național de Dezvoltare Locală (PNDL) Orașe echitabile și incluzive
- Programele de locuințe administrate prin Agenția Națională pentru Locuințe (Locuințe pentru tineri, pentru închiriere,
- Program de construcție a locuințelor de serviciu pentru funcționarii publici și personalul instituțiilor publice centrale și locale, Locuințe sociale pentru comunitățile de romi) – MDLPA
- Alte programe referitoare la locuire (locuințe sociale, locuințe pentru persoanele evacuate din locuințe naționalizate) – MDLPA
- Programul Național de Dezvoltare Locală (PNDL).

Pentru zona urbana

Orașe bine guvernate

• Elaborarea și/sau actualizarea Planurilor Urbanistice Generale și a Regulamentelor Locale de Urbanism – MDL

Programe care vizează RECOMANDĂRILE PRIVIND INTEGRAREA ZONELOR URBANE MARGINALIZATE

Recomandările au fost formulate pe baza celor 4 piloni ai Politicii Urbane a României: Orașe Verzi și Reziliente, Orașe Competitive și Productive, Orașe Juste și Incluzive, Orașe Bine Guverdate.

Orașe verzi și reziliente

1. Orașele ar trebui să fie verzi în domeniul producției, nu numai în domeniul consumului.
 2. Asigurarea de evaluări periodice ale tipurilor și gradelor de poluare legate de patrimoniul industrial, dar și de haldele de deșeuri.
 3. Stabilirea unui program de sănătate național subvenționat de controale medicale anuale pentru boli potențial legate de poluare
 4. Limitarea traficului rutier
 5. Asigurarea de mijloace alternative de transport verzi
 6. Promovarea conceptului de casă pasivă pentru construcția și reabilitarea fondului de locuințe publice și private
 7. Promovarea conceptului de grădini verticale
 8. Asigurarea unei rețele extinse și accesibile de cișmele publice de apă
- Orașe juste și incluzive*
1. Asigurarea capacității administrative adecvate pentru a sprijini persoanele vulnerabile și cu venituri mici și familiile care solicită prestații sociale.
 2. Aplicarea Legii nr. 116/2002
 3. Luarea în considerare a formării profesionale sau a programului educațional „A doua șansă” ca echivalente ale muncii comunitare conform Legii nr. 416/2001 privind venitul minim garantat (VMG).
 4. Organizarea de lucrări comunitare pentru restaurarea, repararea sau dezvoltarea infrastructurii în zonele marginalizate.
 5. Încurajarea consiliilor locale să compenseze serviciile comunitare cerute de VMG cu alte forme de activități utile social.
 6. Acordarea de premii financiare anuale medicilor de familie care au pe listele lor cel puțin 10% din pacienții luați în evidență persoane care trăiesc în comunități marginalizate și sărace.
 7. Acordarea de subvenții farmaciilor și cabinetelor medicale situate în apropierea zonelor sărace și marginalizate.
 8. În colaborare cu Direcția de Sănătate Publică, extinderea și consolidarea rețelei de mediatori sanitari.
 9. Oferirea de servicii de asistență socială și consiliere parentală pentru părinții care cresc copii cu cerințe educaționale speciale (CES).
 10. Consolidarea rețelei de mediatori școlari prin sprijinirea activă a școlilor și inspectoratelor școlare pentru angajarea de personal specializat.
 11. Organizarea de programe educaționale extra-curriculare non-formale privind combaterea discriminării și a prejudecăților.
 12. Oferirea de consiliere juridică gratuită persoanelor din comunitățile defavorizate și marginalizate.
 13. Sprijinirea familiilor cu copii prin prestații și servicii sociale în natură și financiare pentru a preveni separarea copiilor de familiile lor.
- Orașe competitive și productive*
1. Municipality-țările ar trebui să pună în aplicare politici de sprijinire a locurilor de muncă verzi, minimizare a deșeurilor și scurtarea lanțurilor de produse.
 2. O mai bună integrare a zonelor urbane cu zonele periurbane.
 3. Promovarea ocupării în agricultură.
 4. Reducerea șomajului în rândul tinerilor.
 5. Furnizarea de servicii subvenționate pentru evaluarea și certificarea abilităților dobândite în sistemul informal și non-formal.
 6. În colaborare cu Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă, promovarea programelor de ucenicie în special pentru tinerii aflați în afara sistemelor de educație, ocupare și formare profesională (NEET).
 7. Oferirea de sprijin financiar nerambursabil, precum și servicii de consiliere, mentorat și asistență pentru începerea unei activități independente sau inițierea unei afaceri, pentru creșterea gradului de angajare.
 8. Oferirea de sprijin financiar nerambursabil pentru inițiativele de economie socială, precum și subvenții pentru sustenabilitatea pe termen lung a întreprinderilor din economia socială.

Orașe bine guvernate

1. Redefinirea rolului Biroului Arhitectului Șef în elaborarea de programe de locuințe la prețuri accesibile utilizând piața imobiliară, abordând divergențele majore.

2. Creșterea fondului de locuințe sociale

3. Creșterea fondului funciar public destinat agriculturii

4. Implicarea grupurilor țintă.

5. Alocarea de finanțare pentru sustenabilitatea programelor bazate pe proiecte finanțate prin granturi europene sau SEE norvegiene/elvețiene.

6. Consultarea comunităților de romi cu privire la punerea în aplicare a legii privind reglementarea așezărilor informale pentru a preveni evacuările potențiale sau alte consecințe negative sau efecte secundare ale legii care sunt dificil de anticipat.

7. Microfinanțarea nevoilor urgente ale comunităților marginalizate pe baza consultărilor din cadrul comunității extinse și nu numai pe baza viziunii liderilor comunității locale.

14.3 Coerența cu politicile naționale și europene

1. Corelarea cu strategiile și planurile regionale (Programul Operațional Regional 2021 - 2027 aferent Regiunii Nord-Est)

POR Regiunea Nord Est	Prioritatea 1. Nord-Est – O regiune mai competitivă, mai inovativă
Regiunea Nord Est va fi <i>un spațiu competitiv, durabil, rezilient și incluziv, unde îți vei dori să locuiești, să lucrezi și să investești!</i>	P2. Nord-Est – O regiune mai digitalizată
	P3. Nord-Est – O regiune durabilă, mai prietenoasă cu mediul
	P4. Nord-Est – O regiune cu o mobilitate urbană durabilă (Urban mobility specific objective set out in point (viii) of Article 3(1)(b) of the ERDF and Cohesion Fund Regulation)
	P5. Nord-Est – O regiune mai accesibilă
	P6. Nord-Est – O regiune educată
	P7. Nord-Est – O regiune mai atractivă

Programul Operațional Regional regiunea Nord Est va fi finanțat, atât din PNRR, cât și din fondurile alocate Politicii de coeziune, ale cărei obiective răspund diferitelor nevoi privind dezvoltarea din regiunile și orașele României. La nivelul UE-27, politica de coeziune dispune de un buget de 351,8 miliarde EUR – aproape o treime din bugetul total al UE. Fondurile ESI includ:

1. Fondul european de dezvoltare regională (FEDR) și

2. Fondul de coeziune (FC)

Politica de coeziune alocă bani pentru dezvoltare, ajustări structurale ale economiilor regionale, schimbări economice, competitivitate sporită și cooperare teritorială.

Referitor la componenta socială, există Fondul social european (FSE) pentru ocuparea forței de muncă, incluziune socială și educație, Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR) pentru competitivitatea agriculturii, gestionarea durabilă a resurselor naturale și dezvoltarea teritorială a comunităților rurale, precum și Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime (FEPAM) pentru pescuit durabil și dezvoltarea sustenabilă a comunităților costiere.

Prioritățile de finanțare ale Fondului European de Dezvoltare Regională pentru perioada 2021-2027 sunt următoarele:

- Regiuni mai competitive și mai inteligente, prin inovare și sprijin acordat întreprinderilor mici și mijlocii, precum și digitalizării și conectivității digitale;
- Regiuni mai ecologice, cu emisii scăzute de dioxid de carbon și reziliente;
- Regiuni mai mult conectate prin îmbunătățirea mobilității;

- Regiuni mai sociale, prin sprijinirea ocupării forței de muncă eficiente și favorabile incluziunii, a educației, a competențelor, a incluziunii sociale și a accesului egal la asistență medicală, precum și consolidarea rolului culturii și al turismului durabil;
- Regiuni mai aproape de cetățeni, prin sprijinirea dezvoltării conduse la nivel local și a dezvoltării urbane durabile în întreaga UE.

Concentrarea tematică a fondurilor are la bază prosperitatea pentru toate regiunile și statele membre, atingându-se în final obiectivul principal: *o Europă mai competitivă și mai inteligentă* (obiectivul de politică – OP 1), dar și tranziția mai ecologică, cu emisii scăzute de dioxid de carbon către o economie netă cu zero emisii de dioxid de carbon și o Europă rezilientă (OP2), prin intermediul mecanismului cunoscut sub numele de „concentrare tematică”.

Toate regiunile și statele membre vor concentra cel puțin 30 % din alocarea lor pentru OP 2 și:

1. Regiunile sau statele membre mai dezvoltate vor aloca cel puțin 85 % din alocarea lor pentru OP1 și OP2;
2. Regiunile de tranziție sau statele membre în proporție de cel puțin 40 % către OP1;
3. Regiunile mai puțin dezvoltate sau statele membre cel puțin 25 % până la OP1.

În acest sens, toate regiunile și statele membre trebuie să aloce cel puțin 8 % pentru dezvoltarea urbană, care va fi realizată prin parteneriate de dezvoltare locală cu diferite instrumente. Se preconizează, de asemenea, că operațiunile din cadrul FEDR vor contribui cu 30 % din pachetul financiar global la obiectivele climatice.

PNRR

Investițiile și reformele finanțate prin fondurile PNRR trebuie să contribuie la realizarea obiectivului de digitalizare în proporție de 20%, alături de îndeplinirea obiectivului privind schimbările climatice, în proporție de 37%.

ANEXE

Anexa 1: Plan de lucru – Realizarea/Actualizarea unei Strategii de dezvoltare locală

<i>Faze/Etape de lucru</i>	<i>Rezultate</i>	<i>Obiectiv/scop</i>	<i>Perioada (6 luni)</i>
Identificarea documentelor relevante și a surselor principale de date	Strategia existentă Strategia de dezvoltare a județului ... Planul de dezvoltare regională – regiunea	Documentare	2 săptămâni
Colectarea datelor și constituirea bazei de date	Surse: Primărie Anuarul Statistic al României 2023 Baza de date Tempo-online Mediu de afaceri Comunitatea locală	Realizare Bază de date statistice	2 săptămâni
Prelucrare bază de date	Baza de date statistice prelucrate	Prelucrare date	4.săptămâni
Analiza, interpretare și redactare (draft) a Strategiei actualizată	Draft Strategie de dezvoltare locală	Draft Strategie actualizată	4. săptămâni
Identificarea proiectelor locale	Proiecte identificate și incluse în Strategie (noi și în derulare)	Proiecte locale de dezvoltare	4 săptămâni
Realizarea unui chestionar dedicat locuitorilor	Chestionar populație – prelucrare răspunsuri	Identificarea opiniei locuitorilor în legătură cu perspectiva de dezvoltare	2 săptămâni
Realizarea unui chestionar dedicat mediului de afaceri	Chestionar mediu de afaceri – prelucrare răspunsuri	Identificarea opiniei firmelor în legătură cu perspectiva de dezvoltare	2 săptămâni
Identificarea unor surse principale de finanțare	Fonduri locale Fonduri naționale Fonduri europene		1 săptămână
Redactare versiune finală a Strategiei actualizată. Operarea principalelor observații și completări din partea beneficiarului	Strategie (versiune finală)	Strategie finală depusă și aprobată.	3 săptămâni

Sursa: prelucrări proprii

Bibliografie

- Antonescu, Daniela, 2003. "Politica de dezvoltare regionala a Romaniei in contextul integrării în structurile Uniunii Europene [Romanian regional development policy in context of European Union structure]," MPRA Paper 57728, University Library of Munich, Germany, revised 01 Jun 2014. <https://ideas.repec.org/p/pra/mprapa/57728.html>
- Antonescu, Daniela & Popa, Florina, 2014. "Dezvoltarea regională și planificarea teritorială în contextul noii politici de coeziune (2014-2020) [Regional development and territorial programming in context of new cohesion policy (2014-2020)]," MPRA Paper 54202, University Library of Munich, Germany. <https://ideas.repec.org/p/pra/mprapa/54202.html>
- Antonescu, Daniela, Popa Florina, 2014, "Dezvoltarea regională și planificarea teritorială în contextul noii politici de coeziune (2014-2020)" studiu elaborat în cadrul Programului prioritar al INCE "Dezvoltarea regională".
- Ianoș, I. (2001) – Sisteme teritoriale, Ed. Tehnică, București
- Ciangă N., Deszi. St, (2007), Amenajare Turistică, ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj - Napoca
- Surd V., coord., (2005), Amenajarea teritoriului și infrastructuri tehnice, ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj –Napoca
- Cândea, Melinda, Bran Florina, Cimpoeru Irina, (2006), Organizarea, amenajarea și dezvoltarea durabilă a spațiului geografic, Editura Universitară, București
- Pușcașu, Violeta (2005) – Planificarea sistemelor teritoriale, Ed. Didactică si Pedagogica, Bucuresti
- Zotic V. (2005)- Componentele operaționale ale organizării spațiului geografic, Presa Clujeană.
- Sursa: C. Tălângă, Planificare teritorială strategică / Tălângă Cristian. - București : Editura Universitară, 2015, Conține bibliografie, ISBN 978-606-28-0365-0.
- INTERNATIONAL GUIDELINES ON URBAN AND TERRITORIAL PLANNING, United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat), https://unhabitat.org/sites/default/files/download-manager-files/IG-UTP_English.pdf
- https://territorialagenda.eu/wp-content/uploads/TA2030_jun2021_en.pdf
- <https://www.nature.org/content/dam/tnc/nature/en/documents/Territorial%20Planning%20-%20Executive%20Summary%20-%20English.pdf>
- <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/S1871-317320180000015011/full/html>
- <https://www.oar-bucuresti.ro/glosar/termen/planificare-teritoriala>
- <https://galbazinuldornelor.ro/strategia-de-dezvoltare-2014-2020/>
- <https://www.business-academy.ro/bazei-de-cunostinte/marketing/analiza-swot>
- <https://taradornelor.ro/arii-protejate/>
- <https://taradornelor.ro/parcul-national-calimani/>
- <https://www.mdlpa.ro/pages/sdtr>
- Elaborarea Strategiilor de Dezvoltare Regională. Îndrumar Metodologic, 2012
- <https://www.visitvatradornei.ro/activitati-outdoor/#pescuit>
- <https://www.madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/memorandum/Anexa-Memorandum-zona-montana-defavorizata-2014-2020.pdf>
- <https://azm.gov.ro/despre-anzm/>
- <http://intermaster.geo.unibuc.ro/wp-content/uploads/2014/10/18.dumitrache.pdf>
- <https://agro-tv.ro/bazinul-dornelor-atrage-fonduri-europene/>